

εξ υπαρχής

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002 ■ τεύχος 38ο ■ τιμή: €3,00

Φλωρεντία – κοσμογονία

Το Κόμμα των εργατών
και ο Λούλα στην εξουσία

Παγκοσμιοποίηση
και Δημοκρατία

Μια μεταμοντέρνα
αυτοκρατορία

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Σε κατάσταση
σοκ οι Κύπριοι

Πίνακας Ανακοινώσεων

- * Τρίτη 10 Δεκεμβρίου: 18.30 το απόγευμα συντακτική συνέλευση του Εξ υπαρχής για το Δεκέμβριο
- * Όσοι θα γράψουν κείμενα για το τεύχος Ιανουαρίου είναι καλά να έχουν υπόψη τους ότι το περιοδικό λόγω γιορτών θα εκδοθεί νωρίς. Τα κείμενα θα πρέπει να έχουν φτάσει μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου. Έτσι μόλις τελειώσει η Κοπεγχάγη πάρτε τις πένες σας.
- * Όσοι είναι να δώσουν λεφτά για το περιοδικό, θα πρέπει να επιδιώξουν να το κάνουν, να αυτενεργήσουν δηλαδή.
- * Και βέβαια γράψετε και γραφτείτε συνδρομητές.

εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο:.....
Διεύθυνση:.....
Πόλη: ..... Τ.Τ.:.....
Επαρχία:.....
Τηλ. Οικίας:..... Φαξ Οικίας:.....
Τηλ. Οικίας:..... Φαξ Εργασίας:.....
Επάγγελμα:.....

Τιμή συνδρομής: εσωτερικού ετήσια £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00.

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμιευτήριο Καταστηματαρχών

εκδοτικό

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές η θέση της Τουρκίας και του Ντενκτάς έναντι του σχεδίου Ανάν δεν έχουν ακόμα δοθεί.

Κάθε μηνιαίο έντυπο και το Εξ Υπαρχής βέβαια, ευρίσκεται σε δύσκολη θέση όταν ένα σημαντικό γεγονός τρέχει την ώρα που το περιοδικό είναι στο τυπογραφείο για το ραντεβού της 1ης του μήνα. Αυτό το μήνα όμως η δυσκολία είναι η μέγιστη δυνατή γιατί το θέμα που τρέχει και για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες είναι το Κυπριακό και γιατί την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές η θέση της Τουρκίας και του Ντενκτάς έναντι του σχεδίου Ανάν δεν έχουν ακόμα δοθεί. Παράλληλα ένα σωρό σχετικά θέματα για παράδειγμα η σχέση λύσης και ένταξης έχουν ξαναγίνει ρευστά όπως μια ρευστότητα φαίνεται να υπάρχει ανάμεσα στα κόμματα και τα μέλη τους. Παρ' όλα αυτά κάποια κείμενα για το Κυπριακό και το σχέδιο Ανάν που υπάρχουν στο τεύχος καταγράφουν τις πρώτες προσεγγίσεις από διάφορες οπτικές γωνίες και δίνουν πιστεύω χρήσιμες ιδέες. Όμως στο μήνα που μας πέρασε συνέβησαν σημαντικά πράγματα στον πλανήτη. Ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Φόρουμ στη Φλωρεντία ενώ στη Βραζιλία πέρασε στην εξουσία το Κόμμα των Εργατών...

ΚΑ

Πίνακας εξωφύλλου: Άννα Κακουλλή

Περιοδικό "εξ υπαρχής"
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Δεκέμβριος 2002-Τεύχος 38ο

Διεύθυνση:

Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:

yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:

Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από

την Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

**Για την σύνταξη
του τεύχους
εργάστηκαν οι:**

Σοφοκλής Σοφοκλέους
Ανθούλλα Παπαδοπούλου
Ιωσήφ Παγιάτας
Λούης Ηγουμενίδη
Σταύρος Τομπάζος
Κωστής Αχινιώτης
Ζήνωνας Ποφαϊδης
Χριστίνα Καρατζιά

Για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Οι συνδρομητές μπορούν να
αποπληρώνουν τις συνδρομές
τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας
στον αριθμό λογαριασμού
100404000752-6, Συνεργατικό
Ταμειυτήριο Καταστηματαρχών

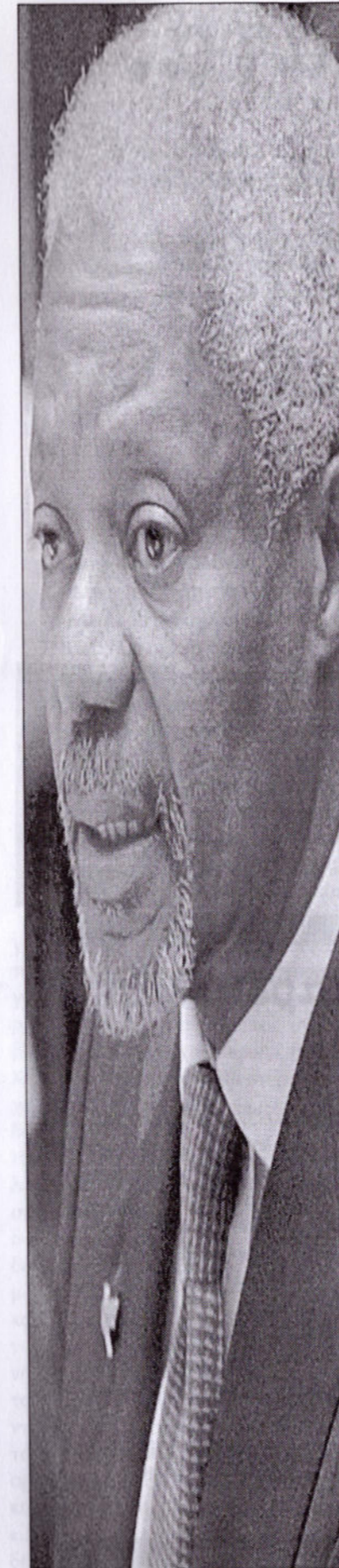
Εκτύπωση:

Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 22482361

Περιεχόμενα

4	Επισημάνσεις
8	Το ναι που δεν είπαν οι Οικολόγοι
12	Το Σχέδιο Ανάν και οι επιλογές μας
17	Το Ιστορικό ΝΑΙ
18	Ναι για την ελπίδα και το μέλλον
19	Να ζαναρχίσουμε αλλά όχι από κει που σταματήσαμε
20	Απόρριψη, αναμένοντας όμως τι;
21	Τα δύσκολα της λύσης...
22	Κοινή Ανακοίνωση Πανεπιστημιακών της Κύπρου για το Προτεινόμενο Σχέδιο Λύσης
23	Ενοχές!
24	Το Διεθνές ποινικό Δικαστήριο κινδυνεύει θέση της Διεθνούς Αμνηστίας
26	Νότιος Αφρική: Το άπαρτχάιτ ακόμα ζει
29	Μπορεί πλέον η κοινωνία των πολιτών να μπει μπροστά
30	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ
43	Βραζιλία: Λούις Ινάσιο Λούλα Ντα Σιλβα ή αλλιώς: Η ανάρρηση της Αριστεράς στην εξουσία
51	Παγκοσμιοποίηση, Δημοκρατία και Νέα Κοινωνικά Κινήματα
56	Μια Μεταμοντέρνα «Αυτοκρατορία»;

Αχ αυτά τα δόγματα.

Όταν έγιναν της μόδας τα ενιαία δόγματα Κύπρου - Ελλάδας σε όλους τους τομείς συνδέθηκε η Κύπρος και με το 1ο κανάλι της Ελληνικής Τηλεόρασης. Ήταν ένα σχέδιο χαμηλού σχετικά οικονομικού και πολιτικού κόστους και οι εθνικιστές που ηγήθηκαν του σχετικού αγώνα κέρδισαν το στοίχημα με χαμηλή επένδυση χρόνου.

Να όμως που όταν βγήκε στη φόρα το διαβολικό σχέδιο Ανάν η τηλεόραση του εθνικού κέντρου μπήκε αμέσως στις εκπομπές διαρκείας για το Κυπριακό με το Γιωργάκη θα λέγαμε αρχηγό και κέρδισε τη μάχη του «ναι συνομιλούμε» ενώ τα κυπριακά κανάλια συνέχιζαν απτότητα τα φθηνά αστυνομικά θρίλερ. Λάθος ανάλυση για την μητέρα Ελλάς ή πονηρό κόλπο για να φέρουμε τους πυραύλους 5-300 από την αδελφή Κρήτη.

Βλέπω ένα κενό να

μετασχηματίζεται ως ορίζοντας.

Γράφει ο Γιώργος Τζιβας στον «Πολίτη» της 24ης του περασμένου μήνα μεταξύ άλλων. « Το Κυπριακό που ξέραμε, το Κυπριακό με το οποίο ζήσαμε όπου νάναι τελειώνει. Αυτό που μας προκαλεί αναταραχή και σύγχυση είναι η αίσθηση πως τελειώνουμε και εμείς μαζί του! Γι' αυτό όσοι «αποδέχονται» τη λύση λένε πως το «κάνουμε για τα παιδιά μας». Ενώ όσοι το απορρίπτουν, νοιώθουν ότι είναι το

αστέρι που πέφτει και χάνεται στο σκοτεινό βάθος του σύμπαντος Και στη μια και στην άλλη περίπτωση βλέπω ένα κενό να μετασχηματίζεται ως ορίζοντας Η αντίστροφη μέτρηση θα σταματήσει όπου νάναι και ο νέος χρόνος θα αρχίσει τα παραγγέλματα και τις διαταγές του.. Σημείωσα αυτό το απόσπασμα γιατί το βρίσκω συγκινητικό και πολύ εύστοχο ως προς την περιγραφή των

αισθημάτων μεγάλου μέρους των Ελληνοκυπρίων οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι λίγο ως πολύ εθνικιστές. Η αναφορά σε διαταγές και παραγγέλματα του νέου χρόνου μπορεί να μας κάνει σκεπτικούς ως προς την πιθανότητα να λειτουργήσει η επανενωτική δυνατότητα του σχεδίου Ανάν έναντι της διχοτομικής τοιαύτης.

ΚΑ

Και οι Ελληνοκύπριοι ευνοούν παρέκκλιση από το ευρωπαϊκό κεκτημένο

Εδώ και μερικά χρόνια γράφω κατά καιρούς ότι η άρχουσα τάξη της Κύπρου έχει επιλέξει μάλλον την διχοτόμηση παρά την επανένωση του νησιού και ότι η καθημερινή πολιτική πρακτική της κυβέρνησης ερχόταν σε αντίφαση με τον επίσημο δημόσιο λόγο περί επίλυσης του Κυπριακού, ένα λόγο που είχε διαμορφωθεί λίγα χρόνια μετά τον πόλεμο. Τώρα βέβαια θα βγουν στη φόρα διάφορα τεκμήρια. Ο Μιχάλης Ιγνατίου μεταφέρει στον Πολίτη της 24ης Νοεμβρίου αποσπάσματα δηλώσεων του Υφυπεξ της Ελλάδας Γιάννη Μαγκριώτη. Μεταξύ άλλων ο κ Μαγκριώτης επισημαίνει ότι: πολλές από τις παρεκκλίσεις τις θέλει και η ελληνοκυπριακή πλευρά. Απλώς δεν τις λέγει φωνακτά. Π.χ., τον περιορισμό της εγκατάστασης σ' ένα ποσοστό μέχρι 20% τον θέλει και η ελληνοκυπριακή πλευρά, απλώς δεν το φωνάζει».

Στο θέμα των περιουσιών είτε τα εξής: « βέβαια υπάρχει το θέμα των περιουσιών των Ελληνοκυπρίων στο κατεχόμενο κομμάτι, αλλά υπάρχει και το θέμα των περιουσιών των Τουρκοκυπρίων στο νότιο κομμάτι. Κι' όπως έχετε καταλάβει, στο νότιο κομμάτι που έχει αναπτυχθεί είναι πλέον πανάκριβες αυτές οι περιουσίες» Εδώ προσθέτει κάτι για το συναίσθημα των ιδιοκτητών αλλά προσθέτει: «Όπως ξέρετε οι Τουρκοκύπριοι έχουν πάρα πολλά ακίνητα σε περιοχές που έχουν αναπτυχθεί σημαντικά κι' έχουν κτισθεί μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες. Πηγαίνετε να ρωτήσετε τους ξενοδόχους στην Πάφου αν θέλουν λύση.....»

Μα είναι δυνατόν στις συνομιλίες να συμμετείχαν και οι ξενοδόχοι της Πάφου; Τι μας λέει ο κ Μαγκριώτης!

Χαραυγή: απώλεια ισορροπίας ή άρωμα εξουσίας;

Τον περασμένο μήνα η Χαραυγή άρχισε να συναγωνίζεται τον Αναστασιαδη στην ασυναρτησία του δημόσιου λόγου. Ο κ. Νίκος βέβαια συνεχίζει: τώρα το παίζει ΑΚΕΛ την περίοδο των ιδεών Γκαλι - και τουλάχιστον σε αυτόν τον ρόλο είναι πιο συμπαθής. Και η Χαραυγή ώρες ώρες μοιάζει με (έστω και μακρινός) απόηχος της Σημερινής του 92. Την περασμένη δεκαετία είχα μια σαφή προτίμηση για την Χαραυγή για «πρακτικούς λόγους»: στις υστερίες που είχαν πλακώσει τότε [τα μακεδονικά, τις πανεθνικές, τα δόγματα, τους πυραύλους] η Χαραυγή ήταν η λιγότερο επικίνδυνη περίπτωση να με βρει καμιά εθνικιστική βάρελα καθώς έπινα ανύποπτος τον πρωινό μου καφέ. Το οποίο βέβαια δεν ήταν τυχαίο αφού έστω και σαν κομματικό έντυπο η Χαραυγή, εκφράζει την αριστερά που σαν ιστορικός-κοινωνικός χώρος είχε / έχει σαν πλαίσιο αναφοράς της, την Κύπρο και την δικαιοσύνη της.

Η υποβολή του σχεδίου Αναν σαν ένα σημείο διασταύρωσης της λύσης με την ένταξη ήταν αναμενόμενη και η ιστορικότητα των στιγμών έπρεπε να είναι κατανοητή - άλλωστε το ΑΚΕΛ προειδοποιούσε από καιρό για τον κίνδυνο «ευρωδιχοτόμησης». Επειδή βέβαια μεσολαβούν και οι προεδρικές εκλογές ήταν αναμενόμενο ότι η Χαραυγή θα έπρεπε να κρατήσει κάποιες αποστάσεις και ισορροπίες: να στηρίξει τις ελπίδες για επανένωση αλλά και να κάμει την κομματική κριτική για το τι χάθηκε το 92, η τα αρνητικά του σχεδίου Ανάν - για να μην φκάνει τζαι ο Μαρκιδης να το παίζει υποψήφιος μέσω του σχεδίου. Η να αυτοδικαιολογούνται οι τέντες αδησόκοι για την ξεφτίλα τους το 98. Κατανοητά αυτά. Να κινηθεί δηλαδή η εφημερίδα στο κλίμα «το σχέδιο έχει και αρνητικά και θετικά». Σε αυτό το πλαίσιο εκινείτο ο υπόπιπλος στο κύριο άρθρο της Τρίτης [μετά την υποβολή των προτάσεων] «...υπάρχουν πρόνοιες.. που ικανοποιούν, όπως και πρόνοιες που δεν ικανοποιούν». Από την Τετάρτη όμως το σκηνικό άρχισε να

βαραίνει προς τα αρνητικά. Έτσι από τα 5 ειδησεογραφικά κείμενα στην πρώτη σελίδα που ασχολούνταν με το σχέδιο Αναν, μόνο το ένα ήταν κάπως ουδέτερο - εκείνο που αναφερόταν στα χρονοδιαγράμματα. Τα άλλα 4 ήταν σαφώς αρνητικά: «εκτός ευρωπαϊκού κεκτημένου ορισμένα σημεία..», «προβληματισμός για όλα [κύριο άρθρο], «επιφυλακτικότητα και σκεπτικισμός» [για τις αντιδράσεις από τα κόμματα - παραγνωρίζοντας ότι η κυρίαρχη τάση ήταν για αποδοχή και διαπραγμάτευση], και ένα με την λέξη «θετικό» -αλλά των κακών: «θετικές οι πρώτες αντιδράσεις της τουρκικής πλευράς».

Ο Κατσοουριδης είχε κάνει ένα παραλληλισμό με το σχέδιο Γκαλι - για το πως αυτοί που το απέρριπταν δέχονται τώρα το σχέδιο Ανάν. Αν όμως οι αντιδράσεις στο σχέδιο Γκαλι προβάλλονται σαν συγκριτικό μέτρο, είναι λογικό να γυρίσει κάποιος τον καθρέφτη ανάποδα: δηλαδή η Χαραυγή τότε στήριζε το σχέδιο Γκαλι σαν ευκαιρία επανένωσης η δικαίωσης του τότε «προέδρου»; Διότι αν είναι το πρώτο τότε η στάση της Χαραυγής απέναντι στο σχέδιο Ανάν είναι ασυνάρτητη - με όλα της τα προβλήματα αν αυτή είναι η λύση τότε σαφώς πρέπει να δημιουργηθεί ένα κλίμα που να μπορεί να στηρίξει την επανένωση. Αν είναι το δεύτερο τότε ίσως η αναμενόμενη είσοδος και διαχείριση εξουσίας από μέλη της ηγετικής ομάδας της αριστεράς να έχει και αυτές τις απρόσμενες συνέπειες - ότι όσο το άρωμα της εξουσίας γίνεται πιο έντονο τόσο υποσκελίζει τις μυρωθικές της ουτοπίας και της ιστορικής ευθύνης που κουβαλά μέσα της η αριστερά σαν ιστορικό κίνημα. Η πρωτοσελιδη ιστορική ασυναρτησία συνεχίστηκε και την Παρασκευή 15/11 : Στο «Καταγιομός αντιδράσεων στην Βουλή των Ελλήνων» ο Γ. Χριστοδουλιδης μας παρουσίασε τις αντιδράσεις των εθνικιστών του ΠΑΣΟΚ ξεχνώντας να μας πει ότι μερικοί από τους αθηναίους «φίλους μας» ζήτησαν να αναλάβει η Αθήνα τις ευθύνες της σαν «εθνικό κέντρο»! Με έτσι «φίλους» τζαι έτσι μνήμη σύντροφου...

Επί

της ουσίας...

ΧριΧρι

Αεν νομίζω να γνωρίζω προσωπικά τον ή την ΣΜ, καθότι τα αρχικά δεν μου λένε τίποτα. Μπορεί όμως και να γνωρίζομαστε, αφού υπάρχει περίπτωση το ΣΜ να μην είναι τα αρχικά του ανθρώπου, ή, ακόμη πιο πιθανό, να μη μπορώ να θυμηθώ κάποιο άτομο που γνωρίζω μ' αυτά τα αρχικά. Όπως και να 'χουν όμως τα πράγματα, είτε γνωρίζομαστε είτε όχι, θα 'θελα να σχολιάσω αυτά που γράφει σχετικά με τη συμπεριφορά του κ. Αναστασιάδη. Παρόλο που συμφωνώ μαζί του όσον αφορά στη συμπεριφορά και το ύφος του κ. Αναστασιάδη, νομίζω ότι ο/η ΣΜ αποφεύγει την ουσία. Κατά πόσο δηλαδή όσα ο κ. Αναστασιάδης καταλογίζει στον Τάσσο Παπαδόπουλο ανταποκρίνονται στην αλήθεια. Και εξηγούμαι. Δήλωσε ή όχι στο παρελθόν ο Τάσσος Παπαδόπουλος ότι είναι αντικομμουνιστής;

Αντιπροσωπεύει ή όχι ο κ. Παπαδόπουλος τον γιωρκατζισμό; Ανήκει ή όχι ο κ. Παπαδόπουλος στη μεγαλοαστική τάξη και είναι εκφραστής του κεφαλαίου; Είναι ή όχι αρεστός στο εκκλησιαστικό κατεστημένο; Περιμένει ή όχι να πάρει ψήφους και από τους αγωνιστάδες της ΕΟΚΑ; Είναι ή όχι ο κ. Παπαδόπουλος ένας από τους σημαντικότερους εκφραστές του απορριπτικού μετώπου; Όσο ανίερη και περιέργη είναι η συμμαχία ΔΗΣΥ-ΚΙΣΟΣ, άλλο τόσο δεν είναι η συμμαχία ΑΚΕΛ-Παπαδόπουλου; Η απάντηση βέβαια σ' όλα τα πιο πάνω είναι ναι, και αυτή νομίζω είναι η ουσία. Αν τώρα είναι ο κ. Αναστασιάδης που... βγαίνει από αριστερά και ξεσκεπάζει τον Τάσσο Παπαδόπουλο, αυτό είναι κάτι που αφορά το ΑΚΕΛ και τις επιλογές του. Και στο κάτω-κάτω, ο Αναστασιάδης και ο ΔΗΣΥ δεν άλλαξαν την πολιτική τους για χάρη της συμμαχίας τους με το ΚΙΣΟΣ και τον Ομήρου. Το ΑΚΕΛ όμως πέρασε στο απορριπτικό μέτωπο με τόση φόρα, που ξεπέρασε κι αυτόν ακόμα τον Τάσσο Παπαδόπουλο.

Ο αθλητισμός ενώνει. Η πένα όμως;

ΧριΧρι

Οαθλητισμός, ακούμε συχνά, ενώνει τον κόσμο, συμβάλλει στη συμφιλίωση των λαών, πετυχαίνει εκεί που η πολιτική αποτυγχάνει. Και όταν λέμε αθλητισμός, εννοούμε όλους όσους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο συμμετέχουν. Αθλητές, παράγοντες, φιλάθλοι και φυσικά αθλητικογράφοι. Ιδιαίτερα αυτοί οι τελευταίοι, αφού μεταφέρουν τα όσα συμβαίνουν σ' όλο τον κόσμο. Τα πιο πάνω τηρούν, σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό θα έλεγε κανείς, και οι Κύπριοι αθλητικογράφοι. Προσπαθούν να είναι όσο μπορούν αντικειμενικοί, αποδίδουν ευθύνες όπου πρέπει, συγχαίρουν αυτούς που πρέπει, και τα λοιπά και τα λοιπά. Όλα αυτά όμως μέχρι οι ειδήσεις και τα γεγονότα να αφορούν στην Τουρκία. Εκεί οι συμπαθείς κατά τα άλλα αθλητικογράφοι, αρκετοί απ' αυτούς τουλάχιστον, για να μην τους βάζουμε όλους στο ίδιο τσουβάλι και αδικούμε έτσι όλους όσους παραμένουν εντάξει, ξεχνούν όλα τα πιο πάνω και παρασύρονται στον εθνικισμό τους. Κάποιοι δε, νομίζουν ότι φορούν τις φουστάνελες και τα τσαρούχια τους, αρπάζουν τις πένες σαν να είναι γιαταγάνια, και εφορμούν να... αλώσουν την Τριπολιτσά. Πολλά, πάρα πολλά τα παραδείγματα. Ας θυμηθούμε μόνο το Παγκόσμιο Κύ-

πελλο Ποδοσφαίρου το καλοκαίρι, όπου ακούσαμε και διαβάσαμε ότι «δυστυχώς νίκησε πάλι η Τουρκία» και άλλα παρόμοια. Κι αυτοί, οι Τούρκοι παίκτες εννοώ, λες και το 'καναν επίτηδες, δώσ' του και νικούσαν, έφθασαν μάλιστα να πάρουν την τρίτη θέση, προς μεγάλη απογοήτευση των από φιλάθλο πνεύμα διακατεχομένων αθλητικογράφων. Τελευταία πάλι ακούσαμε ότι «δυστυχώς δυο τούρκικες ομάδες προκρίθηκαν στην επόμενη φάση του Κυπέλλου ΟΥΕΦΑ». Αν τύχει δε καμιά κυπριακή ομάδα, σε σωματειακό ή εθνικό επίπεδο να νικήσει αντίστοιχη τουρκική σε αγώνα χάντμπολ ή βόλεϊ, όπως συνέβη μια-δυο φορές, ε, τότε οι κύριοι αυτοί πετάνε στους ερτά ουρανούς, τι λέω, φτάνουν σε εθνικό οργανισμό. Η κυπριακή νίκη παρουσιάζεται, ούτε λίγο ούτε πολύ, σαν απάντηση στο 1974! Ενα πράγμα που δεν χώνεψε η μερίδα αυτή των αθλητικογράφων, είναι η προσπάθεια για βελτίωση των ελληνο-τουρκικών σχέσεων και η πρόταση -σ' αυτό το πλαίσιο- Ελλάδας και Τουρκίας στην ΟΥΕΦΑ για συνδιοργάνωση του Ευρωπαϊκού Κυπέλλου Ποδοσφαίρου το 2008. Από την ημέρα υποβολής της πρότασης, με κάθε ευκαιρία που τους δίνεται, προσπαθούν να αποδείξουν το λάθος και κυρίως το επικίνδυνο του εγχειρήματος. Από αυτή την οπτική γωνία λοιπόν είδαν και τα επεισόδια στον πρόσφατο αγώνα Φενέρμπαχτσε-Παναθηναϊκού στην Κωνσταντινούπολη και θεωρούν ότι δικαιώθηκαν στις εκτιμήσεις τους. Γι' αυτούς δεν ήταν επεισόδια μεταξύ «οπα-

δών» των δυο ομάδων, αλλά μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων, που αποδεικνύει, όπως έγραψε κάποιος απ' αυτούς που έσπευσε μάλιστα να διευκρινίσει ότι δεν ανήκει «στην ομάδα των ανθρώπων που έχουν ή είχαν ποτέ εθνικιστικές τάσεις και απόψεις», ότι «οι φιλίες μεταξύ των λαών, οι προσεγγίσεις εθνών και οι προσπάθειες για συνδιοργανώσεις δεν επιτυγχάνονται απλά και μόνο επειδή κάποιες ηγεσίες το αποφασίζουν». Άλλος πάλι έγραψε ότι «με χανούμισες, χορούς της κοιλιάς, ασπασμούς και εναγκαλισμούς, δεν καλλιεργείται η ελληνο-τουρκική φιλία». Αν προεκτείνουμε το συλλογισμό τους, αυτό που θέλουν να πουν είναι ότι, παρά τις προσπάθειες των όποιων ηγετών, το μίσος για τον προαιώνιο εχθρό εξακολουθεί να υπάρχει ένθεν και ένθεν του Εβρου, άρα οι ηγέτες αυτοί, αντί να προσπαθούν για ελληνο-τουρκική φιλία, ασπαστούν για ελληνο-τουρκικό πόλεμο. Κι όποιον πάρει ο χάρος! Υπερβολή; Δεν νομίζω. Αν μάλιστα αναλογισθεί κανείς ότι της ίδιας έκτασης (ή και μεγαλύτερης) επεισόδια συμβαίνουν τακτικά σε ποδοσφαιρικούς αγώνες, όπως για παράδειγμα μεταξύ «οπαδών» του ΠΑΟΚ και του Ολυμπιακού στη Θεσσαλονίκη δέκα μόλις μέρες πριν τον αγώνα στην Κωνσταντινούπολη, τα οποία οι ίδιοι αθλητικογράφοι αποδίδουν σε ανεγκέφαλους, χούλιγκαν και... αναρχικούς. (Πού είσαι Μπακούνιν να δεις πόσους οπαδούς απέκτησες χάρη στην ασχετοσύνη μερικών.)

Το ναι που

δεν είπαν

οι Οικολόγοι

Γιάννος Κ Ιωάννου

Επαρχιακός Γραμματέας του Κινήματος Οικολόγων Περιβαλλοντιστών

Όπως είναι γνωστό το Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών (ΚΟΠ) είναι ένα από τα δυο ελληνοκυπριακά κόμματα που τάχθηκαν εναντίον της αποδοχής του σχεδίου Ανάν ως βάση συζήτησης για τη λύση του Κυπριακού. Ο γράφων διαφώνησε με την τοποθέτηση αυτή του Κινήματος και στο κείμενο αυτό θα προσπαθήσω να εξηγήσω γιατί. Παραθέτω διάφορα, ίσως σκόρπια σημεία, που δείχνουν και τα θετικά και τα αρνητικά, αλλά κυρίως την ανάγκη της μελέτης και διαπραγμάτευσης. Πολλά τα διαβάσατε και αλλού, κάποια ίσως όχι, αφού φαίνεται πως ενάντια στο σχέδιο φωνάζουν παραπάνω όσοι δεν το διάβασαν απ' εδώ, και όσοι το διάβασαν απ' εκεί.

1 Το σχέδιο περιέχει πολλά ζητήματα που χρήζουν ερμηνείας, και παρά το γεγονός ότι ο Γενικός Εισαγγελέας αναφέρει ότι έχει ήδη τεθεί ενώπιον της ΕΕ, θα ήταν θεμιτό να κληθεί η ΕΕ και τα όργανά της (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) για ερμηνεία, δυνατότητα λειτουργικότητας στα πλαίσια της ΕΕ, αλλά και έγκριση, λαμβάνοντας υπόψιν ότι το περιεχόμενο της λύσης για το πρόβλημα της Κύπρου θα αποτελεί κεκτημένο για όλους τους Ευρωπαίους. Αυτό δεν πρέπει να θεωρηθεί ως ευκαιρία κωλυσιεργίας ή κουτοπόνηρης καθυστέρησης, αλλά σαν μια ειλικρινής προσπάθεια να προληφθούν καταστάσεις που θα παρέλυαν τη νέα κατάσταση πραγμάτων.

2 οι ιδέες που περιέχονται στο σχέδιο δεν έπεσαν από το πουθενά, αλλά αποτελούν φυσιολογική συνέπεια και εξέλιξη 28, 39 ή 42 χρόνων πράξεων, παραλείψεων, ακόμα και ανικανότητας όλων όσων ασχολήθηκαν με την τύχη της Κύπρου. Πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν τι θα μπορούσε να επιτευχθεί κάτω από τις παρούσες συνθήκες, και με αυτό να συγκριθεί το σχέδιο. Τυχόν σύγκριση με μαξιμαλιστικούς στόχους ή θεωρητικά σενάρια δεν εξυπηρετεί κανένα σκοπό.

3 Λαμβάνοντας υπόψιν το πιο πάνω σημείο, πιστεύω πως είναι αδύνατη η εξέταση του σχεδίου από μόνου του. Είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψιν οι εναλλακτικές επιλογές που έχουμε και τα πιο πιθανά σενάρια. Κατά την άποψή μου αν δεν είναι δυνατό να φτάσουμε σε συμφωνία με βάση το σχέδιο αυτό, η Κύπρος θα ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την υποσημείωση ότι το Ευρωπαϊκό κεκτημένο θα ισχύει μόνο στις ελεύθερες περιοχές, και θα εφαρμοστεί σε ολόκληρο το νησί όταν θα εξευρεθεί τελική λύση. Είναι πολύ πιθανόν να επισυναφθεί στην πράξη προσχώρησης το σχέδιο Ανάν, οπότε θα είναι πλέον θέμα χρόνου πότε θα

Είναι σημαντικό στην αξιολόγηση που θα κάνουμε να λάβουμε υπόψιν και τις ανησυχίες, ανασφάλειες και επιδιώξεις όλων των κατοίκων της Κύπρου, και αυτό περιλαμβάνει και τους Τουρκοκυπρίους

εφαρμοστεί. Η ΕΕ δεν πρόκειται ποτέ να αναγνωρίσει τα κατεχόμενα ως ξεχωριστή οντότητα - άγκαι υπάρχει κίνδυνος να γίνει κάτι τέτοιο από άλλες χώρες -. Από την άλλη η Τουρκία δεν πρόκειται ποτέ να ρισκάρει επίσημα να προσαρτήσει την Κύπρο, άρα τα κατεχόμενα θα συνεχίσουν να βρίσκονται σε ένα πολλαπλό κενό μέχρι την ένταξη και της Τουρκίας στην ΕΕ. Οι συνέπειες αυτού του ενδεχομένου θα είναι καταστροφικές για όλους τους Κυπρίους, αφού θα τσιμεντοθούν τα σημερινά δεδομένα, και η όποια λύση, όποτε βρεθεί θα έχει πολύ λίγες πιθανότητες να λειτουργήσει αφού θα αφορά άλλους ανθρώπους, άλλους τύπους.

4 Είναι σημαντικό στην αξιολόγηση που θα κάνουμε να λάβουμε υπόψιν και τις ανησυχίες, ανασφάλειες και επιδιώξεις όλων των κατοίκων της Κύπρου, και αυτό περιλαμβάνει και τους Τουρκοκυπρίους όσοι από τους οποίους δεν ανήκουν στο στρατόπεδο Ντενκτάς έχουν ξεκαθαρίσει ότι μια λύση Διζωνικής Δικαινοτικής ομοσπονδίας θα δημιουργούσε ένα πλαίσιο μέσα το οποίο θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν τις επιδιώξεις τους για ειρηνική και από κοινού συμβίωση με τους Ελληνοκυπρίους. Το σχέδιο Ανάν, εφόσον δεν ικανοποιεί τις προσδοκίες Ντενκτάς, βρίσκει σύμφωνη την μεγάλη πλειοψηφία αυτών των Τ/Κ με τους οποίους επιθυμούμε να έχουμε καλές σχέσεις.

Επιμέρους παρατηρήσεις για το σχέδιο

1 Το σχέδιο προνοεί διατήρηση ειδικών δικαιωμάτων της Ελλάδας και Τουρκίας, προνοεί σύναψη νέων συμφωνιών, καθορίζει ειδικές σχέσεις της Κύπρου με τις δυο αυτές χώρες, περιλαμβανομένης και υποχρέωσης της Κύπρου να στηρίζει την Τουρκική ένταξη στην ΕΕ, κάτι που

νομίζω αποτελεί ένα από τα παράλογα και πρωτοφανή που περιέχονται, αφού διαιωνίζει την δυνατότητα αυτών των δυο χωρών να επεμβαίνουν και να δημιουργούν προβλήματα στο νησί μας. Η κορύφωση αυτής της λογικής φαίνεται στην εσσειά διατήρηση στρατευμάτων των μητέρων πατρίδων στο νησί μας, έστω και αν παρέλθει μια λογική περίοδος όπου θα αποκατασταθεί η ασφάλεια - η πρόνοια για διάλυση της Ε/Φ και των αντίστοιχων Τ/Κ δυνάμεων είναι ιδιαίτερα θετική.

2 Σε πολλές περιπτώσεις γίνονται αναφορές που κατοχυρώνουν το ενιαίο του κράτους και την συγκέντρωση ισχυρών εξουσιών στην κεντρική κυβέρνηση η οποία με την σειρά της μετακυλύει αρμοδιότητες στα Συστατικά Κράτη. Αυτό απαντά σε μεγάλο βαθμό στις ανησυχίες των Ε/Κ, και ειδικά των Οικολόγων για την ανάγκη ύπαρξης ισχυρού κεντρικού ενιαίου κράτους - κάτι που βεβαίως δεν ισχύει στο θέμα της εδαφικής πτυχής. Ο συνδυασμός των ισχυρών εξουσιών που θα έχει η Κεντρική κυβέρνηση, με την ανάγκη να επικοινωνεί και να εφαρμόζει τις οδηγίες της ΕΕ, υποβαθμίζει ουσιαστικά τον ρόλο και τις αρμοδιότητες των κυβερνήσεων των Συστατικών Κρατών.

3 Τα πολιτικά δικαιώματα φαίνονται πως συνδέονται με την απόκτηση καθεστώτος πολίτη, κάτι που είναι αρμοδιότητα των συστατικών κρατών. Οι περιορισμοί που συνδέονται με τα δικαιώματα αυτά, και όπου υπάρχουν τέτοιοι περιορισμοί είναι σαφές ότι αποτελούν απεχθή χαρακτηριστικά της προτεινόμενης λύσης. Βεβαίως, μακροπρόθεσμα, είναι δυνατόν να απαλυνθεί το ζήτημα αυτό, αφού ένας κάτοικος της Κερύνειας που έχει ελληνική προέλευση, θα μπορεί να πάρει καθεστώς πολίτη από το Τ/Κ συστατικό κράτος, και συνεπώς να έχει και πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Προβλέπεται και το δικαίωμα να έχει κάποιος καθεστώς πολίτη και στα δυο συστατικά κρά-

Στην πλήρη ανάπτυξη του το σχέδιο Ανάν δημιουργεί ελπίδα για μια πιο ομοιογενή κοινωνία όπου οι όροι «Ελληνοκύπριος» και «Τουρκοκύπριος» θα δηλώνουν το πολιτικό βεληνεκές κάποιου και όχι την γενεαλογική/εθνική του προέλευση!

τη. Στην πλήρη ανάπτυξη του το σχέδιο Ανάν δημιουργεί ελπίδα για μια πιο ομοιογενή κοινωνία όπου οι όροι «Ελληνοκύπριος» και «Τουρκοκύπριος» θα δηλώνουν το πολιτικό βεληνεκές κάποιου και όχι την γενεαλογική/εθνική του προέλευση!

4 Περιουσία. Αναφέρεται ότι αυτά τα ζητήματα θα λυθούν σε συμφωνία με τον διεθνή νόμο, σεβασμό στα δικαιώματα των ιδιοκτητών και των χρηστών, και στη βάση της αρχής της διζωνικότητας. Πιστεύω ότι αυτά είναι αντιφατικά μεταξύ τους, και για αυτό τον λόγο ίσως να χρειάζεται η λεπτομερής και πολύπλοκη διαδικασία που περιγράφεται στο έγγραφο και αναφέρεται στην διευθέτηση περιουσιακών ζητημάτων. Η ύπαρξη κινήτρων και αντικινήτρων, αναλόγως της περίπτωσης, αναφορικά με τα περιουσιακά στοχεύει στο ξεκαθάρισμα όσο το δυνατόν περισσότερων περιπτώσεων για να μην υπάρξει πρόβλημα ξεπεράσματος των ποσοτώσεων που τίθενται, και ακόμα να λύσει το δύσκολο για τους μεσολαβητές πρόβλημα των υποθέσεων Λοιζίδου και άλλων, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

5 Πράξεις του παρελθόντος. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό άρθρο αφού ουσιαστικά νομιμοποιεί όλες τις διοικητικές πράξεις του ψευδοκράτους, από άδειες οικοδομής μέχρι κοινωνικές ασφάλισεις. Είναι πολύ οδυνηρό όλα τα «ψευδός» να εξαφανιστούν σε μια στιγμή, αλλά πρέπει να αναγνωρίσουμε πως δεν μπορούσε να γίνει και αλλιώς. Αμφιβάλλω όμως αν είναι δυνατόν να στερηθεί σε οποιοδήποτε άτομο να κάνει ατομική προσφυγή, για πράξεις που έγιναν πριν την εφαρμογή της συμφωνίας.

6 Υπάρχει σημαντική αναφορά στις ισχυρότατες αρμοδιότητες της κεντρικής κυβέρνησης. Η ανάγκη της εφαρμογής και της πολιτικής της ΕΕ από την κυβέρνηση του κοινού κράτους, έχει τις πολιτικές συνέπειες που περιέγραψα πιο

πάνω, αλλά δημιουργεί και πρακτικά προβλήματα, αφού τα έξη μέλη του προεδρικού συμβουλίου δύσκολα θα μπορούν να αντεπεξέρχονται στα καθήκοντα αυτά. Ενώ μέσα στις αρμοδιότητες της κεντρικής κυβέρνησης υπάρχουν ζητήματα που αφορούν έμμεσα το περιβάλλον, όπως ο γενικός σχεδιασμός της οικονομικής πολιτικής και η διαχείριση της υφαλοκρηπίδας, δεν φαίνεται να υπάρχει εξειδικευμένη πρόνοια για κοινή - κεντρική περιβαλλοντική διαχείριση, και αυτό θα είναι πολύ επικίνδυνο στην μετά την λύση εποχή όπου οι αναπτυξιακές πιέσεις θα είναι εντονότερες στο βόρειο μέρος του νησιού.

7 Ενώ ξεκαθαρίζει ότι η φορά της εξουσίας θα είναι από το κεντρικό κράτος προς τα συστατικά κράτη, για σκοπούς προστασίας του οικοσυστήματος της Κύπρου αυτό δεν είναι αρκετό αφού αναφέρεται ότι τα συστατικά κράτη πρέπει να προσπαθήσουν (δεν είναι αναγκασμένα και υποχρεωμένα) να εναρμονιστούν σε θέματα τουρισμού, προστασίας περιβάλλοντος κλπ. Οι διευθετήσεις αυτές δεν είναι αρκετά ισχυρές για να προλάβουν επανάληψη ανεξέλεγκτων καταστάσεων και λαθών που έχουν ήδη συμβεί στην Κύπρο. Βεβαίως εδώ υπεισέρχεται και πάλι το ζήτημα των οδηγιών της ΕΕ, και την ανάγκη όλων να τις εφαρμόζουν, όποτε ίσως ο κίνδυνος που επισημαίνω εδώ να είναι πιο περιορισμένος αφού οι εξουσίες των συστατικών κρατών θα είναι περιορισμένες. Εν πάση όμως περιπτώσει, είναι κανόνας της αγοράς ότι αν υπάρχει ανισορροπία ή ανομοιομορφία στις συνθήκες που επικρατούν στις δυο πλευρές είναι δυνατόν να δημιουργηθούν στρεβλώσεις και πιέσεις, που θα οδηγήσουν σε προβλήματα και αδιέξοδα.

8 Η αστυνομία. Το κάθε συστατικό κράτος θα έχει και την δική του αστυνομία. Αυτό είναι ένα στοιχείο που δεν προάγει το αίσθημα ασφάλειας όσων προέρχονται από την μια πλευρά και είτε δια-

κινούνται είτε κατοικούν στην άλλη. Από την άλλη, η αστυνομία του κοινού κράτους θα έχει πολύ περιορισμένες εξουσίες.

9 Το νομοθετικό σώμα Η αναφορά σε ίση εκπροσώπηση στην γερουσία και όπου αλλού αυτό επαναλαμβάνεται (στην δικαστική και εκτελεστική εξουσία), αποτελεί σημαντικό στοιχείο σε βάρος της πλειοψηφίας, αλλά αποτελεί επίσης και φυσιολογική συνέπεια και κατάληξη της λογικής της Διζωνικής Δικονομικής ομοσπονδίας που αφού δεκτήκαμε εδώ και 25 χρόνια δεν πρέπει να συμπεριφερόμαστε σαν να βλέπουμε κάποια πράγματα για πρώτη φορά...

10 Έποικοι. Κρίνω ότι οι μόνοι έποικοι που μπορεί να επιστρέψουν είναι όσοι ήρθαν τα τελευταία 7 χρόνια, άγκαι αυτό δεν είναι απόλυτο. Από την άλλη αν αυτοί δεν θεωρηθούν Κύπριοι, άρα είναι Τούρκοι, πρέπει να μειωθούν στο μέγιστο 10% του πληθυσμού του Τ/Κ συστατικού κράτους. Οι πρόνοιες για την κυπριακή ιθαγένεια είναι ιδιαίτερα γενναϊόδωρες για τους εποίκους κάτι που προκαλεί ανησυχία και στους ίδιους τους Τ/Κς. Περιορίζεται βεβαίως στο ελάχιστο η πιθανότητα νέου εποικισμού.

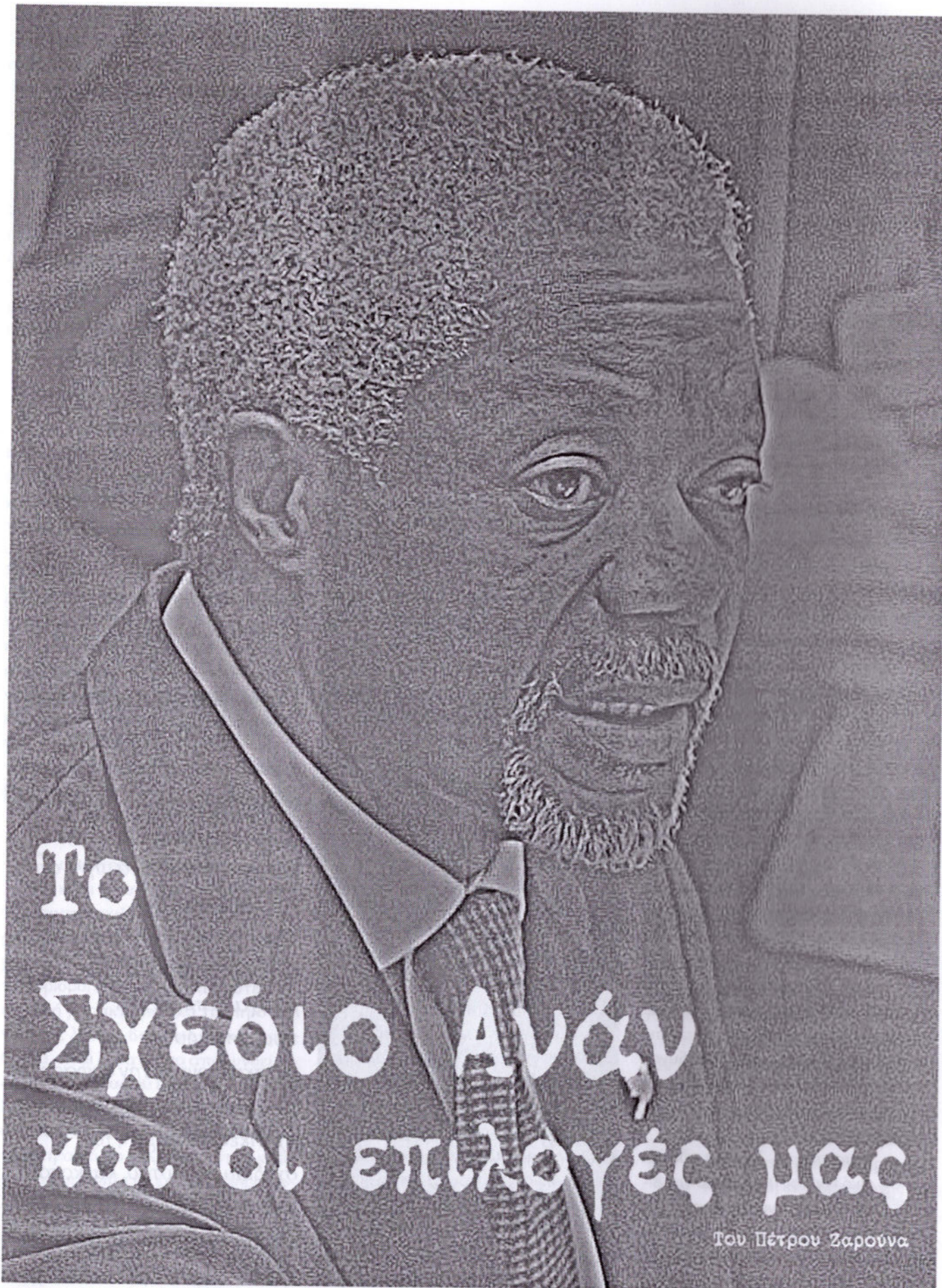
Η λίρα μας διατηρείται!

11 Στα ερωτήματα του δημοψηφίσματος εγκλωβίζεται η ένταξη στην ΕΕ, κάτι που είναι αρνητικό αφού συνδέεται με την αποδοχή της συγκεκριμένης λύσης, αλλά και θετικό αφού θα υπάρχει κίνητρο για όλους να ψηφίσουν να σε όλα τα ερωτήματα του δημοψηφίσματος. Επί του θέματος του δημοψηφίσματος να αναφέρω ότι είναι δυνατόν η μέρα κατά την οποία θα εφαρμοστεί η νέα συμφωνία για την Κύπρο να είναι η 1η Απριλίου 2003, κάτι που προφανώς δεν είναι πολύ σοφό!

Συμπέρασμα:

Πιστεύω ότι το σχέδιο Ανάν πρέπει να συνεχίσει να μελετάται στην κάθε του λεπτομέρεια μετά την αποδοχή του ως βάση συζήτησης. Όσοι το απορρίπτουν πρέπει να είναι σε θέση να προσφέρουν και μια ουσιαστική εναλλακτική διέξοδο, κάτι που δεν μπορεί να σημαίνει τίποτα άλλο από μια μόνιμη και οριστική απαγκίστρωσή μας από την μέχρι τώρα ακολουθούμενη διαπραγματευτική διαδικασία. Η σε βάθος μελέτη του σχεδίου πρέπει να γίνει για να επισημανθούν όλα τα (πολλά) αρνητικά στοιχεία, αρχών και λειτουργικότητας μερικά από τα οποία είναι πιστεύω δυνατόν να βελτιωθούν αφού οι μεσολαβητές δεν θα ήθελαν να βρουν μια λύση που θα καταρρεύσει σε ένα μήνα από την εφαρμογή της. Όσοι έχουν τη δύναμη να είναι αισιόδοξοι μέσα σε αυτό το μπάχαλο πρέπει να πρωτοτυπήσουν μετακυλώντας την έμφαση για το τι γίνεται μετά την λύση, τις σχετικές αδυναμίες του σχεδίου επ' αυτού, και κατά πόσον είμαστε τελικά έτοιμοι για μια λύση που μια μέρα θα έρθει, είτε μας αρέσει είτε όχι...

Το Σχέδιο Ανάν και οι επιλογές μας

Του Πέτρου Ζαρούβα

Γενική Παρατήρηση:

Λευκωσία 22-11-2002

Το σχέδιο ως σύνολο περιγράφει ένα επώδυνο συμβιβασμό που εμπεριέχει τόσα και τέτοια επικίνδυνα στοιχεία που καθιστούν την τυχόν αποδοχή του επικίνδυνη. Οι λόγοι που οδηγούν στην κρίση αυτή έχουν να κάνουν με την μη διασφάλιση όλων σχεδόν των μείζονος σημασίας προϋποθέσεων που η δική μας πλευρά έχει διεκδικήσει εδώ και χρόνια και τα οποία εμπεριέχονται στα ψηφίσματα του ΟΗΕ, τις αποφάσεις των ευρωπαϊκών δικαστηρίων, το ευρωπαϊκό κεκτημένο αλλά και όλων των ζωτικής σημασίας θεμάτων που θα διασφαλίσουν την ειρήνη και την ασφάλεια μας. ήτοι την ένταξη μας στην ΕΕ το καθεστώς των εγγυήσεων και της στρατικοποίησης αλλά και την λειτουργικότητα της λύσης.

Επιπλέον οι διάφορες σύνθετες και περιπλεγμένες διαδικασίες που προβλέπει καθιστούν αμφίβολη την λειτουργικότητα του άρα και την ομαλή και ειρηνική εφαρμογή του.

Η προσέγγιση του όλου σχεδίου που ακολουθεί είναι κατά βάση πολιτική αλλά σε όλες τις περιπτώσεις παραμένει στενά διασυνδεδεμένη με τις αντίστοιχες πρόνοιες του σχεδίου.

Τα σημεία:

1 Κυριαρχία. Παρά την θετική αρχική αναφορά στην μία κυριαρχία στην ουσία έχουμε τρεις κυριαρχίες όπως αυτό διαφαίνεται από το γεγονός ότι οι δύο λαοί δια των δημοψηφισμάτων θα δημιουργήσουν τη "Κύπρο" και από την σαφή αναφορά στα κυριαρχικά δικαιώματα των συστατικών κρατών αλλά προ πάντως από το γεγονός ότι οι νόμοι του κοινού κράτους (σε καμία περίπτωση δεν θα υπερτερούν εκείνων των συστατικών κάτι

που ισχύει π.χ. μεταξύ ΕΕ και εθνικών κρατών (Άρθρο 2, Παρ. 3 του Foundation Agreement). Σημειωτέον ότι εκείνο που γίνεται είναι ο περιορισμός της κυριαρχίας των συστατικών κρατών σε ότι αφορά το δικαίωμα απόσχισης ή και ένωσης τους με τρίτο κράτος. Ακόμα στο σημείο αυτό θα πρέπει να παρατηρήσω ότι η Τουρκία μέσα από τις πρόνοιες του δημοψηφίσματος και με βάση και το εγγυητικό της δικαίωμα αλλά και τον συνδιασμό γεωγραφικής εγγύτητας και στρατιωτικής υπεροχής αποκτά το δικαίωμα να περιορίζει και αυτή την δυνατότητα που θεωρητικά δίνεται στους ε/κ να τροποποιούν το αρχικό σύνταγμα υπό το οποίο θα λειτουργεί το συστατικό τους κράτος

2 Διεθνής προσωπικότητα. Αντί της μίας που αρχικά αναφέρεται έχουμε και εδώ τρεις αφού επιτρέπεται στα συστατικά κράτη να συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες στα θέματα αρμοδιότητάς τους (Άρθρο 2, Παρ. 2 του Foundation Agreement) και να εκπροσωπούν στα εν λόγω θέματα το κοινό κράτος ενώπιον της ΕΕ. Παράλληλα οι τ/κ θα έχουν μόνιμως τον ένα εκ των δύο υπουργών Εξωτερικών ενώ και η εξωτερική πολιτική δεν θα διαμορφώνεται σε επίπεδο κοινού κράτους αλλά θα αποτελεί αντικείμενο διακυβερνητικής συνεργασίας ανάμεσα στα συστατικά κράτη. (Άρθρα 16 και 17 των γενικών προνοιών του συντάγματος σελ.23)

3 Μία Ιθαγένεια. Ενώ από την μία διασφαλίζεται η μία ιθαγένεια η οποία αποτελεί ευθύνη του κοινού κράτους στην συνέχεια με άλλες ρυθμίσεις που αφορούν το θέμα αυτό ανατρέπεται σε μεγάλο μέρος η χρησιμότητα της (αποτροπή του εποικισμού) με την πλήρη παραμονή και νομιμοποίηση των εποίκων. Στην πλειοψηφία των εποίκων δίδεται η κυπριακή ιθαγένεια ενώ στο υπόλοιπο μέρος άδεια μόνιμης διαμονής. (Βλέπε και αξιολόγηση Μαρκίδη προς το Εθνικό Συμβούλιο)

4 Ανθρώπινα Δικαιώματα. Οι μόνιμοι περιορισμοί στο δικαίωμα εγκατάστασης αλλά και η αναγκαστική κατακράτηση των περιουσιών των προσφύγων από τους νυν χρήστες αποτελούν ολοφάνερα πα-

“Αλλά και οι εξουσίες και αρμοδιότητες του κοινού κράτους είναι τόσο περιορισμένες που στην ουσία δεν αποτελεί παρά μία συνομοσπονδιακής μορφής ομπρέλλα η οποία επικαλύπτει τα δύο κυρίαρχα κράτη και επιτρέπει την διακρατική συνεργασία μεταξύ τους”

ραβίαση των δικαιωμάτων σημαντικού αριθμού κυπρίων πολιτών.

5 Ευρωπαϊκό κερτήριο. Τόσο τα πιο πάνω όσο και άλλες ρυθμίσεις αποτελούν παραβίαση του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

6 Ένταξη. Οι πρόνοιες των μεταβατικών ρυθμίσεων είναι τέτοιες που δεν εγγυώνται και δεν διασφαλίζουν την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. (π.χ. Υπογραφή της συνθήκης Προσχώρησης και από τους δύο Συν-Προέδρους) Σημειωτέον ότι η Τουρκία διά στόματος Ερντογάν χθές και του στρατηγού Χιλμί Οζκόκ λίαν προσφάτως επανέλαβε την πάγια θέση της για ταυτόχρονη ένταξη της Κύπρου μαζί με την Τουρκία. Την ίδια στιγμή ο νέος τούρκος ΥΠΕΞ Γιασάρ Γιακίς απαίτησε την επαναδιαπραγμάτευση της κυπριακής ένταξης από το νέο κυπριακό κράτος. Αλλά και μετά την ένταξη η Τουρκία διά των προνοιών του σχεδίου Ανάν θα δύναται να διατηρεί την Κύπρο στάσιμη έτσι ώστε να μην διαταραχθούν οι ισορροπίες (αυτό είναι και το μείζον που επαναλαμβάνεται συχνά στο εν λόγω σχέδιο, βλέπε επίσης και άρθρο 6 στην σελίδα 77) δηλαδή δεν θα της επιτρέψει να ακολουθεί την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και εμβάθυνσης με την συμμετοχή στις νέες ευρωπαϊκές πολιτικές καλή ώρα στην αμυντική και την ΟΝΕ. (Εισαγωγή στο Foundation agreement σελ.6, παρ. vii) Ακόμα με βάση τις ρυθμίσεις του σχεδίου η κυπριακή συμμετοχή στην ΕΕ στην λογική του βελγικού μοντέλου θα είναι μία συμμετοχή κατά κύριο λόγο άφωνη κάτι που θα αφαιρεί τις όποιες δυνατότητες διαπραγμάτευσης και απλά θα αφήνει μόνο την υποχρέωση για εφαρμογή των λαμβανομένων αποφάσεων.

7 Ασφάλεια. Οι πρόνοιες για την αποστρατικοποίηση αλλά και το σύστημα εγγυήσεων αποτελούν σαφή χειροτέρευση τόσο του καθεστώτος που δημιουργήσε η Ζυρίχη το 1960 αλλά και του σημερινού. Συγκεκριμένα προβλέπεται η επαναβεβαίωση και διεύρυνση των τουρκικών εγγυητικών δικαιωμάτων με την Τουρκία να καθίσταται εγγυητής όχι μόνο του κοινού κράτους αλλά και

της εδαφικής ακεραιότητας, του συντάγματος και της ομαλής συνταγματικής λειτουργίας των συστατικών κρατών. Την ίδια στιγμή η παρουσία της ειρηνευτικής δύναμης περιορίζεται μόνο στην υλοποίηση του σχεδίου και η οποία δράση της απαιτεί την σύμφωνο γνώμη των τ/κ. Επιπλέον το νέο ισοζύγιο των δυνάμεων που εγκαθιδρύεται στην ευρύτερη περιοχή της Κύπρου παρά την φαινομενική ισορροπία είναι καταφανώς δυσμενέστερο του σημερινού. Αυτό εξάγεται αν λάβουμε υπόψη τις συντριπτικά υπέρτερες δυνατότητες προβολής δύναμης που έχει η Τουρκία λόγω ειδικών εξοπλισμών (μεταφορικά αεροσκάφη και ελικόπτερα, μαχητικά αεροσκάφη και επιθετικά ελικόπτερα καθώς και αποβατικά μέσα), εμπειρίας και γεωγραφικής εγγύτητας.

8 Έννοια του συνεταιρικού κράτους. Αυτή καταστρατηγείται από τη νομιμοποίηση της παρουσίας των εποίκων. Δηλαδή εταίροι μας θα είναι οι έποικοι και διά αυτών η Τουρκία!! Μακροπρόθεσμα επίσης απειλούμαστε ακόμα και με απώλεια και αυτής της πλειοψηφίας στο Προεδρικό Συμβούλιο ως αποτέλεσμα της αλλαγής των δημογραφικών δεδομένων (όπως έγινε και στον Λίβανο παλαιότερα με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε εμφύλιο πόλεμο) από την υπεργεννητικότητα των εποίκων και την επιστροφή των χιλιάδων τ/κ που έχουν μεταναστεύσει εξ αιτίας των νέων συνθηκών ευημερίας που θα δημιουργηθούν από την νομιμοποίηση του τ/κ κράτους και την σημαντική οικονομική ενίσχυση τους από τα ευρωπαϊκά ταμεία.

Αλλά και οι εξουσίες και αρμοδιότητες του κοινού κράτους είναι τόσο περιορισμένες που στην ουσία δεν αποτελεί παρά μία συνομοσπονδιακής μορφής ομπρέλλα η οποία επικαλύπτει τα δύο κυρίαρχα κράτη και επιτρέπει την διακρατική συνεργασία μεταξύ τους και αυτή σε ορισμένα μόνο θέματα και με συγκεκριμένους εξωτερικούς και εσωτερικούς περιορισμούς.

9 Εδαφικό. Στη περίπτωση του χάρτη Α όπου δεν επιστρέφεται τμήμα της Καρπασίας τα εδάφη που επιστρέφονται είναι ποιοτικά υποδεέστερα (άγο-

νες πεδιάδες της δυτικής και της ανατολικής Μεσαορίας) ενώ οι τ/κ διατηρούν τις οικονομικά αξιοποιήσιμες ακτές (59%!) κατά τρόπο εκπληκτικά δυσανάλογο. Ακόμα το τ/κ συστατικό κράτος θα διατηρήσει εδαφική επαφή με την βάση της Δεκέλειας κάτι που σε περίπτωση αποχώρησης των βρετανών ή διάλυσης του κοινού κράτους θα αποτελέσει λόγω τριβών ακόμα και συγκρούσεων αφού οι τ/κ θα διεκδικήσουν ως ίσοι συνιδρυτές και συνεταίροι την αναλογία από τις νυν βρετανικές βάσεις.

10 Μονογραφή του σχεδίου. Ακόμα και αν το εν λόγω σχέδιο δεν γίνει αποδεκτό από ένα εκ των δύο δημοψηφισμάτων η τ/κ πλευρά θα εξέλθει κερδισμένη αφού στην ουσία θα την έχουμε αναγνωρίσει (acknowledgement) ως πολιτικά ίση με μας οντότητα, με δημοκρατικούς θεσμούς και την οποία εμείς δεν εκπροσωπούμε. (Βλέπε προοίμιο του Foundation Agreement). Παράλληλα θα έχουμε με τα χέρια μας διασυνδέσει την ένταξη με την λύση χωρίς καμμία δυνατότητα αποσύνδεσης αφού στην απόφαση της Κοπεγχάγης η οποία θα αντικαταστήσει εκείνη του Ελσίνκι θα έχει προστεθεί η σχετική πρόνοια του σχεδίου Ανάν. Αλλά και η ίδια η ένταξη θα υπονομευτεί από το γεγονός ότι θα υπάρχει η δεδηλωμένη αρνητική τοποθέτηση των ε/κ ή των τ/κ ή και των δύο στην ένταξη!!!

11 Εφαρμογή του σχεδίου. Ο ρόλος της ειρηνευτικής δύναμης είναι απλά να επιβλέπει, υποβοηθεί και συντονίζει και σε καμμία περίπτωση να επιβάλλει την υλοποίηση της όποιας πρόνοιας. Έτσι είτε ο τ/κ Συν Πρόεδρος αρνηθεί να προσυπογράψει την συνθήκη προσχώρησης στην ΕΕ, ζητώντας επαναδιαπραγμάτευση της ένταξης, είτε οι νυν κατοικούντες στην Μόρφου αρνηθούν να την εγκαταλείψουν δεν θα υπάρχει κανένας τρόπος αυτά τα δύο να επιβληθούν στην άλλη πλευρά. Στην χειρότερα των περιπτώσεων που τα πράγματα συνειδητά ή ασυνείδητα οδηγηθούν σε αδιέξοδο και το κοινό κράτος διαλυθεί τότε θα οδηγηθούμε σε δύο ίσα ανεξάρτητα κράτη.

12 Οικονομική πτυχή. Η οικονομική διανομή που συνεπάγονται η διανομή των εσόδων από ΦΠΑ και τα έσοδα των τελωνείων θα σημαίνει την ετήσια ροή πόρων ύψους 250 εκατ. Λιρών από τους ε/κ στους τ/κ και τους εποίκους!!

Η πιθανή στάση της τουρκικής πλευράς:

Εκτιμώ ότι η τουρκική πλευρά θα αποδεκτεί το σχέδιο ως βάση διαπραγμάτευσης κάτι που έγινε φανερό και από τις δηλώσεις Ερντογάν. Αλλά και στην συνέχεια αφού με παρελκυστική πολιτική περιορίσει τον όποιο χρόνο πραγματικής διαπραγμάτευσης δεν θα απαντήσει θετικά παρά την τε-

“Υπάρχει άλλη εναλλακτική λύση; Ναι. Ήρθε η ώρα της αλήθειας και πρέπει να μιλήσουμε έξω απ τα δόντια με ειλικρίνεια και πολιτικό θάρρος. Ας τις αναφέρουμε με το όνομα τους έστω και συνοπτικά.”

λευταία στιγμή εν τω μέσω της συνόδου της Κοπεγχάγης αφού εξαντλήσει όλα τα περιθώρια για να εξασφαλίσει την θετικότερη δυνατή απόφαση για την δική της ενταξιακή προοπτική. Η θετική στάση της στο τροποποιημένο σχέδιο και η μονογράφηση του είναι επίσης πολύ πιθανή και γίνεται εμφανής από το γεγονός ότι οι μέχρι σήμερα τουρκικές επικρίσεις ακόμα και αυτών των στρατηγών είναι πολύ περιορισμένες και εστιάζονται μόνο στο εδαφικό. Εκεί θα επικεντρωθούν και τα τουρκικά αιτήματα για αλλαγές στο σχέδιο έτσι ώστε να εξισοροτηθούν και τα όποια δικά μας.

Εκτιμώ ότι η Τουρκία στο τέλος της ημέρας θα αποδεχθεί κατ' αρχήν το σχέδιο μονογραφώντας το κάτι που εκ προοιμίου θα εξασφαλίσει στους τ/κ καθεστώς οντότητας ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα των δημοψηφισμάτων ενώ ταυτόχρονα θα έχει συνδέσει και την ένταξη της Κύπρου με την λύση του κυπριακού καθιστώντας την εξ αντικειμένου δέσμια της Τουρκίας. Τα θέματα θα γίνουν πακέτο όπως παραδέχθηκε και ο Ερντογάν κατά την επίσκεψη του στο Λονδίνο.

Αλλά και αυτή ταύτη η λύση από τούδε και ειδικά με την πρώτη υπογραφή από τους δύο ηγέτες θα είναι άρρηκτα διασυνδεδεμένη και εξαρτώμενη από το σχέδιο Ανάν και οποιαδήποτε νέα πρόταση, εάν η παρούσα απορριφθεί από τα δημοψηφίσματα, θα στηρίζεται στο εν λόγω σχέδιο.

Συμπέρασμα:

Παρ' ότι θα ήταν δυνατόν να προστεθούν και ένα σωρό άλλοι λόγοι εκτιμώ ότι και μόνο οι πιο πάνω αποτελούν, μάλιστα ορισμένοι από αυτούς ακόμα και από μόνοι τους, λόγους απόρριψης του σχεδίου. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η συνολική νέα κατάσταση πραγμάτων που το σχέδιο περιγράφει εάν συγκριθεί με την υφιστάμενη είναι σαφώς δυσμενέστερη αφού παρέχει λιγότερες πιθανότητες για ένταξη, λιγότερη ασφάλεια και μεγαλύτερους κινδύνους για κρίση μέσα από την δυσλειτουργία του νέου κράτους. Λόγοι τακτικοί (Σύννοδος Κοπεγχάγης) αλλά και ουσίας (εξάντληση κάθε πιθανότητας για συνολική λύση) επιβάλλουν να επιχειρήσουμε την βελτίωση του σχεδίου αν και ρεαλιστικά ομιλούντες οι πραγματικές πιθανότητες αυτό να γίνει κατορθωτό είναι ελάχιστες.

Εκείνο όμως που δεν θα πρέπει να κάνουμε παρά μόνο αν τα πιο πάνω βελτιωθούν σημαντικά (Εγγυημένη ένταξη ΕΕ με υπο-

γραφή του Κληρίδη, Περιορισμός του τουρκικού εγγυητικού δικαιώματος μόνο στο τ/κ συστατικό κράτος, Μετατροπή των Τ/κ σε πλειοψηφία με σημαντικό περιορισμό των εποίκων) θα είναι η μονογράφηση του σχεδίου περίπου ως έχει πριν την ένταξη στην ΕΕ.

Τέλος να επανατονίσω ότι η εκτίμηση ότι παρά τα κακά του το εν λόγω σχέδιο δύναται εξελικτικά και εντός της ΕΕ να βελτιωθεί (θεωρία της εξελικτικής λύσης) είναι εσφαλμένη και ότι το σχέδιο έχει τέτοιες πρόνοιες που απαγορεύουν, περιορίζουν ή και αποδυναμώνουν μία τέτοια προοπτική. Αντίθετα το σχέδιο αυτό δύναται εξελικτικά να οδηγήσει σε καταστάσεις λιβάνου με την ανατροπή των πληθυσμιακών ισορροπιών και τον έλεγχο του Προεδρικού Συμβουλίου από το μείγμα τ/κ και εποίκων.

Εναλλακτικές λύσεις.

Υπάρχει άλλη εναλλακτική λύση; Ναι. Ήρθε η ώρα της αλήθειας και πρέπει να μιλήσουμε έξω απ τα δόντια με ειλικρίνεια και πολιτικό θάρρος. Ας τις αναφέρουμε με το όνομα τους έστω και συνοπτικά.

* Η πρώτη είναι η μη λύση και η ολοκλήρωση της ένταξης του ελεύθερου κομματιού ως Κυπριακής Δημοκρατίας. Πιθανότατη η διακοπή των διαπραγματεύσεων και της πρωτοβουλίας του ΟΗΕ.

* Η δεύτερη είναι η μη λύση και η μη ένταξη (μη διεύρυνση). Πλήρης εμπλοκή.

* Η τρίτη είναι η επισημοποίηση της διχοτόμησης και η ένταξης της μισής Κύπρου στην ΕΕ. Δύσκολη αφού η Τουρκία δεν θα ήταν πρόθυμη να την δεχθεί αλλά και η κυπριακή πολιτική ηγεσία να την προωθήσει.

* Η τέταρτη είναι η υπογραφή μίας ενδιάμεσης συμφωνίας που να αναγνωρίζει την ύπαρξη μίας τ/κ οντότητας στο βόρειο μέρος της Κύπρου με κάποια εδαφικά ανταλλάγματα, να επιτρέπει την συνέχιση της ενταξιακής διαδικασίας (απόφαση Κοπεγχάγης, υπογραφή συνθήκης προσχώρησης) καθώς και των διαπραγματεύσεων για την τελική και συνολική λύση στην βάση του σχεδίου Ανάν. Η επιλογή αυτή θα καταστεί επιλέξιμη, ιδιαίτερα από τους τρίτους μεσολαβητές, στην περίπτωση απόρριψης του Σχεδίου σε οποιοδήποτε στάδιο των διαδικασιών του.

Το Ιστορικό

ΝΑΙ

Του Ζήνωνα Ποφατίδη

ην ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές δεν είναι ακόμα γνωστή η θέση της τουρκικής πλευράς πάνω στο σχέδιο λύσης που έχει καταθέσει ο Κόφι Ανάν. Ελάχιστοι, όμως, αμφιβάλουν ότι διανύουμε μια εξαιρετικά ευαίσθητη

φάση στην τροχιά του κυπριακού δράματος. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο η τραγωδία πλησιάζει προς το τέλος, που φέρνει μαζί του την ανακουφιστική κάθαρση.

Είναι κοινός τόπος ότι το σχέδιο λύσης αποτελεί ένα συμβιβασμό, που λαμβάνει υπόψη τις πραγματικότητες που δημιούργησε η τουρκική εισβολή και κατοχή, αλλά και τα όσα ασύνετα επιτρέψαμε σαν λαός να εξελιχθούν στη μετά την ανεξαρτησία περίοδο. Πολύ ορθά το σχέδιο έχει δοθεί στη δημοσιότητα, έτσι ώστε κανένας να μη μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν είναι ενήμερος των προνοιών του ή ότι ενδεχομένως έχει παραπλανηθεί. Είναι εύκολο να αναλωθεί κανείς στην επιλεκτική απαρίθμηση των αρνητικών του διατάξεων, ιδιαίτερα όταν το μέτρο σύγκρισης είναι τα συνθήματα που ως πέπλο σκότους κάλυπταν για χρόνια την πολιτική ζωή του τόπου. Ωστόσο, εκείνο που επιβάλλεται τώρα να γίνει, είναι η σφαιρική αντιμετώπιση του ζητήματος, έχοντας πάντα υπόψη μας

μια μακροπρόθεσμη προοπτική που μεταλλάσσει την Κύπρο σε Ευρωπαϊκή χώρα.

Η δόμηση της εξουσίας μορφοποιείται στο σχέδιο Ανάν στη βάση του ελβετικού προτύπου, ενώ η διεθνής εκπροσώπηση και η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζεται στη Βελγική πρακτική. Και τα δύο πρότυπα προέρχονται από χώρες πολύ αναπτυγμένες με μακρές δημοκρατικές παραδόσεις αλλά και μεγάλη ιστορία εθνοτικών διενέξεων. Με την επίδειξη της αναγκαίας πολιτικής βούλησης το προτεινόμενο σύνταγμα μπορεί να καταστεί λειτουργικό και να συντελέσει στη έξοδο από το σημερινό τέλμα.

Λανθασμένα παραπονούμαστε για τα ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα που έχει θέσει ο ΟΗΕ. Τίποτε από ό,τι περιλαμβάνεται στο σχέδιο δεν ήταν άγνωστο, αφού μάλιστα οι διάφορες πτυχές έτυχαν πολύμηνες διαπραγματεύσεων. Εξάλλου είναι η ελληνική πλευρά που επί σειρά ετών διακήρυττε εντός και εκτός της Ε.Ε. ότι η ενταξιακή προοπτική θα λειτουργούσε ως καταλύτης για τη λύση του Κυπριακού. Είναι, λοιπόν, θεμιτό από μέρους του ΟΗΕ να προσπαθήσει να αξιοποιήσει τις καταληκτικές ημερομηνίες της ευρωπαϊκής διεύρυνσης.

Κατά παράδοχο τρόπο για τα χρονοδιαγράμματα διατυπώνει σοβαρές επικυλάξεις και η τουρκική πλευρά, η οποία για παρά πολύ καιρό υποτι-

μούσε το ενδεχόμενο της ένταξης της Κύπρου με το Κυπριακό άλτο. Υπ' αυτή την έννοια η πίεση πάνω στην τουρκική πλευρά είναι μεγαλύτερη, γιατί η ενδεχόμενη άρνηση της να αποδεχθεί το σχέδιο σαν βάση για διαπραγματεύση θα φέρει την Κυπριακή Δημοκρατία χωρίς δυσκολία μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ρευστότητα που επικρατεί στα τουρκικά πολιτικά πράγματα καθώς και η ασθένεια του Ντενκτάς καθιστούν αβέβαιη και απρόβλεπτη την απόφαση που η Τουρκία θα λάβει. Ήδη το Κυπριακό, με τον έτονο συμβολισμό του, βρίσκεται στο επίκεντρο της διαμάχης των παραδοσιακών κεμαλιστών και των νικητών των τελευταίων εκλογών σύγχρονων ισλαμιστών.

Για την ελληνική πλευρά, η απάντηση που δόθηκε στις 18 Νοεμβρίου στο Γ.Γ.ρ. του ΟΗΕ ύστερα από τη θετική ψήφο των κομμάτων που αντιπροσωπεύουν το 95% περίπου των ψηφοφόρων, δεν θα μπορούσε να ήταν άλλη από το «Ναι». Και στις δύο περιπτώσεις, είτε η Τουρκία απαντήσει καταφατικά είτε αρνητικά, η Κύπρος θα έχει εξασφαλίσει την ένταξη της στην Ε.Ε.. Στην πρώτη περίπτωση θα ανοίξει πιθανότατα, ο δρόμος για μια ανεκτή και λειτουργική λύση, που θα δώσει πια την πολιτική σκυτάλη στις σύγχρονες δυνάμεις της διακοινοτικής συνεργασίας και θα επιτρέψει τη μετατροπή ολόκληρης της Κύπρου σε ευρωπαϊκή χώρα.

Ναι για την ελπίδα και το μέλλον

Αυτή τη φορά η Αριστερά μπορεί!

Του Σοφοκλή Ρούσου

Ας

μην έχουμε ψευδαισθήσεις:

Το σχέδιο φτιάχτηκε όχι από καλοκάγαθους γραφειοκράτες που είχαν στο νου τους την ευτυχία των οχτακόσιων

τόσων χιλιάδων κατοίκων σ' αυτό το ειδυλλιακό νησί της Ανατολικής Μεσογείου. Μαγειρεύτηκε, συγκολλήθηκε, χτενίστηκε, σεβριρίστηκε

απο άτομα που μέσα στα πλαίσια της Νέας Τάξης είχαν στο νου τους τα συμφέροντα των ΗΠΑ, της Μεγάλης Βρετανίας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και λίγο τα συμφέροντα της Ελλάδας και Τουρκίας. Με τη "ξύλινη" ορολογία είναι ένα σχέδιο ιμπεριαλιστικό που στόχο έχει, όχι να λύσει αλλά να διευθετήσει τις πιθανές μελλοντικές συγκρούσεις σ' αυτό το νησί που βρίσκεται ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία και στην καρδιά των δρόμων του πετρελαίου. Σαν υποπροϊόν αυτών των συμφερόντων μπαίνουμε και εμείς. Για να λειτουργήσει πρέπει να συμβιβάζει τα αντικρουόμενα συμφέροντα μέσα στο νησί. Και αυτό κάνει. Αντιμετωπίζει τις επιδιώξεις των Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου όπως εκφράστηκαν στα 40 χρόνια διαμάχης και προσπαθεί να τους ικανοποιήσει όλους. Με έξυπνες ή ηλίθιες διατάξεις, με λειτουργικά ή όχι άρθρα, με ασάφειες ή συγκεκριμένες λύσεις. Εφόσον το σχέδιο δεν φτιάχτηκε από τους κατοίκους αυτού του νησιού με ειλικρινή διάθεση για ειρή-

νη και πρόοδο, δεν μπορούσε παρά να ήταν αυτό που μας παρουσιάστηκε, ή κάτι παρόμοιο. Εξάλλου από την εποχή που ο Μακάριος και ο Ντενκτάς υπόγραψαν την πρώτη συμφωνία για διζωνική, όλες οι ιδέες κινούνται στο ίδιο επίπεδο.

Ας το ξεκαθαρίσουμε λοιπόν για να πάμε παρακάτω. Το σχέδιο έχει στόχο να διευθετήσει αν τα καταφέρει την σύγκρουση της συμφερόντων της Ελλάδας-Τουρκίας και Ελληνοκυπρίων-Τουρκοκυπρίων που κρατά 40 χρόνια, με τρόπο που να εξυπηρετεί τα συμφέροντα αυτών που ελέγχουν το κόσμο σήμερα.

Μπορεί αυτό το σχέδιο να φέρει ειρήνη; Θα διχοτομήσει ή θα ενώσει την Κύπρο; Θα δημιουργήσει συνθήκες για ένα καλύτερο μέλλον για τους κατοίκους αυτού του νησιού;

Ας μην έχουμε ψευδαισθήσεις: Κανένα σχέδιο δεν μπορεί να φέρει ειρήνη, ή να ενώσει τους Κύπριους. Τα συμφέροντα που δημιούργησαν τις συγκρούσεις το 63 το 64 το 67 και το 74 είναι ακόμα εδώ. Άσχετα αν εμφανίζονται με διαφορετική μορφή και στόχους. Ούτε οι ιδέες που όπλισαν αυτούς που σκοτώναν Τούρκους και Έλληνες έχουν εξαφανιστεί. Ο σωβινισμός απροκάλυπτος και συγκαλυμμένος υπάρχει και στις δύο πλευρές του συρματοπλέγματος.

Ας έχουμε ελπίδα. Δεν χρειάζεται να βάλουμε το σχέδιο στο μικροσκόπιο για να δούμε τα μικρά ή μεγάλα του προβλήματα. Είναι και λειτουργικό και όχι, είναι και διχοτομικό και ενωτικό. Το πως θα λειτουργήσει εξαρτάται από αυτούς που θα το βάλουν σε εφαρμογή. Η εφαρμογή του όμως:

Δημιουργεί τις βάσεις για ειρήνη, σπρώχνει την πιθανή επόμενη σύγκρουση για κάποια χρόνια και δίνει μια ανάσα στις δυνάμεις της ειρήνης και της συνύπαρξης.

Δίνει τη δυνατότητα ελεύθερης επικοινωνίας και διακίνησης για να μπορέσουμε Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι να ξαναβρεθούμε

Διαλύει τους στρατούς και σταματά τις πολεμικές δαπάνες

Δημιουργεί θεσμούς που αναγκάζουν τις φιλερηνικές δυνάμεις των δύο κοινοτήτων να λειτουργήσουν μαζί

Αποκαθιστά έστω κατά ένα μέρος έστω και με περιέργο τρόπο τα προβλήματα που δημιούργησαν οι προσφυγοποιήσεις του 63 και 74.

Γι αυτούς τους λόγους η απάντηση της Αριστεράς πιστεύω ότι πρέπει να είναι ένα καθαρό ΝΑΙ. Χωρίς υποσημειώσεις για τη λειτουργικότητα του ή για τις επιμέρους λεπτομέρειες. ΝΑΙ για την ειρήνη και την συμβίωση. ΝΑΙ για τη ελπίδα και το μέλλον.

Ένα ΝΑΙ που θα συνοδεύεται από τη δέσμευση ότι θα το κάμει να λειτουργήσει, μέσα από την ενότητα της Αριστεράς, Ελληνοκυπριακής και Τουρκοκυπριακής. Για πρώτη φορά τα τελευταία 28 χρόνια δίνεται η δυνατότητα στην αριστερά να βάλει σε εφαρμογή την πολιτική της επαναπροσέγγισης και της συνένωσης. Χιλιάδες κόσμου σε ολόκληρη τη Κύπρο θέλει την ειρήνη και την συμβίωση. Η αριστερά μπορεί και πρέπει να δώσει την απάντηση και την ελπίδα σ' αυτό το κόσμο.

Να ξαναρχίσουμε αλλά όχι από κει που σταματήσαμε

Του Ουμίτ Ινατσιή

Ε

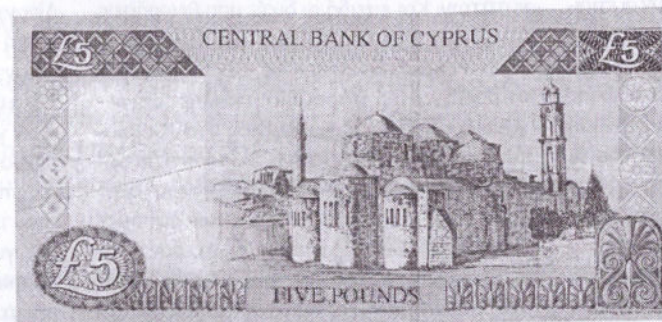
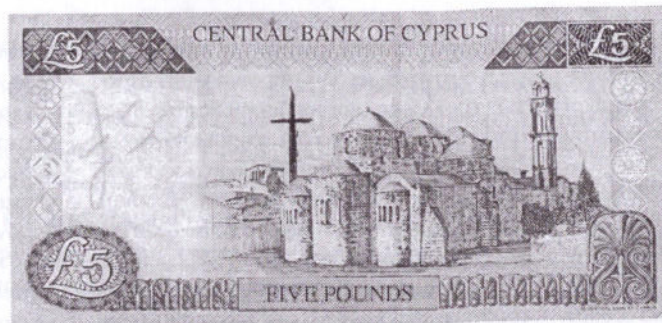
νώ το αποικιακό καθεστώς της Τουρκίας στο Βορρά ελέγχει τη ζωή των Τουρκοκυπρίων, καθορίζοντας τι είναι ομαλό και τι ανώμαλο, τι επι-

τρεπτό και τι απαγορευμένο, η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση που βρίσκεται στη Βουλή των κατεχομένων δε μπόρεσε να αρθρώσει θαρραλέα τη διαφωνία.

Παρά το ότι πολλές από τις ελευθερίες των Τουρκοκυπρίων ψαλιδίστηκαν από το καθεστώς, η αντιπολίτευση αρκεί το να λέει ότι κάποια μέρα στο Κυπριακό πρόβλημα θα βρουν λύση οι υπερδυνάμεις. Προσαρμόστηκε κι έγινε ένα με το σύστημα. Επέτρεψαν έτσι τα κόμματα της αντιπολίτευσης στο σύστημα να τα απορροφήσει αποδεχόμενα στην πράξη αυτό που δεν είναι ομαλό, την κατοχή. Έτσι, ενώ από τη μια υποστήριζαν την ειρήνη, από την άλλη δέχονταν να αποτελούν μέρος του συστήματος που είναι ενάντια στην ειρήνη. Και αυτό είναι η μεγάλη αντίφαση της Τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης. Προστατεύει έτσι τον εαυτό της και προσπαθεί να παίξει με το χρόνο πιστεύοντας ότι αργά ή γρήγορα οι ξένοι θα λύσουν το πρόβλημα.

Την ίδια στιγμή και ο Ντενκτάς έπαιξε με το χρόνο με το σκεπτικό ότι κάποια μέρα οι Ελληνοκύπριοι και τα κέντρα αποφάσεων θα κουρασθούν από την ασυνήθη και ανώμαλη συμπεριφορά του και θα ρθουν στο σημείο να δεχτούν τις θέσεις του. Τόσο ο Ντενκτάς όσο και η αντιπολίτευση, παίζοντας με το χρόνο πίστευαν ότι μετέρχονταν της πιο έξυπνης τακτικής. Σιγά-σιγά όμως ο χρόνος μεταβλήθηκε και απόκτησε τα χαρακτηριστικά της γήρανσης του προβλήματος αλλά και εμάς των ιδίων. Έτσι ο χρόνος τελικά δεν πήρε τη μορφή στην οποία προσέβλεπε ο Ντενκτάς. Σήμερα, το σχέδιο Ανάν που βρίσκεται μπροστά μας, δεν επιτρέπει να παίξει κανείς με το χρόνο και βρισκόμαστε σ' ένα χώρο χωρίς χρόνο, όταν μόνο ένα στοιχείο ξεπροβάλλει η ανάγκη της λήψης απόφασης.

Αυτή η ελλειψη χρόνου έχει τώρα δημιουργήσει ένα αίσθημα πανικού όχι μόνο στην κυβερνώσα τουρκοκυπριακή ηγεσία αλλά και στην ελληνοκυπριακή. Αυτός ο "αχρονισμός", η μη ύπαρξη δηλαδή χρόνου δεν επιτρέπει στο πρόβλημα να συνεχίσει να υπάρ-

χει, ούτε και σε εμάς να συνεχίσουμε με την ίδια συμπεριφορά και τρόπο ζωής που ήταν ένα με το πρόβλημα κάτι που από μόνο του είναι τραυματικό.

Όμως ξέρουμε πολύ καλά από την ψυχιατρική ότι, για να απαλλαγεί κανείς από μια τραυματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται έγκλειστος, θα πρέπει να ξαναβιώσει αυτή την τραυματική κατάσταση, ώστε να μπορέσει έτσι να ξαναβρεθεί στην ομαλότητα.

Είναι λοιπόν τώρα η ώρα να ξαναρχίσουμε, αλλά όχι από 'κει που σταματήσαμε. Γιατί τα γεγονότα στο χώρο της πραγματικότητας αλλά και στο χώρο της συνειδησής μας δεν μας επιτρέπουν να το κά-

νουμε. Και αυτό αποτελεί μια ιστορική διαλεκτική. Τη διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία, που είναι ο τρόπος που θα αποκαταστήσει το διαχωρισμό που ζούμε από το '63, πρέπει να αντικρύσουμε σαν μια δυναμική που εμπεριέχει την προοπτική της αλλαγής. Το σχέδιο Ανάν που βρίσκεται σήμερα μπροστά μας δεν πρέπει να το αντικρύσουμε ως το μοιραίο τέλος αλλά ως το όχημα προς την κατεύθυνση ενός ελπιδοφόρου μελλοντος. Εάν ερμηνεύσουμε αυτό το σχέδιο ως την "ώρα της κρίσεως", τότε φαίνεται ότι δεν έχουμε εμπιστοσύνη στον εαυτό μας.

Ήρθε τώρα η ώρα να χρησιμοποιήσουμε το χρόνο με επικοινωνιακό τρόπο. Ο χρόνος τώρα μπορεί να αποβεί πολύτιμος και όχι καταστροφικός, όπως στο παρελθόν.

Πριν από λίγες μέρες ήρθε στα χέρια μας ένα πεντόλιρο που ως γνωστό στο πίσω μέρος απεικονίζει τη συνύπαρξη του τζαμιού και της εκκλησίας στην Περιστερώνα. Στο πεντόλιρο αυτό ο μιναρές του τζαμιού είχε διαγραφεί με ένα μεγάλο σταυρό. Όποιος και να το έκανε πρέπει να ήταν κάποιος που δεν μπορεί να χωλέψει την ιδέα της συνύπαρξης των δύο κουλτούρων. Απο τη μια υπάρχουν κάποιοι που μετατρέπουν τους μιναρέδες σε καμπαναριά και από την άλλη κάποιοι άλλοι που μετατρέπουν τα καμπαναριά σε μιναρέδες. Τώρα όμως είναι η ώρα για την ανοχή της διαφορετικότητας. Αν δεν μπορέσουμε να το κάμουμε από μόνοι μας, ξεπερνώντας τα εθνικιστικά μας συναισθήματα, θα πρέπει να το κάμουμε υποχρεωτικά, συμμορφούμενοι με τους κανόνες της ομοσπονδίας.

Απόρριψη, αναμένοντας όμως τι;

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Είναι άσχημο το σχέδιο για την Κύπρο και οποιαδήποτε άποψη περί του αντιθέτου θα ήταν ανεδαφική: Δεν γυρίζουν όλοι οι πρόσφυγες στα σπίτια τους, δεν ανακατούμε όλοι τις περιοχές μας, οι αποζημιώσεις που θα δοθούν

μας οσάκις θα αναφύονται. Με ενοχλεί ακόμα η δυναμική μεγάλη παρουσία των στρατών της Ελλάδας και της Τουρκίας, που πέρα από το ότι έμπρακτα στο παρελθόν απέδειξαν ότι κάθε άλλο παρά αίσθημα ασφάλειας μπορούν να δημιουργούν, θα αποτελέσουν με την παρουσία τους - έμμεσα έστω - και μια μορφή ανάσχεσης στο θέμα της δημιουργίας αισθήματος εμπιστοσύνης, συναντίληψης και ευρύτερα της επαναπροσέγγισης των δύο κοινοτήτων. Και επειδή οι δικές μου θεωρήσεις δεν γίνονται μέσα από κοινοτικό πρίσμα αλλά ένα ευρύτερο κυπριακό, δεν διατάζω να υποδείξω ότι η παρουσία ολόκληρης ενδεχομένως τουρκικής μεραρχίας στο Τουρκοκυπριακό κρατίδιο, θα έχει περισσότερο αρνητικές επιπτώσεις για τους ίδιους τους Τουρκοκύπριους παρά τους Ελληνοκύπριους. Πράγματι, σε συνάρτηση με τη σχεδόν πλήρη εσωτερική αυτονομία του Τουρκοκυπριακού κρατιδίου, θα δημιουργηθούν - πολύ φοβούμαι - οι προϋποθέσεις συνέχισης της σημερινής παντοδυναμίας του Τουρκοκυπριακού στρατού και της καταπίεσης των Τουρκοκυπρίων. Και αναφέρονται ενδεικτικά όλα αυτά και όχι εξαντλητικά...

Έχει λοιπόν πολλά τραπιά το σχέδιο Ανάν. Τι κάμνουμε όμως, το απορρίπτουμε; Μια ματιά στο παρελθόν θα καταδείξει ότι λόγω των διεθνών συγκυριών - είναι πολλά χρόνια που το Κυπριακό έχει ξεφύγει από τα χέρια των δύο κοινοτήτων - και της υφιστάμενης σχέσης ΗΠΑ/Τουρκίας, το κάθε επόμενο σχέδιο είναι χειρότερο από το προηγούμενο για την Ελληνοκυπριακή πλευρά αλλά και για την Κύπρο μας, της οποίας διαρκώς τείνει να συρρικνώνει την ανεξαρτησία με τις ολοένα και περισσότερες εξαρτήσεις που δημιουργεί. Ταυτόχρονα ο χρόνος που κατεχομένον και θεσμικά αλλά και με την αναστροφή του ισοζυγίου Τουρκοκυπρίων/Τούρκων υπέρ των τελευταίων. Πιστεύω ότι αυτή η τάση είναι ανάγκη να ανακοπεί τώρα, πριν να είναι πολύ αργά και μέσα από δυσκολίες, έστω, να αρχίσει η αντίστροφη. Ακόμα να ανοίξει ο δρόμος για την επούλωση πληγών στις δυο κοινότητες, όπου όχι όλοι αλλά

μεγάλο μέρος που διαρκώς γίνεται μεγαλύτερο, θέλει τη συνεννόηση, της συμφιλίωσης και το κτίσιμο ξανά της κοινής πατρίδας. Γι' αυτό, παρά τα πολλά μειονεκτήματα του σχεδίου Ανάν, μεταξύ των οποίων και το Συνταγματικό, που προσωπικά θεωρώ και το σημαντικότερο και παρά τους διαβλεπόμενους κινδύνους από την έλλειψη επαρκούς λειτουργικότητας στο μελλοντικό κράτος, θα πιάσω τον εαυτό μου να δεχτεί το σχέδιο Ανάν. Δίνοντας περισσότερη σημασία στην προοπτική παρά το παρελθόν και το παρόν κι ελπίζοντας σε κάποιες τροποποιήσεις που δεν πιστεύω ότι μπορεί να είναι σημαντικές, εκτός κι αν γίνονταν και από τις δύο πλευρές ταυτόχρονα και μαζικές κινητοποιήσεις με κοινές απαιτήσεις, κάτι όχι πολύ πιθανόν. Και θα είναι περιορισμένες οι οποιοσδήποτε αλλαγές, γιατί ότι τείνει να κερδίσει η Ελληνοκυπριακή από την Τουρκοκυπριακή πλευρά θα πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχες ή μάλλον αντίστροφες χειρονομίες προς την άλλη. Όσο πικρή και αν είναι αυτή η λύση - και είναι - αναμένω από τα δυο μεγαλύτερα κόμματα της χώρας να παραμερίσουν τα οποιαδήποτε σκιρτήματα μικροπολιτικής και ενδεχόμενων σκοπιμοτήτων σε σχέση με τις προεδρικές εκλογές και να εξηγήσουν στους οπαδούς τους τι δέον γενέσθαι. Να εξηγήσουν τις επιπτώσεις από την ενδεχόμενη απόρριψη του σχεδίου Ανάν, το πόσα χρόνια μπορεί να καθυστερήσει η λύση του Κυπριακού σε μια τέτοια περίπτωση, ότι μάλλον δεν είναι ενδεχόμενο να είναι καλύτερη αν και όταν βρεθεί αλλά ακόμα και πόσο πιθανό είναι να παγιωθεί η υφιστάμενη de facto διχοτόμηση. Κατά την άποψή μου η επιλογή μας είναι μεταξύ μιας κακής λύσης τώρα και μιας χειρότερης στο μέλλον. Αποδοχή συνέχισης της παρούσης κατάστασης ως οριστικής λύσης, δεν είναι για μένα τίποτα λιγότερο από αδιανόητη, γιατί δεν μπορώ να διανοηθώ την παραχώρηση μέρους της χώρας μου, όχι στους Τουρκοκύπριους που και γι' αυτούς η Κύπρος είναι πατρίδα αλλά στους ξένους. Παρόλο που δεν είναι εύκολο, ας προσπαθήσουμε μέσα από το παρόν να διακρίνουμε το μέλλον.

εξ υπαρχής

Τα δύσκολα της λύσης...

Του Γιάννη Σγαρτίλης

Η επιστροφή που δεν θα γίνει: Μας είπαν ότι το 1% των κατοίκων κάθε χωριού στο τ/κ συστατικό κράτος θα επιστρέφει κάθε χρόνο. Μετά από 20 χρόνια θα έχουν επιστρέψει μέχρι και το 20%. Τι μύθος και αυτός... Το σκεφτήκατε καλά;. Ποίοι θα είναι εκείνοι που θα πάνε να κατοικήσουν υπό αυτές τις προϋποθέσεις; Ποιά 5μελής οικογένεια ε/κ θα τολμήσει να κατοικήσει σε ένα χωριό όπου θα υπάρχουν 495 (297+198) έποικοι της Ανατολίας και Τ/κ; Όπου δεν θα υπάρχει ένας να μιλάει την γλώσσα τους και όπου δεν θα έχουν ένα σχολείο να στείλουν τα 3 τους παιδιά ούτε ένα καφενείο να πίνουν το καφέ τους τα βράδυα του χειμώνα. Αλλά σε ποίο σπίτι θα μείνουν αφού όλα τα σπίτια τους θα τα κρατήσουν οι σημερινοί χρήστες δηλαδή οι κλέφτες και οι άρταγες....

Όλα μας τα είπαν αλλά για το χρήμα μας τα μπερδεύουν. Δηλαδή εκείνο που δεν μας είπαν είναι το ότι θα πληρώνουμε ως Ε/κ σε σταθερή βάση και κάθε χρόνο 250 εκατ λίρες προς τους Τ/κ και τους εποίκους. Αυτό προκύπτει από τον διαμοιρασμό των εσόδων του κοινού κράτους στο οποίο εμείς θα συνεισφέρουμε τα μέγιστα (λόγω ισχυρότερης οικονομίας) και εκείνοι θα παίρνουν κατ αναλογία πληθυσμού. Δηλαδή θα δώσουμε στους έποικους τα σπίτια μας (σημερινοί χρήστες), θα τους κάνουμε ευρωπαίους πολίτες και θα τους πληρώνουμε και από πάνω τόσο ως Ε/κ όσο και ως ΕΕ για να μην δυσπραγούν!!!

Θυμάστε τον εμφύλιο στο Λίβανο; Κάτι τέτοιο θα ζήσουμε μετά παρέλευση 30 ετών και στην Κύπρο. Υπερβολικό;; Δυστυχώς όχι τόσο. Η νομιμοποίηση των 120,000 εποίκων και η αναμενόμενη επιστροφή των 70,000 Τ/κ που μετανάστευσαν πρόσφατα αλλά και η παραχώρηση άδειας μόνιμης παραμονής σε άλλους 30,000 τούρκους πολίτες θα διογκώσουν τον πληθυσμό του βόρειου κράτους στις 300,000!! Έναντι αυτών εμείς θα είμαστε 650,000. Οι πληθυσμοί θα αρχίσουν να συγκλίνουν λόγω του μεγαλύτερου ρυθμού γεννητικότητας των Τ/κ και προ παντός των εκ εξ Ανατολίας εποίκων. Με βάση τις πρόνοιες λειτουργίας του Προεδρικού Συμβουλίου όταν μας ξεπεράσουν πληθυσμιακά θα αποκτήσουν και την πλειοψηφία στο εν λόγω όργανο!!! Αλεξανδρέτα είπατε;;;

Οι θιασώτες του σχεδίου μας λένε να το δεχθούμε περίπου ως έχει και ότι να μην ανησυχούμε από τα αρνητικά γιατί θα βελτιωθούν στα πλαίσια της ΕΕ. Μα ένα δεν μας είπαν θα μπορούμε στην ΕΕ; Αν ο Συν-Πρόεδρος Ντενκτάς αρνηθεί ποιός θα τον υποχρεώσει να πάει στην Αθήνα στις 16 απριλίου και να υπογράψει την Συνθήκη Προσχώρησης;

Ξέχασα και το εδαφικό. Λένε ότι θα επιστραφεί η Μόρφου. Έστω ότι τελικά το αποδέχεται η τουρκική ηγεσία. (σημειωτέον οι όποιες τουρκικές ενστάσεις εστιάζονται μόνο στο εδαφικό!!). Να αλλά ποιός θα υποχρεώσει τους νυν κατοίκους της Μόρφου να την εγκαταλείψουν; Μας το έχουν πεί ανοικτά δεν φεύγουν. Θα τους μετακινήσει η ειρηνευτική δύναμη;; Άλλο παραμύθι και αυτό. Μα η ειρηνευτική δύναμη δεν θα έχει τέτοια εντολή!! Η εντολή της μιλάει απλά για επίβλεψη και συντονισμό. Δεν μιλάει για επιβολή της λύσης!!

Ένταξη, ένταξη ένταξη η μεγάλη απάτη. Ένταξη για να προστατεύσουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ένταξη για να ενισχύσουμε την ασφάλεια μας. Ένταξη για ...για... Η κακή λύση που περιγράφει το σχέδιο Ανάν δηλητηριάζει και αυτή την ένταξη μετατρέποντας την σε μία λειψή, μία υποβαθμισμένη μία κακή ένταξη....

Κοινή Ανακοίνωση Πανεπιστημιακών της Κύπρου για το Προτεινόμενο Σχέδιο Λύσης

Με την κατ'άθεση του Σχεδίου Λύσης του Κυπριακού προβλήματος από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, η Κύπρος εισέρχεται σε μια από τις πιο σημαντικές φάσεις της ιστορίας της. Για τούτο, ως μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας θεωρούμε υποχρέωσή μας να εκθέσουμε την άποψή μας όσον αφορά τις σημαντικές πολιτικές εξελίξεις στην Κύπρο, προσδοκώντας στη δημιουργία ενός γόνιμου εδáfου για διάλογο. Οι πολιτικές συγκυρίες στην Ελλάδα και στην Τουρκία, σε συνάρτηση με την Ευρωπαϊκή μας πορεία, δεν ήταν ποτέ άλλοτε τόσο θετικές για τη λύση του Κυπριακού προς το συμφέρον όλων. Είναι άγνωστο αν θα έχουμε ποτέ ξανά μια τέτοια ευκαιρία για λύση. Αυτή τη στιγμή Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, αλλά και όλες οι κοινότητες της Κύπρου, καλούμαστε να αποφασίσουμε για το μέλλον μας, με τρόπο που θα διασφαλίσει την ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία όλων μας. Είναι φανερό ότι το Σχέδιο Λύσης δεν ικανοποιεί πλήρως καμία από τις δυο πλευρές. Κανένα όμως σχέδιο δεν θα μπορούσε να το πετύχει.

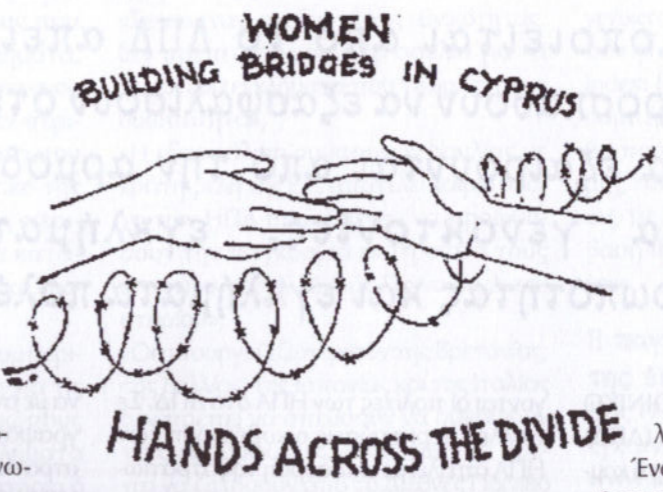
Θεωρούμε, ωστόσο, ότι το σχέδιο καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια να λάβει υπόψη τα συμφέροντα και των δύο πλευρών στην Κύπρο και θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση που θα οδηγούσε σε μια ισορροπημένη λύση. Είναι φανερό ότι για την υιοθέτηση αυτού του Σχεδίου και οι δυο πλευρές θα κληθούν άμεσα να προβούν σε δύσκολες παραχωρήσεις. Μακροπρόθεσμα όμως το προτεινόμενο Σχέδιο μπορεί να αποβεί προς όφελος όλων, δημιουργώντας προϋποθέσεις για συμβίωση και συνεργασία. Η ταυτόχρονη ένταξη στο ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμβάλλει ακόμα περισσότερο στη δημιουργία του πολυπολιτισμικού κράτους δικαίου στο οποίο προσδοκούμε. Το νέο αυτό πολίτευμα βασίζεται σε αρχές πολιτικής ισότητας και αποκέντρωσης στα πλαίσια ενός ανεξάρτητου κυρίαρχου κράτους. Πολλά κράτη ανά το παγκόσμιο έχουν υιοθετήσει ανάλογα πολιτεύματα ενώ άλλα οδεύουν προς υιοθέτησή τους, ως μια δικαιότερη μορφή διακυβέρνησης από το παραδοσιακό μοντέλο του ενιαίου «έθνους-κράτους». Οι αρχές της πολιτικής ισότητας χαρακτηρίζουν ήδη εμπειρωμένες

μορφές δημοκρατίας στο Ευρωπαϊκό σκηνικό, ιδιαίτερα δε σε κράτη που εμπειριέχουν εθνοτικούς διαχωρισμούς αλλά επέλεξαν να συμβιώσουν στη βάση της αρχής «ενότητα μέσω διαφορετικότητας». Η έννοια της αποκέντρωσης αποτελεί μια θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύει στη θεσμική εμβάθυνση της αυτονομίας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Για τη λειτουργία οποιοδήποτε πολιτεύματος, και ιδιαίτερα αυτού που θεσμικά καθιερώνει την αλληλεξάρτηση, είναι απαραίτητη η αμοιβαία θέληση για συνεργασία και η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Οι δομές του Σχεδίου από μόνες τους δεν μπορούν να εγγυηθούν ότι μελλοντικά δεν θα δημιουργηθούν προβλήματα. Αυτό βέβαια κανένα πολίτευμα δεν μπορεί να το εγγυηθεί. Αν υπάρξει η βούληση και καλή θέληση από τις δυο πλευρές, θα δημιουργηθούν συνθήκες συνεργασίας και αλληλεγγύης που θα αλλάξουν ριζικά το πολιτικό σκηνικό της Κύπρου. Η δημιουργία αυτών των συνθηκών, δηλαδή η υπέρβαση της βαριάς κληρονομιάς διαχωρισμού και καχυποψίας που δημιούργησαν οι δεκαετίες που πέρασαν, αποτελεί την μεγάλη πρόκληση που θα αντιμετωπίσουμε.

- Αθανασία Αναγνωστοπούλου
Ahmet Adal_er
Bekir Azg_n
Hülya Akbil
Dilek Behçeo_ullar_
Στέλιος Γεωργίου
Mehmet_a_lar
Hamit Caner
Ανδρέας Δημητρίου
Όμηρος Διονυσίου
Ugur Da_l
Hüseyin Demirel
Bar__Emin
Fato_Erozan
Sylvain Gautier-Kizilyurek
Ula_Gökçe
Ayla Gürel
Fatma Güven Lisaniler
Hasan Hac_evki
Ahmet H_d_ro_lu
Παναγιώτης Θαναασάς
Γιάννης Ιωάννου
Ιωσήφ Ιωσήφ
Altay_stillozlu
Cafar K_z_lörs
Niyazi Kizilyurek
Λεωνίδας Κυριακίδης
Κώστας Κωνσταντίνου
Καίσαρας Μαυράτσας
Mustafa Mehmetçik
Biran Mertan
Berna Numan
Derya Özcan
Γιάννης Παπαδάκης
Νίκος Παπαμιχαήλ
Τίμος Παπαδόπουλος
Ανδρέας Παπαπαύλου
Αθανάσιος Ραφτόπουλος
Ελένη Σταύρου
Cemil Sar_cizmeli
_brahim Sezai
Berna Serener
Σταύρος Τομπάζος
Rasime Uyguo_lu
Hatice Vudal_
Μαρία Χατζηπαύλου
Κώστας Χρίστου
Mine Yücel

ΕΝΟΧΕΣ!

Τζεμαλιέ Βολκάν, Γκιουλάι Κάϊσερ,

Τί κοινό έχουν οι τρεις αυτές γυναίκες; Και οι τρεις αναμένουν να προσαχθούν σε δίκη μαζί με 22 άλλους συνδικαλιστές/συνδικαλίστριες και δημοσιογράφους στη βόρεια Κύπρο κατηγορούμενες για τα ...απεχθή εγκλήματα της συνδικαλιστικής αλληλεγγύης και προβολής στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. 25 συνδικαλίστριες/συνδικαλιστές και δημοσιογράφοι, μεταξύ των οποίων και οι τρεις γυναίκες που αναφέρονται πιο πάνω, μέλη της διαχειριστικής επιτροπής της δικαιοδικής μη κυβερνητικής οργάνωσης HANDS ACROSS THE DIVIDE (HAD), προσάγονται σε δίκη, σήμερα, 21 Νοεμβρίου 2002, για τα "εγκλήματα" αλληλεγγύης προς τη Νιλγκούν Ορχόν, της εκπαιδευτικού που τέθηκε σε διαθεσιμότητα λόγω άρθρου της στην εφημερίδα Αβρούπα και την απαίτηση να της επιτραπεί να γυρίσει στη δουλειά της, ενώ οι δημοσιογράφοι σύρονται στο δικαστήριο επειδή τόλμησαν να γράψουν για τις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας. Αυτά τα 25 άτομα, περιλαμβανόμενων και των τριών μελών της HAD, θυματοποιούνται γιατί διεκδίκησαν το δικαίωμα

να μπορούν να αποφασίζουν για τον εαυτό τους, το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και το δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου. Θυματοποιούνται γιατί ύψωσαν ελεύθερα τη φωνή τους. Είναι αδιανόητο στην πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας να παραβιάζονται δύο από τα πιο βασικά ανθρώπινα δικαιώματα: το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης και το δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου. Το Άρθρο 19 της Παγκόσμιας Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948 αναφέρει συγκεκριμένα: "Ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της άποψης και έκφρασης αυτό το δικαίωμα περιλα-

μβάνει την ελευθερία της άποψης χωρίς επεμβάσεις και της ελευθερίας της αναζήτησης, της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών μέσω οποιοδήποτε μέσου και άσχετα από σύνορα." Είναι αδιανόητο για τον κόσμο, περιλαμβανόμενης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να παρακολουθεί με απάθεια και να επιτρέπει σ' αυτή την τραγική φάρσα να συνεχίζεται. Είναι ακόμα πιο αδιανόητο για την υπόλοιπη Κύπρο - ιδιαίτερα τώρα μετά την κατάθεση του Σχεδίου Ανάν - να μένει απλώς θεατής. Ανταποκρινόμενοι στο κάλεσμα αυτό, εμείς οι συμμετέχοντες στην εκδήλωση που διοργανώνεται από την οργάνωση HANDS ACROSS THE DIVIDE σήμερα Πέμπτη, 21 Νοεμβρίου 2002, στις 9.00 πμ, έξω από το σημείο ελέγχου στο Λήδρα Πάλας, δηλώνουμε τη διαμαρτυρία μας και καταδικάζουμε απερίφραστα τη γελοία προσπάθεια φίμωσης των ελευθερών φωνών στο βορρά της πατρίδας μας, και απαιτούμε τον άμεσο τερματισμό της "δίκης" και ταυτόχρονη αναστολή της ποινικής δίωξης των 25 συνδικαλιστών/στριών και δημοσιογράφων.

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο κινδυνεύει θέση της Διεθνούς Αμνηστίας

Δώρος Κακουλλής
Πρόεδρος Διεθνούς Αμνηστίας Κύπρου

Το νέο διεθνές σύστημα δικαιοσύνης το οποίο υλοποιείται από το ΔΠΔ απειλείται. Οι ΗΠΑ προσπαθούν να εξασφαλίσουν ότι οι πολίτες τους θα εξαιρούνται από την αρμοδιότητα του ΔΠΔ για γενοκτονίες, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου.

Το

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ΔΠΔ) είναι ουσιαστικό κομμάτι του νέου διεθνούς δικαστικού συστήματος, το οποίο μπορεί να βοηθήσει στον τερματισμό της

ατιμωρησίας, η οποία έχει επιτρέψει τη διάπραξη των χειρότερων εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας για τα οποία οι ένοχοι παρέμειναν ατιμώρητοι. Η αποστολή του νεοσύστατου ΔΠΔ είναι η διερεύνηση και η προσαγωγή σε δίκη ανθρώπων οι οποίοι ως ηθικοί αυτουργοί ή αυτουργοί, κατηγορούνται για γενοκτονίες, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου.

Οι ΗΠΑ επιτίθενται στο νέο δικαστικό σύστημα πιέζοντας κράτη σε όλο τον κόσμο να υπογράψουν συμφωνίες με τις οποίες δε θα τιμωρούνται και δε θα προσά-

γονται οι πολίτες των ΗΠΑ στο ΔΠΔ. Σε πολλές περιπτώσεις η κυβέρνηση των ΗΠΑ απειλεί με απόσυρση της στρατιωτικής τους υποστήριξης σε χώρες που δεν συμφωνούν μαζί τους.

Τους τελευταίους μήνες, οι ΗΠΑ έχουν πλησιάσει κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο, ζητώντας τους να συνάψουν συμφωνίες προκειμένου να μην παραδώσουν στο νέο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο υπηκόους των ΗΠΑ που θα κατηγορηθούν τυχόν για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου.

Στα πλαίσια της πτώσης των εκστρατειών τους οι ΗΠΑ κατάφεραν να συνάψουν διμερείς συμφωνίες ασυλίας με τους υπουργούς εξωτερικών 13 κρατών: Ανατολικό Τιμόρ, Αφγανιστάν, Γκάμπια, Δομινικανή Δημοκρατία, Ισραήλ, Μαυριτανία, Νήσοι Μάρσαλ, Ομοσπονδιακά Κράτη Μικρονησίας, Ονδούρα, Ουζμπεκιστάν, Παλάου, Ρουμανία και Τατζικιστάν. Σύμφω-

να με αναφορές, πολλοί από όσους υπέγραψαν είχαν απειληθεί με διακοπή της στρατιωτικής και άλλης βοήθειας από τις ΗΠΑ. Ωστόσο, ούτε μία από αυτές τις συμφωνίες δεν έχει επικυρωθεί από κοινοβούλιο.

Παρά την εξασφάλιση των πτώσεων των διμερών συμφωνιών οι ΗΠΑ στοχεύουν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις 30 Σεπτεμβρίου 2002, οι υπουργοί εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) συναντήθηκαν στις Βρυξέλλες, όπου υιοθέτησαν απόφαση για αυτές τις συμφωνίες. Η Διεθνής Αμνηστία έχει δημοσιεύσει την ανάλυσή της για αυτήν την απόφαση στο έγγραφο με τίτλο International Criminal Court: The need for the European Union to take more effective steps to prevent members from signing US impunity agreements («Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο: Ανάγκη να λάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεσματικότερα μέτρα για να εμποδίσει μέλη της να υπογράψουν συμφω-

νίες ασυλίας των ΗΠΑ», AI Index: IOR 40/030/2002), το οποίο εκδόθηκε στις 10 Οκτωβρίου.

Αν και η Διεθνής Αμνηστία καλωσορίζει την απόφαση της ΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι συμφωνίες, όπως προτείνονται από τις ΗΠΑ, αντίκεινται στο Καταστατικό της Ρώμης και στις συμβατικές υποχρεώσεις των κρατών-μελών της ΕΕ, εντούτοις η οργάνωση εκφράζει απογοήτευση και ανησυχία για το γεγονός ότι η απόφαση δεν απαγορεύει τη συναψη τέτοιας συμφωνίας και θέτει ασυμφωνίες και διφορούμενους όρους, τους οποίους θα μπορούσαν να καταχραστούν τα κράτη ως δικαιολογία για να συνάψουν με τις ΗΠΑ συμφωνίες, οι οποίες στην ουσία θα προβλέπουν ασυλία.

Για παράδειγμα, το σχόλιο που συνοδεύει τις προϋποθέσεις προβλέπει ότι οι συμφωνίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν την υποχρέωση των ΗΠΑ να ερευνά και να διώκει ποινικά ανθρώπους που κατηγορούνται για αυτά τα εγκλήματα, μόνο όμως όπου «αρμόζει». Το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο των ΗΠΑ δεν περιλαμβάνει πολλά από τα εγκλήματα που καταγράφονται στο Καταστατικό της Ρώμης θα μπορούσε σε πολλές περιπτώσεις να ερμηνευθεί ως μία κατάσταση όπου η έρευνα και η ποινική δίωξη "δεν αρμόζουν".

Επιπλέον, η ΕΕ παρέλειψε να συμπεριλάβει οποιαδήποτε υποχρέωση για τις ΗΠΑ να παραδίδουν τους ανθρώπους που κατηγορούνται για τα εγκλήματα αυτά στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο ή να τους επιστρέφουν στο κράτος που τους παρέδωσε στις ΗΠΑ, στην περίπτωση που τα εθνικά δικαστήρια των

ΗΠΑ θα είναι ανίκανα ή απρόθυμα να τους ανακρίνουν και να τους διώξουν ποινικά.

Η Διεθνής Αμνηστία παροτρύνει τους υπουργούς εξωτερικών της Ε.Ε και ειδικά της Βρετανίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Ιταλίας να μην υπογράψουν συμφωνίες που θα παραχωρούν ασυλία σε υπηκόους των ΗΠΑ που θα κατηγορηθούν τυχόν για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου.

Λίγες μόνο ημέρες αφ' ότου οι υπουργοί εξωτερικών της Ε.Ε. υιοθέτησαν μια αδύναμη θέση για τις συμφωνίες ασυλίας των ΗΠΑ, αναφέρεται ότι κατέφθασε στην Ευρώπη η Πρέσβης των ΗΠΑ Μάρισα Λίνο για να διαπραγματευθεί συμφωνίες με τη Βρετανία, τη Γαλλία, την Ισπανία και την Ιταλία.

Σε ανακοινώσεις της η Διεθνής Αμνηστία έχει τονίσει:-

«Σε κανέναν, ανεξαρτήτως εθνικότητας, δεν πρέπει να χορηγηθεί ασυλία για τα χειρότερα εγκλήματα που γνωρίζει η ανθρωπότητα»,

«Η εξασφάλιση συμφωνιών ασυλίας με κράτη-μέλη της Ε.Ε. αποτελεί καίριο στόχο των ΗΠΑ προκειμένου να προωθήσουν την παγκόσμια εκστρατεία τους εναντίον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου»,

«Οι υπουργοί εξωτερικών της Βρετανίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Ιταλίας δεν πρέπει να σπεύσουν να συνάψουν τέτοιες συμφωνίες. Αντιθέτως, θα πρέπει να ζητήσουν από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, μόλις συσταθεί στις αρχές του επόμενου έτους, να γνωματεύσει ως προς τη νομιμότητα αυτών των συμ-

φωνιών. Αν δεν το πράξουν, το αποτέλεσμα πιθανότατα θα είναι αυτά τα κράτη να έχουν υπογράψει συμφωνίες, οι οποίες στη συνέχεια θα κηρυχθούν παράνομες»,

Η Διεθνής Αμνηστία ζητά από τα κοινοβούλια να παροτρύνουν τους υπουργούς εξωτερικών τους να μην υπογράψουν με τις ΗΠΑ καμία συμφωνία, η οποία θα εμπόδιζε τη σύλληψη και την παράδοση στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο οποιουδήποτε κατηγορούμενου για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ή εγκλήματα πολέμου, καθώς και να αρνηθούν να επικυρώσουν κάθε τέτοια συμφωνία ασυλίας.

Η Διεθνής Αμνηστία, στο έγγραφο της με τίτλο International Criminal Court: US efforts to obtain impunity for genocide, crimes against humanity and war crimes («Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο: Προσπάθειες των ΗΠΑ να πετύχουν ασυλία για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου», AI Index: IOR 40/025/2002), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κάθε τέτοια συμφωνία θα παραβίαζε το Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, τις Συμβάσεις της Γενεύης, τη Σύμβαση περί Γενοκτονίας και το διεθνές δίκαιο.

Η παγκόσμια έκκληση της Διεθνούς Αμνηστίας

Στις 17 Σεπτεμβρίου, η Διεθνής Αμνηστία εγκαινίασε στην ιστοσελίδα της - www.amnesty.org - παγκόσμια έκκληση με την οποία καλεί όλες τις κυβερνήσεις να μην συνάψουν συμφωνίες ασυλίας με τις ΗΠΑ.

Η Διεθνής Αμνηστία ζητά από τα κοινοβούλια να παροτρύνουν τους υπουργούς εξωτερικών τους να μην υπογράψουν με τις ΗΠΑ καμία συμφωνία, η οποία θα εμπόδιζε τη σύλληψη και την παράδοση στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο οποιουδήποτε κατηγορούμενου για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ή εγκλήματα πολέμου, καθώς και να αρνηθούν να επικυρώσουν κάθε τέτοια συμφωνία ασυλίας.

Νότιος Αφρική:

Το άπαρτχάιτ
ακόμα ζει

Η

Ν. Αφρική είναι μια χώρα με τεράστια αποθέματα φυσικών πηγών καλλιεργήσιμης γης, ορυκτού πλούτου, διαμαντιών, χρυσού, πλατίνης κλπ. Κι όμως ο λαός της σήμερα, επτά χρόνια μετά την πτώση του απαρτχάιντ, εξακολουθεί να ζει στη φτώχεια και την εξαθλίωση, με στέρηση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το κεφάλαιο εξακολουθεί να βρίσκεται στα χέρια των λευκών των οποίων η οικονομική πια δύναμη εξακολουθεί να καταδυναστεύει την μάζα των μαύρων. Ουσιαστικά ο πλούτος βρίσκεται στα χέρια 1% του πληθυσμού της χώρας! Οι διεθνείς συνθήκες και τα συμφέροντα που δημιουργήσαν το απαρτχάιντ εξακολουθούν να υφίστανται και να στοχεύουν στο να οικειοποιηθούν ότι απέμεινε από τον πλούτο της χώρας, μετά από την καταλήστευση και αρπαγή τριών αιώνων Ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας.

* **Ιδιωτικοποιήσεις:** Παρά τις μαζικές αντιδράσεις από τα συνδικάτα και τα κοινωνικά κινήματα, σημερινή κυβέρνηση με επικεφαλής τον Thabo Mbeki, στην προσπάθεια της να καθιερώσει τη δική της πολιτική και οικονομική ελίτ, υιοθετεί πολιτική δημιουργίας προϋποθέσεων για την προσέλκυση επενδυτών με αποκορύφωμα την πρόσφατη εξαγγελία του σχεδίου ιδιωτικοποιήσεων βασικών υπηρεσιών (ηλεκτρισμός, νερό κλπ) καθώς και βασικών πόρων της χώρας (διαμάντια, ζαχαροφύτες κλπ).

* **Ανεργία και Ακτημοσύνη:** Τα μέτρα αυτά έρχονται να προστεθούν σε διάφορα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο λαός της: Η ανεργία έχει φτάσει το 26.7% με 4.24 εκατομμύρια ανθρώπους άνεργους, και αυξάνεται συνεχώς. Εκατομμύρια άνθρωποι είναι άστεγοι και ακτήμονες χωρίς το παραμικρό μέσο επιβίωσης, ενώ λευκοί γαιοκτήμονες απόγονοι του απαρτχάιντ καρπώνονται ακόμα εκατοντάδες στρέμματα καλλιεργήσιμης γης ο καθένας, γη την οποία οι πρόγονοι τους άρπαξαν με τη βία από το λαό της χώρας.

**Στηρίξτε το λαό της
Νοτίου Αφρικής στον
αγώνα τους**

- **ενάντια στις
ιδιωτικοποιήσεις,
στην ανεργία, τη
φτώχεια, στο AIDS, τις
περικοπές και την
αντι-λαϊκή πολιτική
της κυβέρνησης τους**

- **υπέρ της
διαγραφής του
εξωτερικού χρέους
της χώρας και της
αποζημίωσης από
τους Ευρωπαίους
δυνάστες της.**

* **AIDS:** Ο ένας στους εννέα Νοτιοαφρικανούς (4.7 εκ.) έχουν μολυνθεί από το AIDS, τα πιο πολλά θύματα γυναίκες και οι ρυθμοί είναι αυξητικοί. Από το 1999 μέχρι σήμερα ο ρυθμός εξάπλωσης του AIDS στις γυναίκες μεταξύ 20-24 ετών αυξήθηκε από 25.6% σε 29.1%, ενώ στις γυναίκες ηλικίας 25-29 αυξήθηκε από 26.4% σε 30,6%. Στις φτωχότερες περιοχές, ποσοστό μέχρι και 36.2% του πληθυσμού έχει μολυνθεί από το AIDS. Στον αγώνα ενάντια στην εξάπλωση του AIDS έχουν συμμαχήσει 169 οργανώσεις από όλη τη χώρα, συμπεριλαμβανομένων των εργατικών συντεχνιών, θρησκευτικών ομάδων και του ιατρικού επαγγέλματος, απαιτώντας από την κυβέρνηση να κηρύξει το AIDS ως έκτακτη επείγουσα κατάσταση, να διαθέσει ευρέως τα φάρμακα που καταπολεμούν τον ιό σε προσιτή τιμή και να αφιερώσει μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού στην υγεία. Αντ' αυτού, η κυβέρνηση δηλώνει ότι η κατάσταση δεν είναι ανησυχητική, αμφισβητεί το σύνδεσμο μεταξύ HIV και AIDS και επιτρέπει αποκοπές του ηλεκτρικού ρεύματος σε κλινικές και σε εργαστήρια λόγω μη πληρωμής εκκρεμούντων λογαριασμών.

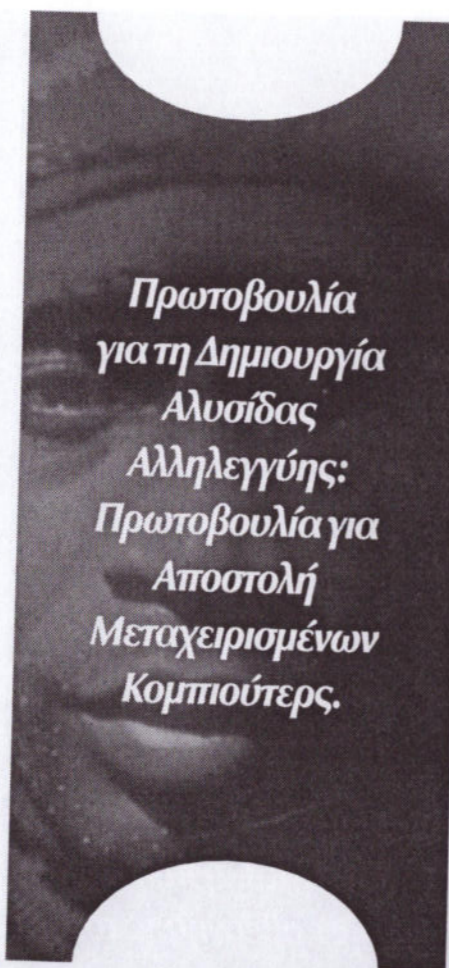
* **Παροχή Βασικών Υπηρεσιών:** Ιστορικά η πρόσβαση του λαού της Ν. Αφρικής στις πηγές ενέργειας καθοριζόταν από την τάξη και το χρώμα. Σήμερα τα πράγματα ελάχιστα έχουν βελτιωθεί. Ενώ οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες (ορυχεία κλπ) με τα τεράστια κεφάλαια στη διάθεση τους απολαμβάνουν φτηνό ηλεκτρικό ρεύμα το οποίο καταναλώνουν σε τεράστιες ποσότητες, σήμερα μόνο 69% των σπιτιών στις πόλεις έχουν ηλεκτρικό ρεύμα ενώ το ποσοστό αυτό είναι λιγότερο από 50% στην ύπαιθρο. Σε μια πρόσφατη έρευνα που έγινε για την παιδική εργασία, φάνηκε ότι ένα στα δέκα παιδιά στη χώρα έπρεπε να περνά τουλάχιστον οκτώ ώρες την εβδομάδα να μαζεύει ξύλα και νερό. Οι περισσότερες από τις νέες συνδέσεις ήταν μόνο για φωτιστικούς σκοπούς και η τιμή ήταν τέτοια που λίγα νοικοκυριά εξακο-

λουθούσαν να έχουν ρεύμα μετά από λίγους μήνες. Σαν αποτέλεσμα εκδηλώθηκε μια εκστρατεία στο Σοβέτο που αργότερα εξαπλώθηκε σε όλη τη χώρα με σύνθημα να μπούκοτάρουν την υπηρεσία παροχής ηλεκτρισμού αρνούμενοι να πληρώσουν τους λογαριασμούς, σαν διαμαρτυρία για τα ψηλά τέλη. Και ενώ οι συντεχνίες απαιτούν αναδιαπραγμάτευση του σχεδίου ηλεκτροδότησης, η κυβέρνηση ετοιμάζει να ιδιωτικοποιήσει την ηλεκτροδοσία... Μια ολόκληρη γενιά Νοτιοαφρικανών έχει στερηθεί οποιασδήποτε μόρφωσης ή ιατρικής περίθαλψης λόγω του απαρτχάιντ. Σήμερα, ενώ δεν παρέχονται οποιαδήποτε επιδόματα ή να επιχορηγούνται υπηρεσίες, η κυβέρνηση διαθέτει κάθε χρόνο πολλά δισεκατομμύρια ραντ στους εξοπλισμούς.

✱ **Ενάντια στο ΝΕΠΑΝΤ (NEPAD):** Πρόκειται για ένα σχέδιο «ανάπτυξης» που καταρτίστηκε από τρεις αρχηγούς Αφρικανικών κρατών (συμπ. του Thabo Mbeki) με τη συνεργασία και τη στήριξη της Διεθνούς Τράπεζας και των δυτικών κυβερνήσεων που ενώ διατείνεται ότι προωθεί την αειφόρο αυτο-ανάπτυξη των Αφρικανικών χωρών και την απελευθέρωση τους από το τη φτώχεια, τους πολέμους και την κυβερνητική διαφθορά, στην ουσία στοχεύει στο να εισάξει ένα νεοφιλελεύθερο μοντέλο «ανάπτυξης» και να εξωθήσει στα άκρα την εξάρτηση των χωρών αυτών από το δυτικό κεφάλαιο. Είναι φανερό ότι τα προβλήματα που δημιούργησαν τρεις αιώνες αποικιοκρατίας και πέντε δεκαετίες του απαρτχάιντ δεν μπορούν να λυθούν σε μια νύκτα, αλλά οι μέθοδοι που υιοθετούνται από τη σημερινή κυβέρνηση, στην προσπάθεια της να "κατευνάσει" την αγορά και να ικανοποιήσει το κεφάλαιο, δεν λύουν τα τεράστια δομικά προβλήματα της χώρας αλλά αντίθετα μεγαλώνουν τη φτώχεια και την ανισότητα.

Ο λαός της Ν Αφρικής έχει στην ουσία ξεγελαστεί. Η υπόσχεση για μια καλύτερη και πιο αξιοπρεπή ζωή, για την οποία τόσα εκατομμύρια αγωνίστηκαν και τόσες χιλιάδες έδωσαν τη ζωή τους στα χρόνια του απαρτχάιντ, δεν υλο-

ποιήθηκε. Σήμερα, ο λαός αυτός είναι και πάλι ξεχυμένος στους δρόμους απαιτώντας τα δικαιώματά του. Κάτω από το συντονισμό του Κοινωνικού Φόρουμ (όρος που έγινε ευρύτερα γνωστός σε μας μετά τα γεγονότα της Γένοβας) που λειτουργεί σαν ομπρέλα πολλών οργανώσεων, όπως του συνδικαλιστικού κινήματος COSATU, της οργάνωσης των ακτημόνων, διαφόρων γυναικείων και αντιρατσιστικών οργανώσεων, ο λαός της Ν Αφρικής αγωνίζεται ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, στη φτώχεια, στην ανεργία και στην παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, με το σύνθημα "Μας χρωστάτε, δεν σας χρωστάμε", ο λαός απαιτεί από το Δύση να διαγράψει το εξωτερικό χρέος που δημιούργησε η κυβέρνηση του απαρτχάιντ και να καταβληθούν αποζημιώσεις από τους αποικιοκράτες και μετα-αποικιοκράτες για την εκμετάλλευση που υπέστη η χώρα και ο λαός της. Ο αγώνας τους είναι και δικός μας. Η Ν. Αφρική έχει να μας διδάξει πολλά. Πρώτον το ότι δεν πρέπει ποτέ να επα-

ναπαυόμαστε μετά τη νίκη ενός αγώνα. Καμιά λύση δεν είναι η τελική και η ιδεώδης. Ο αγώνας για ένα καλύτερο αύριο δεν πρέπει να σταματήσει ποτέ. Δεύτερον, το ότι η πείνα, η εξαθλίωση, ο ρατσισμός και τα άλλα εσωτερικά προβλήματα δεν εμποδίζουν τον ταξικό αγώνα, αλλά τον τροφοδοτούν. Η απεριγραπτή φτώχεια της μάζας των μαύρων Νοτιοαφρικανών σε αντιπαράθεση με τον ανυπέρβλητο πλούτο των λευκών Νοτιοαφρικανών και Ευρωπαίων που κατοικούν εκεί, δεν κατάφεραν να απομονώσουν το λαό στον καθημερινό αγώνα προσωπικής και σωματικής επιβίωσης. Αντίθετα, έδωσαν ώθηση στις μάζες των εργατών αλλά και των ανέργων και άστεγων να ξεχυθούν στους δρόμους απαιτώντας αυτό που τους ανήκει. Σημειώνουμε παραδειγματικά ότι η Ν Αφρική με όλα της τα προβλήματα και με βιοτικό επίπεδο εξαθλίωσης, σε αντίθεση με την ευημερούσα Κύπρο, διαθέτει ένα δραστήριο και ριζοσπαστικό κίνημα υπέρ των φτωχών μεταναστών που εισρέουν μαζικά από άλλες Αφρικανικές χώρες στην αναζήτηση εργασίας και καταφυγίου από πολέμους και καταπιεστικά καθεστώτα στις χώρες τους. Τρίτον, το ότι οι παραδοσιακές μορφές οργάνωσης πρέπει να αναθεωρηθούν με βάση τη σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα. Ο αγώνας πρέπει να είναι μαζικός και να ενώνει κόμματα, συντεχνίες και οργανώσεις διαφόρων ομάδων και αποχρώσεων με κοινή πλατφόρμα τον αγώνα ενάντια στη φτώχεια και την εκμετάλλευση, ενάντια στο κεφάλαιο και την παγκοσμιοποίηση του και τον ρατσισμό όλων των μορφών, με κοινό όραμα την οικοδόμηση ενός καλύτερου κόσμου. Τέταρτο, μπορούμε και πρέπει να βοηθήσουμε τον αγωνιζόμενο λαό της Νοτίου Αφρικής με συγκεκριμένους πρακτικούς τρόπους. Η πρωτοβουλία για αποστολή μεταχειρισμένων κομπιούτερ για την χρήση τους από μη κυβερνητικούς οργανισμούς που στοχεύουν στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του λαού και σχολεία της Ν. Αφρικής αποτελεί ένα άμεσο κι έμπρακτο τρόπο ενίσχυσης των αγώνων αυτού του λαού ο οποίος παρ' όλη την εκμετάλλευση που έχει υποστεί από το απαρτχάιντ, συνεχίζει να αγωνίζεται και να εμπνέει.

**Μπορεί πλέον
η κοινωνία των πολιτών
να μπει μπροστά**

Ο καθηγητής Αλέξης Ηρακλείδης μιλά στον Κώστη Αχινιώτη (πριν βγει στη δημοσιότητα το σχέδιο Ανάν)

Θ α ήθελα κύριε Ηρακλείδη αν είναι δυνατόν να μου δώσετε μια εκτίμηση για την πολιτική της Ελλάδας έναντι της Τουρκίας σε αυτή την συγκυρία, δηλαδή σε σχέση με την πενταετία που έπεται και την πενταετία που προηγήθηκε με την πολιτική του Γιώργου Παπανδρέου.

Ξεκινώντας από το 1974 και ακόμα περισσότερο με την έλευση της κυβέρνησης του Ανδρέα Παπανδρέου η κυρίαρχη άποψη στην Ελλάδα για την Τουρκία ήταν ότι είναι η μεγάλη απειλή ο εξ ανατολών κίνδυνος. Το έναυσμα βέβαια ήταν η τεράστια κρίση του κυπριακού το 1974, γιατί πριν θεωρείται ότι υπάρχει ο από βορρά κίνδυνος για τις δυτικού τύπου κυβερνήσεις στην Ελλάδα από τη Σοβιετική Ένωση και τον κομμουνισμό. Στη συνέχεια σ' αυτήν την αντιπαλότητα και την αίσθηση απειλής επεμβήκανε όλα τα ελληνικά κόμματα με εξαίρεση την αριστερά. Σχεδόν θα λέγε κανείς ότι αυτό το στοιχείο είναι ένα δομικό στοιχείο που ορισμένοι θα το χαρακτήριζαν ως μια εκδήλωση εθνικισμού όμως πέρα απ' αυτό υπάρχει η πεποίθηση ότι υπάρχει τουρκική απειλή. Πως αντιμετωπίζεις μια απειλή; Την αντιμετωπίζεις με διάφορες μορφές εξισορρόπησης, αποτροπής, δηλαδή στα πλαίσια αυτού που λέμε στις διεθνείς σχέσεις, κλασική στρατηγική. Γι' αυτό και δεν είναι τυχαίο ότι από το 1975 συγκεκριμένα μέχρι το 1996 είχαμε τρεις τουλάχιστον κρίσεις που παρόλγον να οδηγήσουν σε θερμό επεισόδιο και σε μικρό ή μεγάλο πόλεμο μεταξύ των δύο χωρών. Μετά από την κρίση

των Ιμίων το 96 άρχισε για πρώτη φορά να γίνεται μια ευρύτερη συζήτηση σε επίπεδο κοινωνίας πολιτών, κάτι που δεν είχε γίνει πιο πριν αν εξαίρεσουμε μια παρόμοια συζήτηση που είχε γίνει στη διάρκεια των εξάρσεων για το μακεδονικό το 1992 οπότε είχε αρχίσει να κινητοποιείται η κοινωνία των πολιτών για πρώτη φορά μπροστά στην εξαλλοσύνη και την υστερία του εθνικισμού που είχε επικρατήσει στην Ελλάδα τότε. Το 1996 άρχισαν διανοούμενοι, πολιτικοί, πρώην διπλωμάτες και δημοσιογράφοι, σε ανεπίσημο επίπεδο να αντιλαμβάνονται ότι αυτή η πολιτική αντιπαράθεσης η οποία αντιπαράθεση ήταν όχι μόνο στο επίπεδο των εξοπλισμών αλλά αντιπαράθεση σε όλα τα δυνατά φόρα, παντού όταν μιλούσε κάποιος τούρκος υπήρχε ελληνικός αντίλογος ή το ανάποδο και όχι μόνο για το κυπριακό. Συνεπώς για τους ξένους ήταν δύο κοκόρια που τσακωνόνταν, έτσι τους βλέπανε. Και φτάσαμε λοιπόν στο 96 όπου θεωρείται από την επικρατούσα άποψη τότε (γιατί μόλις είχε αναλάβει ο Σημίτης) ότι η πολιτική αυτή ήταν μια άλλη προδοσία όπως η προδοσία της Κύπρου το 1974. Η υποχώρηση Σημίτη, θεωρήθηκε εξευτελισμός, σκεφτείτε ότι τότε συζητιόταν ακόμα και στα σοβαρά επίθεση κατά της Τουρκίας. Εμφανίζονταν και ορισμένα σενάρια ακόμα και από αριστερούς όπως ο Κονδύλης που ελεγε πως η μόνη λύση ήταν το μαζικό κτύπημα εναντίον της Τουρκίας που θα μας κάνει δορυφόρο της. Λοιπόν άρχισε μια μεγάλη συζήτηση σε επίπεδο διανοουμένων και άλλων όπως είπα και αυτή θεωρώ ότι είναι η πρώτη προσπάθεια να ξαναδεικνύονται τις ελληνοτουρκικές σχέσεις όχι αναγκαστικά σαν σχέσεις ενός αμυνόμενου

εναντίον ενός φύσει επιτιθέμενου και επεκτατικού που είναι η Τουρκία αλλά να δει τα πράγματα και με λίγο διαφορετικό μάτι, αυτή είναι δική μας άποψη στο Μέτωπο Λογικής κατά του εθνικισμού και σε άλλα φόρα μη κυβερνητικά ότι ενδεχομένως εδώ να έχουμε το Γιάννη και το Θερίο. Δηλαδή ο Γιάννης φοβάται το Θερίο και το Θερίο το Γιάννη Όσο κανείς άρχιζε να μαθαίνει καλύτερα την Τουρκία γιατί υπήρχε μια άγνοια για την Τουρκία, τόσο αντιλαμβάνονταν ότι οι παρanoiικοί φόβοι που έχει η Ελλάδα υπάρχουν και στην Τουρκία και μεγαλύτεροι. Η Τουρκία έχει τον περίφημο φόβο την παρανοϊκή άποψη περί συνέχισης της ύπαρξης της μεγάλης ιδέας και το σύνδρομο των Σεβρών, του διαμελισμού και τεμαχισμού της. Με τις περισσότερες επαφές που είχαμε δημοσιογράφοι, επιστήμονες, διεθνολόγοι και άλλοι, με τους Τούρκους αντιλαμβανόμασταν πόσο και εκείνοι αισθανόντουσαν ότι απειλούνται όχι στρατιωτικά από την Ελλάδα αλλά έβλεπαν την Ελλάδα σαν το αγαπημένο παιδί της δύσης κυρίως της Ευρώπης και την Ελλάδα ως πολύ ικανό διπλωμάτη ο οποίος ήθελε το κακό τους και μπορούσε να το πετύχει. Έχουν ως πούμε μυθοποιήσει το ελληνικό λόμπι και την ελληνική διασπορά στις ΗΠΑ, γι' αυτούς είναι κάτι το πανίσχυρο, σαν το εβραϊκό λόμπι. Και επίσης κάποιοι ειδικοί στα στρατηγικά πιο ήπιοι που πλαισιώνουν αυτό που λέγεται ίδρυμα ΕΛΗΑΜΕΠ το οποίο κατά τ' άλλα είναι αρκετά ελληνοκεντρικό άρχισαν να παρατηρούν όσο γνώριζαν ειδικούς στα στρατηγικά Τούρκους ότι και εκείνοι έχουν μια παρανοϊκή φοβία της Ελλάδας. Υπάρχει δηλαδή μια συμμετρία στις δύο πλευρές του Αιγαίου.

“ Πριν οι Έλληνες αντιμετώπιζαν τα Βαλκάνια, μέχρι κυρίως την έλευση του Υπ Εξωτερικών, Παπανδρέου και του Σημίτη ως ελληνική ενδοχώρα για την οικονομία και όχι ως ένα χώρο αμοιβαίων και ισότιμων σχέσεων ”

Ναι, υπάρχει παρόλο που είναι μεγαλύτερη η Τουρκία. Και φτάσαμε στον Παπανδρέου, την ανάγκη μιας νέας αντίληψης. Αυτό της συνεχούς αντίκρουσης της Τουρκίας δεν οδηγεί πουθενά. Βλάπτει και τους δύο το ίδιο.

Πριν προχωρήσουμε ως κάνω μια παρένθεση. Είναι σαφές ότι τα τελευταία χρόνια με βάση το σκεπτικό που περιγράψατε υπάρχει μια σαφής ανατροπή της ελληνικής τουλάχιστον πολιτικής και οπωσδήποτε υπάρχει κάτι αντίστοιχο και στην Τουρκία το οποίο όμως δεν κατάφερε επί του παρόντος να γίνει κυβερνητική πολιτική. Λοιπόν αυτή η ανατροπή δεν έγινε λόγω του ότι υπήρξε ως πούμε κάποια λαϊκή πίεση ή γιατί άλλαξαν τα πολιτικά πράγματα ριζοσπαστικά, φαίνεται ότι είναι μια αλλαγή που έγινε σε επίπεδο πολιτικών ηγεσιών και τεχνοκρατών της πολιτικής, έτσι δεν είναι;

Κοιτάχτε, πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι πριν δεν τολμούσε κανείς στο χώρο της κοινωνίας των πολιτών αλλά και των διανοουμένων να πει ότι η Τουρκία δεν μας απειλεί άμεσα, αυτό ήταν ένα ταμπού, είναι σαν να τολμήσει κάποιος να πει ότι πέραν της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο υπήρξε ταυτόχρονα και ελληνική εισβολή στην Κύπρο.

Ναι βέβαια υπάρχει αναμφίβολα μια λογικότητα στην προσέγγιση.

Ειδικά αν λάβει κανείς υπόψη ότι στη πρώτη φάση η διεθνής κοινότητα δεν καταδίκασε την Τουρκία όπως την καταδίκασε στην δεύτερη φάση.

Αυτό που θέλω να πω είναι ότι δημιουργείται μια νέα πολιτική σε επίπεδο ηγεσίας της κοινωνίας και η πολιτική αυτή περίπου εφαρμόζεται στην Ελλάδα με σκαμπανεβάσματα, διάφορες

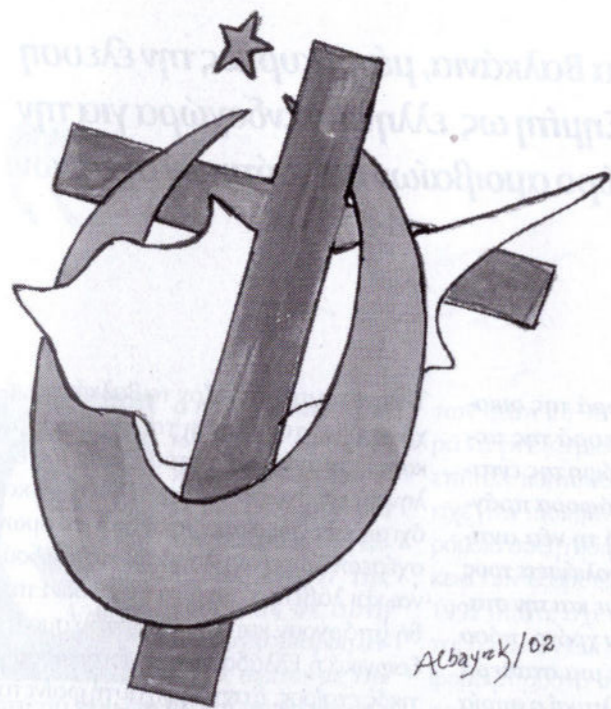
ισορροπίες από την πλευρά της οικονομίας ίσως, από την πλευρά της πολιτικής λαμβανομένης υπόψη της ένταξης, δηλαδή υπάρχουν διάφορα πράγματα που ωθούν σ' αυτή τη νέα αντίληψη. Θα ήθελα να μου σχολιάσετε τους τομείς αυτούς για να δούμε και την σταθερότητά τους μέσα στον χρόνο, πόσο μπορούμε να μιλάμε για μια σταθερά νέα πολιτική ή για μια πολιτική η οποία μπορεί να είναι συγκυριακή.

Θα πρέπει να πούμε ότι η αντιπαράθεση και ο έντονος εθνικισμός διαπερνούσε όλα τα κόμματα και τα κόμματα της αριστεράς κι αυτό είναι κάτι που ακόμα υπάρχει, δεν έχει τελείως εξαφανιστεί, απλώς με την μεταπαπανδρέου εποχή, γιατί σ' αυτό το σημείο νομίζω πως ο Παπανδρέου είχε κάνει μεγάλο κακό, κατάφεραν οι Έλληνες, η Ελλάδα να συνειδητοποιήσουν ότι είναι μέσα στην Ευρώπη. Πριν θεωρούσαν ότι είναι στην Ευρώπη μονάχα για λόγους οικονομικούς ή για να στηριχτεί η Ελλάδα στο Κυπριακό έναντι της Τουρκίας. Ένωσαν μέχρι τότε παραπαιδί της Ευρώπης. Όταν πια συναισθάνονται οι Έλληνες κομμάτι της Ευρώπης κι ότι είναι πολύ σημαντικό να ευρισκονται σ' αυτή τη ζώνη ασφάλειας και ειρήνης κατά πάσα πιθανότητα- δε θέλω να μιλήσω με ψυχολογικούς όρους, στάση και αυτοπεποίθηση για να μην γίνει αναγωγή σε ατομικό επίπεδο- αλλά νομίζω ότι αυτή η γραμμή που θα την ορίζαμε με την μεγάλη ταμπέλα του εκσυγχρονισμού στο πολιτικό και το διεθνές επίπεδο μας πέρασε σ' ένα άλλο θεωρητικό παράδειγμα εκτός του απλοϊκού ρεαλισμού της επιθετικότητας, αυτό που θα λέγαμε αμοιβαίες αποδεκτές σχέσεις. Αυτό έχει το αντίκτυπό του και στα Βαλκάνια. Πριν οι

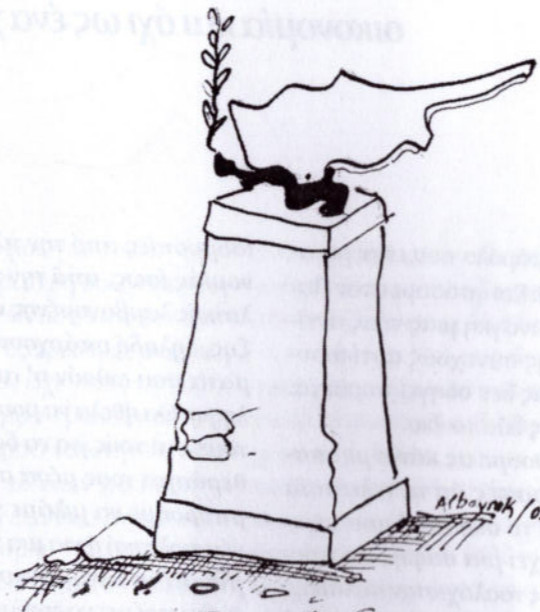
Έλληνες αντιμετώπιζαν τα Βαλκάνια, μέχρι κυρίως την έλευση του Υπ Εξωτερικών, Παπανδρέου και του Σημίτη ως ελληνική ενδοχώρα για την οικονομία και όχι ως ένα χώρο αμοιβαίων και ισότιμων σχέσεων Τώρα αντιλαμβάνονται το δούνα και λαβείν σ' αυτό το επίπεδο. Επειδή υπάρχουν και απτά αποτελέσματα, ξαφνικά η Ελλάδα γίνεται εποικοδομητικός εταίρος, η αντίληψη αυτή φαίνεται ότι ήδη καλύπτει εκτός από το χώρο του Συνασπισμού σε μεγάλο βαθμό και μεγάλο μέρος της Νέας Δημοκρατίας και του λεγόμενου Κέντρου το οποίο μπορεί να είναι κάπως ανύπαρκτο αλλά είχε μερικούς σημαντικούς πολιτικούς όπως ο Μάνος Ανδριανόπουλος, δηλαδή παρά τις καμιά φορά κόντρες που υπάρχουν ίσως περάσουμε σ' αυτό που έχουν οι Τούρκοι. Να μην εκμεταλλευόμαστε την εξωτερική πολιτική στα εθνικά θέματα, οπότε έχω την εντύπωση αυτή τη φορά ότι τα πράγματα ίσως να μην οδηγήσουν σε πισωγύρισμα, αλλά θέλω να αναφερθώ σ' ένα παράδειγμα. Επί χρόνια, από το 1992, διανοούμενοι και διεθνολόγοι έλεγαν, θέλουμε μια Τουρκία όσο γίνεται πιο ευρωπαϊκή. Παρόλο που υπήρχε αυτή η άποψη καμία ελληνική κυβέρνηση δεν μπορούσε να το περάσει ευρύτερα στο ελληνικό κοινό. Δεν τολμούσε καν να το σκεφτεί ανοιχτά. Και φτάσαμε με μεγάλη δυσκολία στο Ελσίνκι το 1999 παρά τους σεισμούς παραλίγο να μην το δεχτεί ο Σημίτης, το δέχτηκε οριακά λόγω σεισμών. Ένα πράγμα που ήταν φανερό. Δεν μπορείς να κλείνεις σε μια χώρα την πόρτα της Ευρώπης, είναι καλύτερα να έχεις μια Τουρκία πιο ευρωπαϊκή παρά να έχεις ένα άγριο ισλαμικό θηρίο, δίπλα σου. Θέλω να ελπίζω ότι αυτή η αλλαγή μπορεί να

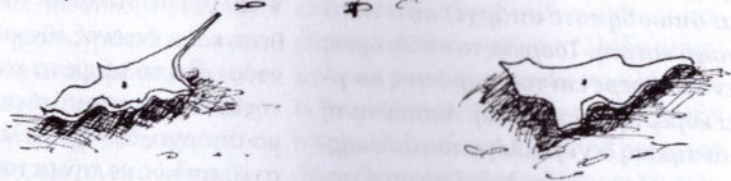
σκίτσα του Αλβαυρακ

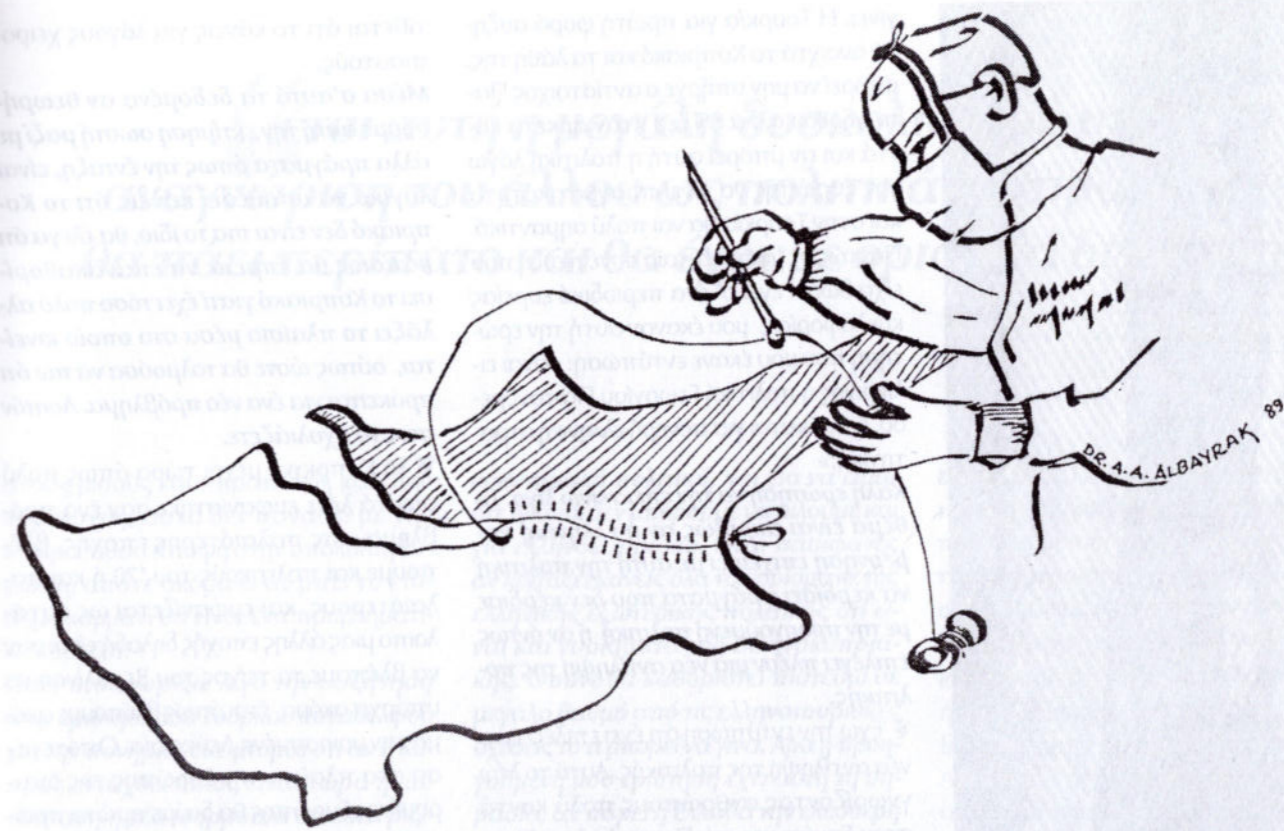
Albayrak/02

Albayrak/02

Albayrak/02

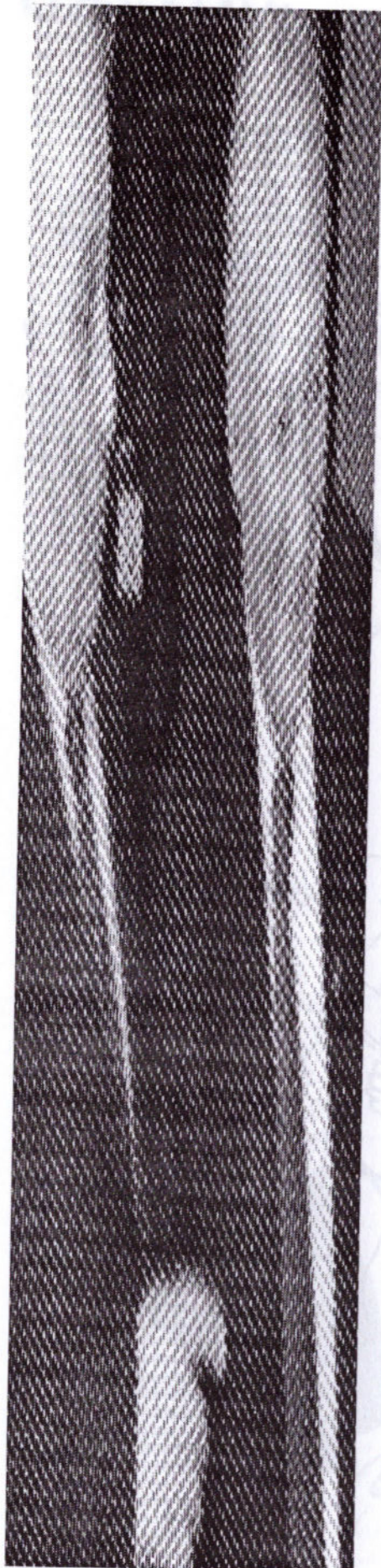

Dr. A. A. ALBAYRAK 89

Dr. A. A. ALBAYRAK 92

γίνει. Η Τουρκία για πρώτη φορά συζητά ανοιχτά το Κυπριακό και τα λάθη της, μπορεί να μην υπήρχε ο αντίστοιχος Παπαανδρέου αλλά ο Τζεμ ήταν αρκετά κοντά και αν μπορεί αυτή η πολιτική λόγω της Ευρώπης να γίνει πραγματικότητα και στην Τουρκία θα ναι πολύ σημαντικό. Πάντως σε μια τελευταία συνέντευξη που είχα δώσει εγώ σ' ένα περιοδικό ευρείας κυκλοφορίας, μου έκαναν αυτή την ερώτηση που μου έκανε εντύπωση: «είναι ειλικρινής η πολιτική Γεωργίου Παπαανδρέου, ή πρόκειται για πονηρή ελληνική στρατηγική;»

Καλή ερώτηση να την επεκτείνω λίγο. Το θέμα είναι ακριβώς αν η ελληνική κυβέρνηση επιχειρεί με αυτή την πολιτική να κερδίσει πράγματα που δεν κέρδισε με την προηγούμενη πολιτική ή αν όντως επιλέγει πλέον μια νέα αντίληψη της πολιτικής.

«Έχω την εντύπωση ότι έχει επιλέξει μια νέα αντίληψη της πολιτικής. Αυτό το λέω γνωρίζοντας ανθρώπους πολύ κοντά στον Σημίτη και τον Παπαανδρέου. Σ' αυτό το επίπεδο Σημίτη-Παπαανδρέου και σε μεγάλο βαθμό Κώστα Καραμανλή με κάποιες μικροδιαφοροποιήσεις και στο περιβάλλον Μησοτάκη, Μπακογιάννη, Αβραμόπουλου, όλοι αυτοί έχουν αυτή την αντίληψη που λέτε, της ριζικής αλλαγής. Υπάρχει όμως μια άλλη ενδιαφέρουσα παράμετρος εδώ. Είναι πολύ δύσκολο να πείσεις το ευρύ κοινό με όρους αλλαγής αντιλήψεων. Δεν προτιμάς να πεις εγώ θέλω να έχω φιλικές σχέσεις με τις χώρες των Βαλκανίων και την Τουρκία αλλά προτιμάς να κλείνεις το μάτι και να λες αυτή είναι πιο έξυπνη στρατηγική, αυτό περνάει πιο πολύ στο λαό ο οποίος θεωρεί ότι η διεθνής πολιτική είναι συνωμοτική. Υπάρχει η αντίληψη ότι η Ελλάδα είναι το κέντρο της γης και ότι όλοι προσπαθούν να την παγιδέψουν με συνωμοσίες. Οπότε κλείνεις το μάτι και λες αυτό είναι πιο έξυπνο για μας. Έτσι θα κερδίσουμε πχ είναι ενδοχώρα μας η Μακεδονία. Ένα άλλο παράδειγμα. Αν δεχτούμε ότι η πολιτική του Clinton σε πολλά επίπεδα δεν ήταν απλώς επιθέσεις στο Κόσοβο για λόγους ανθρωπιστικούς αλλά και για λόγους νατοϊκού πρεσιτζ, αν το δεχτούμε, το βέβαιο είναι ότι αυτό δύσκολα μπορούσε να το πει εσωτερικά γιατί όταν κάνεις ένα πόλεμο υπο-

τίθεται ότι το κάνεις για λόγους χειροπιαστούς.

Μέσα σ' αυτά τα δεδομένα αν θεωρήσουμε αυτή την εκτίμηση σωστή μαζί με άλλα πράγματα όπως την ένταξη, είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι το Κυπριακό δεν είναι πια το ίδιο, θα έλεγα ότι κάποιος θα έπρεπε να επανακαθορίσει το Κυπριακό γιατί έχει τόσο πολύ αλλάξει το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται, ούτως ώστε θα τολμούσα να πω ότι πρόκειται για ένα νέο πρόβλημα. Λοιπόν πως το σχολιάζετε.

«Το Κυπριακό μέχρι τώρα όπως πολύ σωστά λέτε εμφανίστηκε σαν ένα πρόβλημα μιας παλαιότερης εποχής, βλέπουμε και πολιτικούς του '70 ή και παλαιότερους, και εμφανίζεται ως κατάλοιπο μιας άλλης εποχής δηλαδή είναι σαν να βλέπαμε το τείχος του Βερολίνου να υπάρχει ακόμα, έτσι όπως βλέπουμε ακόμα την μοιρασμένη Λευκωσία. Οπότε μέσα στα πλαίσια την Ευρώπης της διευρυμένης Ευρώπης θα δούμε πρώτα πρώτα τα σύνορα να έχουν πολύ μικρότερη σημασία, θα αισθανθούμε οι ελληνοκύπριοι ακόμα και αν μπει μόνο η επίσημη Κύπρος μια πολύ μεγαλύτερη ασφάλεια, θα μπει στον χώρο που πολιτικά και πολιτισμικά της ανήκει, η Κύπρος είναι το νοτιοανατολικότερο κομμάτι της Ευρώπης αυτή τη στιγμή. Ίσως αυτό βοηθήσει στο να ειδηθεί το Κυπριακό από μια καινούρια σκοπιά. Απ' την άλλη θα μπορούσε να παραμείνει πρόβλημα, με ποία έννοια. Στην Ευρώπη είναι γνωστό ότι τα εθνικά κράτη έχουν ξεπεραστεί σε μεγάλο βαθμό. Ακόμα και η Γαλλία έδωσε αυτονομία στην Κορσική, η Ισπανία από εθνικό κράτος είναι κράτος τριών εθνών, που αποτελείται από τους Καταλανούς, τους Βάσκους και τους Καστηλιανούς Ισπανούς και τότε θα βρεθεί μια Κύπρος ειδικά αν δεν είναι ενωμένη που θα είναι ένα περίεργο εθνικό κράτος -όχι ακριβώς εθνικό κράτος- σε μια Ευρώπη που τείνει προς την ομοσπονδία και η ίδια η Κύπρος δε θα πιστεύει στην ομοσπονδία. Ενώ αν λυνόταν το Κυπριακό πιο πριν η Κύπρος νομίζω θα ήτανε κατ'εξοχήν ένα ευρωπαϊκό κράτος. Σήμερα θα λέγαμε χρησιμοποιώντας τον παλιό όρο, πολιτική κουλτούρα, ο οποίος υπάρχει ακόμα στην πολιτική, ειδικά με τον έντονο εθνικισμό που υπάρχει στην Κύπρο

«...έτσι αυτή η μεγάλη δυσκολία που υπάρχει για αναγνώριση του άλλου ως πολιτικά ισότιμου και ίσου θα πάει περίπατο και θα έχουμε οριστικά διχοτόμηση.»

στους μισούς και παραπάνω, και είναι κυρίαρχος, αυτό δεν συνάδει με την επικρατούσα άποψη στην υπόλοιπη Ευρώπη, οπότε ακόμα κι αν μπει το επίσημο κομμάτι θα είναι ένα προβληματικό κομμάτι.

Πάλι πισωγυρίζω λίγο την συζήτηση στην ερώτηση του Τούρκου συναδέλφου για την πονηριά, σκέφτομαι ότι αν η Κύπρος ενταχθεί όπως είναι τώρα η κατάσταση η νέα ισορροπία θα είναι ριζικά διαφορετική από την παρούσα ανάμεσα στην Ελλάδα, την Τουρκία και την Κύπρο. Δηλαδή σκέφτομαι ότι οι ελληνοκύπριοι τουλάχιστον θα βρεθούν σε μια θέση ισχύος στην οποία δεν είχαμε βρεθεί ποτέ. Έτσι με προβληματίζει το τι μπορεί να προκύψει έως πολιτικό συμπέρασμα στη συνέχεια, ή ως επικρατούσες πολιτικές στη χώρα μας.

«Εγώ έχω κατακρίνει αυτό το σχήμα πολύ έντονα σ' ένα τελευταία βιβλίο για το Κυπριακό, στην Ελλάδα βλέποντας να μην προχωρούν οι συνομιλίες άρχισαν να μιλούν για το Γερμανικό μοντέλο ότι μπαίνει το νότιο κομμάτι κι αργότερα διαπραγματεύεται το κομμάτι των τουρκοκυπρίων. Επίσης ένα επιχείρημα που χρησιμοποιείται είναι ότι τώρα θα νιώθει πιο ισχυροποιημένη η Κύπρος, οι ελληνοκύπριοι και ξαφνικά θα γίνουν πιο γενναίοδοροι. Προσωπικά δεν νομίζω ότι θα γίνουν πιο γενναίοδοροι, αλλά ας μου γίνουν πιο γενναίοδοροι, αλλά ας μου επιτραπεί η έκφραση, πιο αλαζόνες έναντι των τουρκοκυπρίων, έτσι αυτή η μεγάλη δυσκολία που υπάρχει για αναγνώριση του άλλου ως πολιτικά ισότιμου και ίσου θα πάει περίπατο και θα έχουμε οριστική διχοτόμηση.

Θα εξαρτηθεί βέβαια αυτό σε μεγάλο βαθμό και από την Τουρκία γιατί δεν μπορούμε να μιλούμε σήμερα για τουρ-

κοκυπριακή πολιτική, και για να είμαστε δίκαιοι δεν μπορούμε να μιλούμε και για ελληνοκυπριακή. Είναι πασιφανές αν κοπάξει κανείς όλα τα γυρίσματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ότι είναι και γυρίσματα της ελληνοκυπριακής. Οπότε θα καθοριστεί πιστεύω σε μεγάλο βαθμό από τις ελληνοτουρκικές σχέσεις το τι μπορεί να γίνει. Άρα η προηγούμενη μου ερώτηση έχει αυτή τη σημασία, αν πάρει η Ελλάδα την ελεύθερη Κύπρο, αν την διασώσει, τι θα γίνει η εξωτερική της πολιτική.

«Το θέμα είναι ότι οι παράγοντες που βοηθούσαν, οι συνομιλίες είναι διαφορετικές αυτή τη φορά από ότι ήταν πάντα, είναι το δέλεαρ της ένταξης στην Ευρώπη...

Μέχρι στιγμής δεν είναι σαφές αν αυτές οι συνομιλίες είναι πιο παραγωγικές από τις προηγούμενες. Είναι νομίζω παρακινδυνευμένο να μιλήσει κανένας επί του παρόντος ως προς αυτό. Ότι υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον από το διεθνή παράγοντα, ότι υπάρχει παρέμβαση της ευρωπαϊκής ένωσης νομίζω αυτά είναι δεδομένα, αποδεκτά. Το πόσο παραγωγικές όμως είναι οι συνομιλίες δεν έχουμε απτή απόδειξη.

Είναι γεγονός ότι οι συνομιλίες έχουν μπει σε διάφορες λεπτομέρειες που καμιά φορά παλαιότερα να μην μπαίνανε, μπορώ να το συγκρίνω μόνο με το '85-'86, αλλά με τον Κυπριανού ήταν βέβαιο πως ότι και να δεχόταν ο Ντενκτάς, ο Κυπριανού πάλι θα έλεγε όχι οπότε δεν υπήρχε περίπτωση.

Ένας τίτλος κεντρικός πριν από λίγες μέρες στον Φιλελεύθερο ήταν: «Φοβούνται να της Τουρκίας», αυτό βέβαια είναι πολύ χαρακτηριστικό αφού ο Φιλελεύθερος είναι και κάπως επίσημη

εφημερίδα, και πολλές φορές η κυπριακή κυβέρνηση χρησιμοποιεί τον τύπο για να μεταδώσει φόβους της, ή ερωτήματα προς το εξωτερικό. Βεβαίως οι αποδέκτες το γνωρίζουν αυτό.

«Σε κυβερνητικούς θώκους στην Αθήνα κυκλοφορεί ότι μπορεί να είναι πολύ πιο ήπια η Τουρκία και ο Ντενκτάς ή ο διάδοχός του να είναι πιο διαλλακτικός. Αυτό θα ρίξει το μπαλάκι στην άλλη πλευρά και η κυβέρνηση Σημίτη θα έχει πολύ μεγάλη δυσκολία να το περάσει αυτό στο ελληνικό κοινό που ακόμα ακούει ομοσπονδία με δυσκολία. Έχει περάσει η γραμμή αυτών που υποστηρίζουν το ενιαίο κράτος, η υποχώρηση για το μέσο Έλληνα είναι δυσβάστακτη.

Όμως γνωρίζουμε ότι αυτό που ενοχλεί περισσότερο δεν είναι τόσο η ομοσπονδία αλλά αντίθετα η επανεπικύρωση της Ζυρίχης όσον αφορά στην ασφάλεια και στις εγγυήσεις. Ήθελα λοιπόν να κάνω την ακόλουθη ερώτηση, παίρνοντας ως δεδομένο το αισιόδοξο σενάριο της ενδεχόμενης ένταξης ολόκληρης της Κύπρου. Πέρα από το πως θα λειτουργήσουν οι δύο κοινότητες μεταξύ τους μπαίνει θέμα του πως θα λειτουργήσουν οι συνθήκες εγγύησης Ελλάδας-Αγγλίας-Τουρκίας, και δε φαίνεται κανένας να θέλει να αναθεωρήσει αυτές τις συνθήκες και με την ΕΕ παρούσα. Δηλαδή δεν ξέρω αν είναι και για την ΕΕ ένα «πειραματάκι».

«Όχι δεν μπορούν να υπάρξουν οι συνθήκες εγγύησης του 1959, θα είναι συνθήκες εγγύησης υπό τον μανδύα των Ηνωμένων Εθνών, του ΝΑΤΟ κλπ. Η οποιαδήποτε συνθήκη εγγύησης θα είναι μια που θα λέει ότι δε μπορεί κανένα κομμάτι να ενωθεί με τις εντός εισαγωγικών μητέρες πατριδες.

A

υτό που κάνει τη Φλωρεντία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ να διεκδικεί μια περίοπτη θέση στη σύγχρονη ευρωπαϊκή ιστορία δεν είναι ούτε η αντιπολεμική της

διαδήλωση του ενός εκατομμυρίου, ούτε οι 60.000 αντιπρόσωποί της, ούτε τα εκατοντάδες σεμινάρια, διασκέψεις και εργαστήριά της. Είναι οι αποφάσεις της που διαμορφώνουν κιόλας ένα εντελώς καινούργιο κοινωνικό τοπίο στη γηραιά μας ήπειρο! Αποφάσεις κάθε λογής, για όλες τις ευαισθησίες και για όλα τα μέτωπα πάλης, που μεταφράζονται σε ευρωπαϊκές δικτυώσεις και συντονισμούς που καλύπτουν ένα φάσμα τόσο ευρύ όσο και η πολυχρωμία και ο πλουραλισμός αυτού του πρωτόγνωρου (στην ιστορία!) κινήματος των κινημάτων. Από τα συνδικάτα σιδηροδρομικών ή εκείνα του δημόσιου τομέα και τις γυναίκες της Παγκόσμιας Πορείας, μέχρι τα κινήματα των «χωρίς δικαιώματα» (άνεργοι, αποκλεισμένοι, άστεγοι, επισφαλώς απασχολούμενοι), των μεταναστών, των σεξουαλικά καταπιεσμένων, της εναλλακτικής αυτοδιοίκησης ή ακόμα και των απειλούμενων με εξαφάνιση «μικρών λαών» και γλωσσών, είναι πολλές δεκάδες οι τάξεις, οι κατηγορίες και οι κοινότητες των αγωνιζόμενων Ευρωπαίων πολιτών που άδραξαν την ευκαιρία που τους προσέφεραν οι 4 μέρες της Φλωρεντίας για να γνωριστούν, να συζητήσουν, να συντονιστούν και κυρίως, να συναποφασίσουν τους άμεσους στόχους και τις διαδικασίες της κοινής τους πάλης.

Αληθινό εργαστήριο και συνάμα καθρέφτης των κοινωνικών αγώνων και ζυμώσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη, η Φλωρεντία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ αποτέλεσε σίγουρα μια τομή με συνέπειες που, αν και θα αρχίσουν σύντομα να γίνονται αισθητές, θα αξιολογήσει συνολικά μόνον ο ιστορικός του μέλλοντος. Ωστόσο, δεν χρειάζεται να περιμένουμε αυτό το μακρινό μέλλον για να βγάλουμε, τώρα κιόλας, μερικά χρήσιμα πρώτα συμπε-

ράσματα. Όπως, για παράδειγμα ότι, μετά από δύο δεκαετίες νεοφιλελεύθερων θριάμβων, η Φλωρεντία έγινε μάρτυρας της μαζικής εισβολής στο κοινωνικό (αλλά και στο πολιτικό) προσκήνιο μιας νέας γενιάς ριζοσπαστών αγωνιστών, γεγονός που αποτελεί την καλύτερη εγγύηση τόσο για τη ραγδαία ανάπτυξη αυτού του κινήματος όσο και για το μέλλον της εναλλακτικής αριστεράς. Ή ότι αυτή η νέα γενιά χαρακτηρίζεται από μια πολιτική ωριμότητα που δεν είχαν οι πρόγονοί της του '68. Ή επίσης, ότι ο διεθνισμός της είναι τόσο πηγαίος και δεδομένος όσο και ο βαθύς αντι-αυταρχισμός που τη διαπνέει.

Όμως, δεν πρόκειται μόνο για όλα αυτά, που ωστόσο θα αρκούσαν για να δικαιολογήσουν το γύρισμα σελίδας στους ευρωπαϊκούς (ταξικούς) συσχετισμούς δυνάμεων. Υπάρχουν και τουλάχιστον άλλα δύο φλωρεντινά διδάγματα που μας εισάγουν σε μια νέα, εντελώς διαφορετική και ποιοτικά ανώτερη εποχή. Καταρχήν, υπάρχει το αρχιπέλαγος των αναριθμητών –και συχνά μαζικότατων- μαχόμενων κοινωνικών «ευαισθησιών» που, ξεκινώντας από το δικό τους ειδικό πρόβλημα, πορεύονται μαζί καθώς συγκλίνουν στην απόρριψη των νεοφιλελεύθερων πολιτικών ή ακόμα και του καπιταλιστικού συστήματος! Για τους συμπατριώτες μας που βρέθηκαν στη Φλωρεντία, ήταν σίγουρα αποκαλυπτικό και ταυτόχρονα διδακτικό το θέμα αυτής της αληθινής Βαβυλωνίας που είχε καταλάβει εξ εφόδου την Φορτέτσα ντα Μπάσο. Δηλαδή, το θέαμα των εκατοντάδων περιπτέρων των κάθε λογής «συνιστώσων» του ΕΚΦ, που άρχιζαν από τις καθολικές οργανώσεις βάσης, τα κινήματα ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού, τις οργανώσεις υπέρ της κατάργησης του χρέους του Τρίτου κόσμου, τις κινήσεις κατά της σύγχρονης ανθρώπινης δουλείας ή εκείνες για την απελευθέρωση των ομοφυλοφίλων, και έφταναν μέχρι τα δίκτυα της συμμετοχικής δημοκρατίας, της υπεράσπισης των δικαιωμάτων των φυλακισμένων ή τις οργανώσεις που μάχονται ενάντια στα γενετικά μεταλλαγμένα προϊόντα του ιμπεριαλιστικού Φρανκεστανίν. Θέαμα εξαιρετι-

κά διδακτικό που βάζει σε (χρήσιμες) σκέψεις, καθώς μάλιστα η δύναμη του κινήματος των κινήματων έγκειται και σε αυτό το θεματικό και αγωνιστικό πλούτο...

Αυτό που όμως, σφραγίζει ανεξίτηλα την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ ήταν η παρουσία και συμμετοχή των μεγάλων οργανώσεων του εργατικού κινήματος. Γεγονός αδιανόητο μόλις πριν από ένα χρόνο, αυτή η πρώτη συνάντηση του νεαρού κινήματος των κινήματων με το παραδοσιακό συνδικαλιστικό κίνημα (60 εκατομμύρια μέλη!) αλλά και με την (ήδη μαζική) πρωτοπορία των εργατικών αγώνων, συνιστά μια εξέλιξη ιστορικών διαστάσεων. Φυσικά, στη Φλωρεντία δεν έγινε παρά το πρώτο βήμα και απομένουν να γίνουν αρκετά περισσότερα για να μπορούμε να μιλάμε για ουσιαστική σύγκλιση των δύο κινήματων. Ωστόσο, επειδή η αρχή είναι το ήμισυ του παντός, το συμπέρασμα είναι προφανές: ναι, από εδώ και πέρα, είναι δυνατή όχι μόνο η όσωση αλλά και η συνεργασία ή ακόμα και ο συντονισμός της πορείας των δύο κινήματων. Και για να μην υπάρχει καμία αμφιβολία, οι περιφερειακές και πανευρωπαϊκές κινητοποιήσεις και ημέρες δράσεις στα μέτωπα των μεταφορών, των ιδιωτικοποιήσεων, της υγείας ή ακόμα και του πολέμου (γενική ευρωπαϊκή απεργία;) που αποφασίστηκαν στη Φλωρεντία, συνηγορούν ήδη υπέρ του εφικτού αυτής της προοπτικής, που θα μπορούσε να αλλάξει τον ρου της ιστορίας.

Απομένει το γενικό συμπέρασμα: η Φλωρεντία ήταν μια αρχή και συνάμα ένα τέλος. Τέλος της μακράς νεοφιλελεύθερης νύχτας που άφησε πίσω της ατέλειωτα κοινωνικά ερείπια σε Βορρά και Νότο, Ανατολή και Δύση. Αρχή όμως μιας νέας εποχής που κανείς δεν θα τολμούσε να προβλέψει την κατάληξή της, παρόλο που είναι βέβαιο ότι είναι γεμάτη από ελπίδες και τεράστιες δυνατότητες. Αυτές ακριβώς τις τεράστιες δυνατότητες που από εδώ και πέρα καλούμαστε όλοι μας να εκμεταλλευθούμε για να κάνουμε εφικτό τον άλλο κόσμο που είναι –περισσότερο παρά ποτέ- αναγκαίος...

Εντυπώσεις από τη Φλωρεντία

Του Σαλβατόρε Κανναβό

«Εδώ η ζήτηση ξεπερνάει κατά πολύ την προσφορά και άρα, η προσφορά δεν μπορεί παρά να βελτιωθεί»

Το καλαμπούρι έγινε σε μια από τις τόσες αυτοσχέδιες συζητήσεις, από τον Εμιλιάνο Μπρανκάτσιο, τον οικονομολόγο του φόρου Τόμπιν, έναν από τους πιο αρμόδιους να στο-

χάζεται στη βάση του περίφημου νόμου της αγοράς, που αν και θα παραμείνει θεμέλιο του καπιταλισμού, εξηγεί πάντως πολύ καλά τι συνέβη στη Φλωρεντία. Μια νέα γενιά έδωσε επίσημα τα διαπιστευτήριά της στην πολιτική, κάνοντας μια νέα και υψηλή πολιτική, εκφράζοντας μια ανάγκη, ακόμα ανικανοποίητη, για ριζική ανανέωση.

Αυτός ο νεωτερισμός εκδηλώθηκε με πολλές μορφές. Είναι ακόμα νωρίς για να βγει ένας λεπτομερής και στοιχειοθετημένος χάρτης, ενώ είναι πιο χρήσιμη η προσφυγή στη ζαπατίστικη ρή-

ση «πορευόμαστε ερωτώντας» για να δοκιμάσουμε και να ερευνησουμε τις πιο θεαματικές εκφράσεις της δύναμης που εκδηλώθηκε στη Φλωρεντία.

Ένα μεταδοτικό γεγονός

Την πρώτη σκέψη την προκαλεί μια διάσταση που δεν έχει ακόμα τονιστεί αρκετά. Η Φορτέτσα ντα Μπάσο, με το πολύχρωμό ποταμό της πολιτικής, έκφρασε ένα έντονα μεταδοτικό γεγονός. Κάποιος, πριν από μήνες, είχε προβλέψει ότι θα ήταν μια ανιαρή συνεδριακή διάσκεψη ή, χειρότερα, ένα γραφειοκρατικό γεγονός. Η πραγματικότητα διέψευσε την πρόβλεψη, αποκαλύπτοντας την πλούσια ανάμειξη περιεχομένων και μορφής, γλώσσας και κορμιών, ορατής έκφρασης και στοχασμού. Στις τρεις μέρες του Φόρουμ τα πάντα ήταν κίνηση, που έσπαζε τη δυσκαμψία της διάσκεψης. Η προσεκτική παρακολούθηση των εισηγήσεων, τα γεμάτα ση-

μειώσεις τετράδια είναι μόνο η μια όψη του δίσκου που έπαιξε στη Φλωρεντία. Η άλλη όψη ήταν η ενεργή συμμετοχή μέσα από τις φωνές και τα σώματα, τα χειροκροτήματα, τις θορυβώδεις αντιδράσεις. Μια μεγάλη θέληση να είσαι εκεί και να εκδηλώνεσαι που περνάει μέσα και από τον τρόπο που βίνες την καρδιά της Φορτέτσα, την Αγορά της, την κεντρική της υπαίθρια πλατεία όπου συναντιόμασταν, χορεύαμε, ρίχναμε συνθήματα και κάναμε αυθόρμητες διαδηλώσεις. Όπου κυριολεκτικά διαπερνούσαμε το Φόρουμ για να μεταφέρουμε κάπου -σε ένα σεμινάριο, σε ένα σταντ, σε ένα οποιοδήποτε χώρο, ακόμα και στο μπαρ- κάτι από τον εαυτό μας, από τη δικιά μας συλλογική ή ατομική υποκειμενικότητα για να την φέρουμε σε επαφή με τους άλλους και με τις άλλες. Επαφή, σχέση, επικοινωνία: να τι ήταν το Φόρουμ πάνω από όλα.

Μια τεράστια ζήτηση

Αυτή η έκρηξη χαράς, αυτή η νεανική ζωντάνια ανήκει οργανικά στη μεγάλη επιθυμία για πολιτική που ξεερράγη στις τρεις μέρες της Φλωρεντίας. Μια πολιτική νέα, καθαρή, φτιαγμένη από ιδέες και σχέδια, αλλά και από ουτοπίες και ελπίδες. Αυτές οι εξήντα χιλιάδες αντιπρόσωποι, οι αληθινοί πρωταγωνιστές και πρωταγωνίστριες της διαδήλωσης, έδειξαν μια πρωτόγνωρη λαχτάρα για πολιτική. Δεν επρόκειτο μόνο για μια συμμετοχή που αποσκοπούσε στη μάθηση, και ακόμα λιγότερο για μια ευκαιρία για να ζητήσεις ποιός ξέρει τι από κάποιον. Όχι, επρόκειτο για ένα φαινόμενο εντελώς πολιτικό -εξ ου και το ποιοτικό άλμα σε σχέση με το Πόρτο Αλέγκρε- όπου η πολιτική ανάκτησε την πρωταρχική της αξία, την φροντίδα για την «πόλις» και άρα για το συλλογικό συμφέρον και καλό. Ένα καλό που απειλείται από τις πολεμικές των τελευταίων εβδομάδων, από τις δολοπλοκίες και τις ίντριγκες των συνήθων γνωστών. Και που αντίθετα, μέσα και από τη συμμετοχή στη διαδήλωση ή στην ίδια την ιδρυτική βραδιά, επιδιώχθηκε να οριοθετηθεί η περίμετρος ενός δημόσιου χώρου, κινούμενου και πλουραλιστικού, αλλά καθορισμένου. Αναγνωρίσιμου από τις τρεις διαχωριστικές γραμμές του Φόρουμ -όχι στο πόλεμο, στο νεοφιλελευθερισμό και στο ρατσισμό- που δεν συμφιλιώνεται με την αγορά και τους νόμους της και δεν χωράει στην παραδοσιακή κατηγορία του ρεφορμισμού. Αλλά που, πρωτίστως, είναι στρατηγικά προσανατολισμένο στην οικοδόμηση μιας νέας δημοκρατίας, συμμετοχικής, ενσυνειδητής, πλουσιότερης από τη σημερινή. Για εκατοντάδες χιλιάδες, ή ίσως και για εκατομμύρια ανθρώπους, αυτό ακριβώς αντιπροσωπεύουν οι δύο -μαγικές πια- λέξεις: Κοινωνικό Φόρουμ. Ένα απαραίτητο σύμβολο πολιτικής συμμετοχής και συνάμα πόθου για αλλαγή του κόσμου.

Η πολιτική και η ηθική

Αυτός ο χώρος και αυτή η φιλοδοξία συμφιλιώνονται ακόμα με ένα από τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά του «κινήματος των κινήματων», το ηθικό κέ-

ντρισμα και την ηθική εξέγερση. Εκατομμύρια νέοι σε όλο τον κόσμο είναι σήμερα αλλεργικοί στο νεοφιλελευθερισμό, και διαδηλώνουν μια έρπουσα αποστροφή προς τον καπιταλισμό, στη βάση μιας ευγενούς και ζωτικής ηθικής κλίσης, που συχνά δυσκολεύεται να μεταφραστεί σε πολιτικό αγώνα κατά το κλασικό πρότυπο. Με άλλα λόγια, μετά από το Φόρουμ της Φλωρεντίας, είναι πολύ πιθανό η σύγκρουση της Φιάτ να καταλήξει σε μίαν ήττα -παρόλο που η αλληλεγγύη με τους εργάτες ήταν εξαιρετικά αισθητή στο Φόρουμ- ή ότι ο προϋπολογισμός θα εγκριθεί χωρίς ιδιαίτερους κραδασμούς. Το προνομιούχο πεδίο του κινήματος εξακολουθεί να είναι ο πόλεμος -και σε μικρότερο βαθμό ο ρατσισμός και η μετανάστευση- δηλαδή δύο θέματα στα οποία παίζει πρωτεύοντα ρόλο η ηθική διάσταση. Πρόκειται για μια πτυχή του προβλήματος που πρέπει να κατανοηθεί πλήρως, επειδή περιγράφει ένα πεδίο στο οποίο είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί ένα πολιτικό σχέδιο μακράς πνοής. Αναφερόμαστε στην επιμονή του Κοφεράτι στις «αξίες» ή στο ακραιφνώς ηθικό μήνυμα του Τζίνιο Στράντα. Είναι γύρω από αυτές τις αξίες και την ευγενή και ριζοσπαστική άρνηση του πολέμου, που μπορούν να συμπυκνωθούν δυνάμεις και κίνητρα συμβατά με ένα «ρεφορμιστικό» ορίζοντα ή με μια προοπτική «βαθμιαίας προσαρμογής» της παγκοσμιοποίησης. Έδαφος ήδη ολισθηρό και άρα μπερδεμένο, που κάνει ακόμα πιο ανασφαλές η αστρική απόστασή που χωρίζει εκείνους που προετοίμασαν το γεγονός της Φλωρεντίας από την ωκεανική συμμετοχή που προέκυψε από αυτό. Μια απίστευτη αναλογία ενός προς δέκα χιλιάδες στην οποία μπορεί να αποδοθεί η αφόρητη ακατανοησία ή η έλλειψη επικοινωνίας. Να γιατί δεν αρκεί η προσφυγή σε μια απλή επιτάχυνση της, εξάλλου αναγκαίας και επιθυμητής, αλλά όχι και αυτόματης πολιτικοποίησης του κινήματος. Η διαδικασία κινδυνεύει να είναι λιγότερο ομαλή, επειδή πρέπει να πραγματοποιηθεί μια μεγαλύτερη εμπλοκή και συνολική συμμετοχή, ικανή να μειώσει αυτή την απόσταση προκειμένου να γίνει ένας αληθινός διάλογος, να περιοριστεί η δια αντιπροσώπου εκπροσώ-

πηση και η διάκριση μεταξύ κορυφής και βάσης που, αν διαιωνίζονταν, θα μπορούσε να εξατμίσει την ενέργεια της Φλωρεντίας. Οι εκστρατείες που υιοθετήθηκαν από την καταληκτική συνέλευση και τα υπαρκτά υποκείμενα που ανέλαβαν να τις προωθήσουν, μπορούν να αποτρέψουν αυτό τον κίνδυνο και να αποτελέσουν μια ευκαιρία για τη νέα φάση.

Συνειδητή μη βία

Το ότι αυτή η απόσταση εκδηλώθηκε μόνο στην κλασική μορφή των συνελεύσεων και των συναντήσεων -πάντα αληθινό όριο στην πολιτική δράση- επιβεβαιώθηκε από τον τρόπο της συμμετοχής στη διαδήλωση. Το γεγονός ότι δεν συνέβη κανένα επεισόδιο δεν οφείλεται μόνο στη σκληρή και πολύτιμη δουλειά των συντρόφων που επωμίστηκαν την «αυτοεπιτήρηση», αλλά και στη συλλογική ευθύνη που χαρακτήρισε τους πάντες. Ο έρανος για να πληρωθεί η σπασμένη βιτρίνα, τα ειρωνικά συνθήματα στις περιφράξεις των κεντρικών καταστημάτων, η γιορταστική και χαρούμενη σχέση με την πόλη, όλα αυτά είναι σημάδια μιας γενιάς που γίνεται διαθέσιμη για μια ενσυνειδητή, ώριμη και υπεύθυνη συμμετοχή. Και που ταυτόχρονα, ξέρε ότι δεν πρέπει να εμπλακεί στην επικίνδυνη διεκυστίδα της βίας, επειδή διαισθάνεται πια και ότι στην εποχή της ένοπλης παγκοσμιοποίησης η βία είναι μονοπώλιο των ισχυρότερων κρατών και των αρχηγείων του τρόμου. Και άρα, για να τους αντιπαρατεθεί, δεν απομένει παρά μια μη βίαιη επιλογή στενά συνδυσμένη με τη μαζική πρακτική και δημοκρατία.

Το «παλιό» και το «νέο»

Κατά συνέπεια, μια γενιά ώριμη όπως όλες εκείνες που εισβάλλουν για να απαιτήσουν μια ριζική αλλαγή και να εκφράσουν μια ανάγκη για μέλλον. Αλλά πώς να αποφύγουμε να μεταβληθεί αυτή η ανάγκη σε ρήξη μεταξύ γενεών, και άρα και σε πολιτική ρήξη, με το παρελθόν, με το «παλιό» που εξάλλου δεν είναι άλλο από το παλιό εργατικό κίνημα; Και πώς, ταυτόχρονα, να αποφύγουμε αυτό, το γεμάτο ήττες, «παλιό» να κόψει τα πόδια των νέων για να τους

παρασύρει σε ένα αρνητικό στροβίλισμα; Είναι μια ασταθής και αβέβαιη ισορροπία, που αντιμετωπίζεται πάντα μόνο εν μέρει από τα δίκτυα που αποτελούν το κίνημα -βλέπε την εμπειρία της Attac ή του δικτύου ενάντια στην επισφαλή απασχόληση- αλλά που δεν έχει διόλου εσωτερικευθεί. Εξάλλου, αυτή η ρήξη θα μπορούσε να πάρει μορφές διαφορετικές και ασυμβίβαστες προς την ίδια τη λογική της: μια τυπικά γενεαλογική ρήξη, ή μια ρήξη μεταξύ του «κοινωνικού» που είναι τάχα ανώτερο από το «πολιτικό», ή ακόμα ανάμεσα στο συνδικάτο και τα κόμματα από τη μια μεριά και των νέων μορφών πολιτικής από την άλλη. Αυτός ο κίνδυνος εδράζεται κατά βάθος στο κενό που υπάρχει πίσω από το κίνημα: ο άλλος εφικτός κόσμος δεν έχει ακόμα ορισθεί και κανένας δεν πιστεύει πως είναι δυνατό να τον συνδέσει με τις ιστορικές αποτυχίες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Όμως, μια εναλλακτική λύση είναι δύσκολο να την οικοδομήσεις, καθώς μέχρι τώρα διαθέτουμε μόνο μερικές γενικές ενδείξεις και η έρευνα είναι μάλλον μακρά και δύσκολη. Η δυναμική της Φλωρεντίας πηγαίνει προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά μεγάλο μέρος της ευθύνης πέφτει σε εκείνους ακριβώς που οργάνωσαν την Φλωρεντία.

Μια ευρωπαϊκή διάσταση

Για να αντιμετωπίσει και αυτό το νεοραλικό κόμβο, το κίνημα χρειάζεται σήμερα -περισσότερο από ό,τι στη Γένοβα και στο Πόρτο Αλέγκρε- να νοιώσει ότι είναι μέρος ενός κοινού σχεδίου και ενός κοινού χώρου. Ακριβώς αυτό είναι το Φόρουμ και σε αυτό χρωστάει την επιτυχία του. Φυσικά, είναι το σύνολο που χρωματίζει τα διάφορα επιμέρους τμήματά του: τα εθνικά δίκτυα όπως και τα τοπικά κοινωνικά φόρουμ, τις ειδικές συναντήσεις όπως και τους πιο γενικούς αγώνες, τις μεγαλύτερες αλλά και τις μικρότερες δομές, την προσοχή στις πρακτικές όπως και την κεντρική σημασία των περιεχομένων. Το εγχείρημα που ξεκινάμε είναι να κρατήσουμε μαζί όλα αυτά, γεγονός που παραπέμπει, στο επίπεδο των «ιστορικών καθηκόντων», όχι τόσο στα διάφορα κινήματα του 20ου αιώνα, αλλά μάλλον στην ιδρυτική φά-

ση του εργατικού κινήματος στο δεύτερο μισό του 19ου. Ήταν τότε που πραγματοποιήθηκαν κοινός νους και αντικειμενικοί στόχοι, συγκεκριμένοι αγώνες και οικοδόμηση του συμβολικού, ικανά να γεννήσουν την πιο μεγάλη συλλογική επεξεργασία της ανθρώπινης ιστορίας. Η Πρώτη Διεθνής αντιπροσωπεύει πολύ καλά αυτή τη διάσταση: τόσες διαφορετικές μορφές και κουλτούρες ενωμένες για να δημιουργήσουν ένα συλλογικό σχέδιο ριζωμένο στο πεδίο της κριτικής του καπιταλισμού και της επανάστασης. Και για πρώτη φορά σε ξεκάθαρα διεθνές επίπεδο. Σήμερα είναι και πάλι έτσι. Η ευρωπαϊκή διάσταση του γεγονότος είναι σύμφυτη στο ίδιο το γεγονός και μπορεί να αποτελέσει το κύριο χαρακτηριστικό του. Είναι και για αυτό το λόγο που η συνέχεια μεταξύ του Φόρουμ της Φλωρεντίας και του Παρισιού, η διατήρηση του ευρωπαϊκού συντονιστικού των κοινωνικών κινήματων και η κινητοποίηση σε ηπειρωτική κλίμακα -αρχίζοντας από τον πόλεμο- αποτελούν στέρεες εγγυήσεις για το μέλλον.

Μια ιδρυτική φάση

Είμαστε λοιπόν σε μια ιδρυτική φάση. Το αποδεικνύει ακόμα και το επανειλημμένο τραγούδιμα ιστορικών τραγουδιών σαν το Μπέλλα Τσάο και την Μπαντιέρα Ρόσα. Η αναφορά τους εκφράζει περισσότερο μια ενστικτώδη παραπομπή στην πιο σημαντική ιδρυτική στιγμή της ιταλικής ιστορίας παρά μια νοσταλγική άσκηση. Περίπου σε να επρόκειτο για έναν, λίγο ή πολύ συνειδητό, τονισμό της ιστορικής εμβέλειας του γεγονότος που, για να γίνει τέτοιο, χρειάζεται να επανασυνδεθεί με την καλύτερη παράδοση και τις καλύτερες μνήμες. Άρα μια ιδρυτική φάση στην οποία όλοι, στα αλήθεια οι πάντες, θα πρέπει να τολμήσουν λίγο περισσότερο. Για να οικοδομήσουν, γύρω από αυτό τον χώρο ένα πολιτικό γεγονός ικανό να εκφράσει την ανάγκη για μέλλον, την εισβολή του νέου, αλλά και τη διατήρηση του «παλιού». Ένα γεγονός που δίνει μορφή και ουσία στο λαό της Φλωρεντίας, που εξάλλου δεν είναι άλλος από το «νέο εργατικό κίνημα».

Η σκυτάλη...

Του Μισέλ Μπιζόν

Από τη Rouge, εφημερίδα της γαλλικής LCR

Τριάντα τέσσερα χρόνια χωρίζουν τη Φλωρεντία 2002 από το 1968, δηλαδή περίπου η ίδια ιστορική απόσταση που χωρίζει το 1968 από το Λαϊκό Μέτωπο του 1936. Οι διασκέψεις και τα σεμινάρια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ προσέφεραν συχνά το θέαμα των «εξηνταοχτάρηδων» που απευθύνονταν στα παιδιά τους. Ίσως να είναι αυτό που θα μας μείνει: ένα είδος μεταβίβασης της σκυτάλης ανάμεσα σε δύο γενιές που μοιράζονται την χαρά αυτής της τεράστιας και πανευτυχούς σύναξης, στην οποία συνέβαλαν το φως της Τοσκάνης και η

ομορφιά των φλωρεντινών μεγάρων. Όμως, αυτός ο λυρισμός (σας καθησυχάζω) στηρίζεται σε υλικές και πολιτικές βάσεις. Αυτή η παράξενη πυραμίδα ηλικιών αντιστοιχεί πράγματι στο κενό των φρικτών χρόνων του 1980, σαν ένας σιωπηλός πόλεμος να είχε αποδεκατίσει τις γραμμές των αγωνιστών. Από αυτή την άποψη, η μαζική παρουσία της νεολαίας στη Φλωρεντία είναι από μόνη της μια ήττα του νεοφιλελευθερισμού. Αυτό το ξανασιμίζο έγινε κάτω από τον αστερισμό ενός ανανεωμένου ριζοσπαστισμού, για τον οποίο θα είναι όλο και πιο δύσκολο να ειπωθεί ότι δεν προτείνει καμιά εναλλακτική λύση. Ας φανταστούμε, ως δια μαγεΐας, ότι έρχεται στην

εξουσία στην Ευρώπη μια κυβέρνηση που βγαίνει μέσα από το Φόρουμ της Φλωρεντίας. Θα μπορούσε να εφαρμόσει αμέσως ήδη επεξεργασμένα συγκεκριμένα σχέδια πάνω σε όλα τα μεγάλα προβλήματα που βάζει η ανθρωπότητα, και που αναμφίβολα θα είναι πολύ πιο αυθεντικά επαναστατικά από ό,τι τα αφαιρετικά σχήματα του 1968. Κατάργηση του χρέους, δωρεάν δημόσιες υπηρεσίες, απαγόρευση των απολύσεων και μοίρασμα των ωρών εργασίας, δήμευση των χρηματιστικών κερδών, αύξηση των κοινωνικών ελάχιστων αμοιβών και μείωση των ανισοτήτων, εδώ έχουμε ένα όμορφο μικρό πρόγραμμα.

Κοινωνικά Φόρουμ: Οι επόμενες παγκόσμιες συναντήσεις

Το διεθνές συμβούλιο του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ, που συνήλθε στη Φλωρεντία, καθόρισε το καλεντάρι των τοπικών Φόρουμ μέχρι τον προσεχή Ιανουάριο, δηλαδή μέχρι τη συνάντηση του τρίτου Παγκόσμιου Φόρουμ στο Πόρτο Αλέγκρε, που θα διεξαχθεί από τις 23 έως τις 28 Ιανουαρίου 2003, και στο οποίο έχει αναγγελθεί η συμμετοχή του νεοεκλεγμένου προέδρου της Βραζιλίας, του Λούλα ντα Σίλβα, που τότε θα έχει αναλάβει τα καθήκοντά του. Από τις 15 μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου θα διεξαχθεί στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας το Αφρικανικό Κοινωνικό Φόρουμ. Θα ακολουθήσει, από τις 28 μέχρι τις 30 Δεκεμβρίου, το Φόρουμ της Παλαιστίνης που θα διεξαχθεί στη Ραμάλα και

στο οποίο έχει αναγγελθεί και η συμμετοχή Ισραηλινών αγωνιστών που είναι αντίθετοι στην πολιτική του Σαρόν. Το Ασιατικό Κοινωνικό Φόρουμ έχει προγραμματιστεί να γίνει από τις 2 μέχρι τις 7 Ιανουαρίου 2003 στο Χαϊντεραμπάντ της Ινδίας. Θα ακολουθήσει το Παναμαζονιακό Φόρουμ, που θα διεξαχθεί στο Μπελέμ της Βραζιλίας, από τις 16 μέχρι τις 19 Ιανουαρίου. Στη διάρκεια του 2003, μετά από το Πόρτο Αλέγκρε, και χωρίς να έχουν ακόμα οριστεί οι ημερομηνίες, θα διεξαχθούν ένα Φόρουμ της Μεσογείου και ένα της Αμερικής. Το καλεντάρι δόθηκε στη δημοσιότητα κατά το κλείσιμο των εργασιών της Διεθνούς Διάσκεψης του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ, από το βραζιλιάνο Φρανσίσκο ντε Ρόγιο, του Παγκόσμιου Εναλλακτικού Φόρουμ.

Το ελληνικό Φόρουμ στη Φλωρεντία: Μια ξεχωριστή επιτυχία που υπόσχεται

Πολλά!

Τ"Ma 'sti greci 'un finiscono mai" (μα αυτοί οι Έλληνες δεν τελειώνουν ποτέ)! Με αυτή την επιγραμματική φράση στη ναπολιτάνικη διάλεκτο, μιας νεαρής αγωνίστριας της CGIL, άρχιζε η ιταλική εφημερίδα Il Manifesto της Κυριακής 10 Νοεμβρίου το ρεπορτάζ της για αυτό που αποκαλούσε «λεγεώνα των ξένων» στην ιστορική αντιπολεμική διαδήλωση που είχε γίνει μια μέρα πριν στη Φλωρεντία. Και πράγματι, «αυτοί οι Έλληνες» ήταν τόσοι πολλοί που έμοιαζαν να μην τελειώνουν ποτέ καθώς διαδήλωναν πίσω από τα πανώ της Πρωτοβουλίας για τη δημιουργία του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ.

Όμως, δεν ήταν μόνο το Il Manifesto που πρόβαλε την ελληνική παρουσία. Το ίδιο έκαναν όλες -χωρίς καμιά εξαίρεση- οι ιταλικές εφημερίδες κάθε πολιτικής τοποθέτησης, ενώ δεν υστέρησαν και τα δεκάδες τηλεοπτικά κανάλια, τοπικά και εθνικά. Ναι, μπορούμε να είμαστε ικανοποιημένοι: η ελληνική ήταν η μεγαλύτερη ξένη συμμετοχή, και όχι μόνο τη-

ρουμένων των πληθυσμιακών αναλογιών: τουλάχιστον 1.000-1.100 διαδηλωτές με το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ, που κάλυπταν όλο το φάσμα της πλατιάς συνδικαλιστικής, κοινωνικής και πολιτικής συσπείρωσης που έχει ήδη πετύχει. Όσο για το μπλοκ της ΔΕΑ, αυτό ήταν όχι μόνο εντυπωσιακό σε όγκο, αλλά ίσως και εκείνο που έδωσε τον τόνο και τον αγωνιστικό παλμό σε όλη την ελληνική παρουσία. Σίγουρα, μια μεγάλη επιτυχία...

Φυσικά, τα πράγματα θα μπορούσαν να ήταν ακόμα καλύτερα αν οι περίπου 160 διαδηλωτές της Γένοβας 2001 (και του ΣΕΚ) δεν είχαν επιλέξει να φουσκώσουν τις γραμμές του...βρετανικού Globalize Resistance ή αν τα 50-60 (αυτομαντρωμένα με κοντάρια!) μέλη του ΚΚΕ και του ΠΑΜΕ δεν γύριζαν επιδεικτικά την πλάτη τους στο 1 εκατομμύριο διαδηλωτές, καταγγέλοντας με το κύριο πανώ τους «το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ που επιδιώκει να εκσυγχρονίσει τον καπιταλισμό!» "Όμως, άβυσσος η ψυχής των ανθρώπων που επιμένουν σε ένα σεχταρισμό παρωχημένων εποχών ή σε μια επιστροφή στις πιο αποκρουστικές

σταλινικές ρίζες, που οδηγεί μόνο στην πολιτική αυτοκτονία... Ωστόσο, η παρουσία του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ στη Φλωρεντία δεν συνοψίζεται στη συμμετοχή του στη μεγάλη διαδήλωση. Οι δεκάδες εισηγήσεις και παρεμβάσεις των μελών του, η σημαντική συμβολή του στην οργάνωση και διεξαγωγή του ΕΚΦ, καθώς και η μόνιμη πολυκοσμία στα σταντ του ελληνικού Φόρουμ, του Συνασπισμού, της ΔΕΑ και της Α/Συνέχειας συνέβαλαν αποφασιστικά ώστε να μην περάσουν διόλου απαρατήρητοι «αυτοί οι Έλληνες», που σύμφωνα με τις ιταλικές εφημερίδες «είναι εξίσου θορυβώδεις με εμάς τους Ιταλούς».

Με λίγα λόγια, απολογισμός απόλυτα θετικός και αυτό όχι μόνο επειδή, παρά τη μεγάλη κόυραση, δεν σημειώθηκε ούτε μια παρεξήγηση αλλά αντίθετα, υπήρχε μεταξύ μας μόνο συντροφικότητα και αλληλοσεβασμός. Αλλά μήπως δεν είναι και αυτό ένα από τα μεγάλα ζητούμενα του άλλου εφικτού κόσμου, που άρχισε να αχνοφαίνεται στις 4 ιστορικές μέρες της Φλωρεντίας;

Βραζιλία: Λουίς Ινάσιο Λούλα Ντα Σίλβα ή αλλιώς: Η ανάρρηση της Αριστεράς στην εξουσία

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Εν είδει εισαγωγής

Πρόκειται για τη τέταρτη σε έκταση χώρα στον κόσμο και τη μεγαλύτερη της Νότιας Αμερικής, με ένα πληθυσμό 170 εκατομμυρίων και την έννατη από πλευράς σημασίας οικονομία του πλανήτη. Διαθέτει ισχυρή βιομηχανία και σημαντικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους. Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ν. Αμερική όπου ομιλείται η ισπανική, έχει ως επίσημη γλώσσα την πορτογαλική. Οι κάτοικοι της είναι ένα μίγμα λευκών, ινδιάνων και νέγρων που μεταφέρθηκαν στη χώρα ως σκλάβοι. Έχουν ως θρήσκευμα τον καθολικισμό, που όπως και τη γλώσσα κληρονόμησαν από τους Πορτογάλλους αποικιστές.

“ Πώς κατάφερε όμως ο Λούλα να κερδίσει μ’ αυτά τα ποσοστά; Η αλήθεια είναι ότι ο παληός συνδικαλιστής της ‘Ακρας Αριστεράς χρειάστηκε να βάλει αρκετό νερό στο κρασί του, σε σημείο που έκανε να γκρινιάσουν οι πιο ριζοσπαστικοί και ιδεολογικά δοσμένοι της παράταξής του. ”

Προεδρικές Εκλογές

Στις 6 και 26 του περασμένου Οκτώβρη, διεξήχθησαν στη Βραζιλία σε δυο γύρους προεδρικές εκλογές, που κέρδισε ο Λουίς Ινάσιο Λούλα Ντα Σίλβα, ο Λούλα όπως τον αποκαλούν οι Βραζιλιάνοι, Πρόεδρος του Κόμματος των Εργατών (Κ.Ε.). Πράγματι στο δεύτερο γύρο εξασφάλισε ο Λούλα τα φανταστικό για τα δεδομένα της Ν. Αμερικής 61,3%, έχοντας ψηφιστεί από 53 ολόκληρα εκατομμύρια, έναντι των 32,6 εκατομμυρίων (38,7%) που εξασφάλισε ο αντίπαλός του Ζιοζέ Σέρρα, του κυβερνώντος Σοσιαδημοκρατικού Κόμματος.

Τα 53 εκ. αποτελούν ουσιαστικά παγκόσμιο ρεκόρ, αφού πριν δυο χρόνια ο Bush βγήκε στις Η.Π.Α. με 50,5 εκ. ο Πούτιν στη Ρωσία με 39,7 εκ., ενώ ο Cardoso κέρδισε τις προηγούμενες εκλογές εξασφαλίζοντας 35 εκ. Εξού και η νίκη του γιορτάστηκε από 100000 οπαδούς στην Avenida Paulista, το οικονομικό κέντρο του Σάο Πάολο, με ξέφρενους πανηγυρισμούς και κόκκινες σημαίες με το άσπρο αστέρι, που αποτελούν το σύμβολο του Κ.Ε. Πρόκειται στη πράξη για τη μεγαλύτερη νίκη αριστερού κόμματος στη Λατινική Αμερική.

Ο ίδιος ο Λούλα ήλπιζε πως θα κέρδιζε από το πρώτο γύρο, στον οποίο όμως με μια αποχή σχεδόν 18% εξασφάλισε 39 εκ. ψήφους ή το 44,5%. Το ότι δεν τα κατάφερε να κερδίσει από τον πρώτο γύρο οφείλεται στο ότι δεν πήγε και τόσο καλά στις συζητήσεις πριν τις εκλογές καθώς επίσης και το γεγονός ότι ένα μέρος των νέων ψηφοφόρων που ήταν υπέρ της αλλαγής δίστασαν τελικά μπροστά στη κάλπη, έχοντας κατά νουν υποσχέσεις για αλλαγές σε προηγούμενες εκλογές, που δεν υλοποιήθηκαν τελικά.

Στον πρώτο γύρο ήρθε πρώτος ο Λούλα ανάμεσα σε έξι υποψήφιους, εκμεταλλευόμενος τη δυσανεμία των Βραζιλιάνων που κουράστηκαν από τα 8 χρόνια της προεδρίας του σοσιαδημοκράτη Cardoso, κάτι που επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το 77% ψήφισε τους υποψηφίους της αντιπολίτευσης.

Ανεβάζοντας τον αριθμό των βουλευτών του από τους 58 στους 91, στις βουλευτικές εκλογές που έγιναν την ίδια μέρα με τις προεδρικές, το Κ.Ε. έγινε η πρώτη κοινο-

βουλευτική ομάδα στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο στη Μπραζιλία που περιλαμβάνει 513 αντιπροσώπους, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τη προεδρία του σώματος, μια θέση - κλειδί. Επισημαίνεται ότι οι εκλογές της 6ης Οκτωβρίου σημαδέυτηκαν από την οπισθοχώρηση τεσσάρων κομμάτων της Δεξιάς και του Κέντρου που συνέθεταν στο παρελθόν τη πλειοψηφία του απερχομένου προέδρου, επωφελεία της ευρύτερης Αριστεράς και ιδιαίτερα του Κ.Ε. Έτσι πέρα από τις επιτυχίες του στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο το Κ.Ε. έγινε η τρίτη δύναμη στο Κογκρέσο με 14 έδρες επί συνόλου 81, ενώ ταυτόχρονα σημείωσε κέρδη σ’ όλες τις περιοχές της χώρας και κυρίως τα πιο φτωχά βορειοανατολικά, από τα οποία προέρχεται και ο Λούλα. Έτσι, 22 χρόνια μετά την ίδρυσή του, ο αριστερός αυτός σχηματισμός τείνει να κυριαρχήσει στη πολιτική ζωή της χώρας.

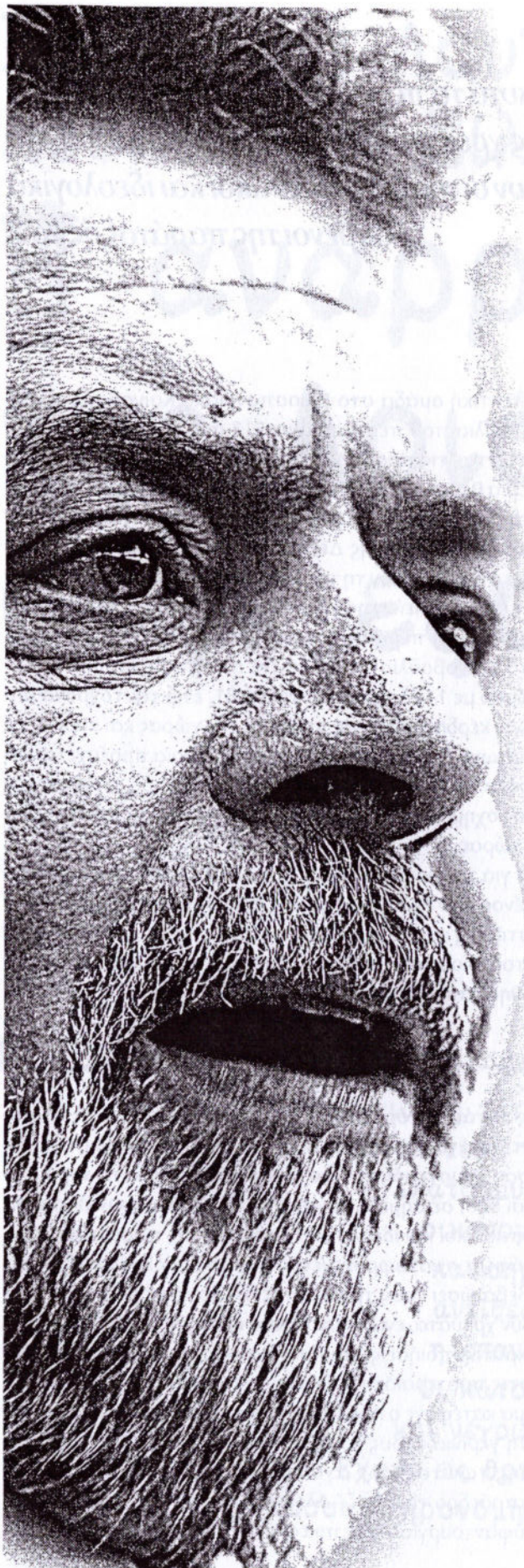
Όσο για το κύριο αντίπαλο, τον Ζιοζέ Σέρρα, είναι ο κύριος χαμένος των εκλογών της 6ης του Οκτώβρη, αφού παρά τη στήριξη που είχε εκ μέρους των επιχειρηματιών αλλά και του ίδιου του Προέδρου Cardoso, το κόμμα του συρρικνώθηκε από τους 94 στους 72 βουλευτές.

Συμμαχίες και αναπροσαρμογές

Πώς κατάφερε όμως ο Λούλα να κερδίσει μ’ αυτά τα ποσοστά; Η αλήθεια είναι ότι ο παληός συνδικαλιστής της ‘Ακρας Αριστεράς χρειάστηκε να βάλει αρκετό νερό στο κρασί του, σε σημείο που έκανε να γκρινιάσουν οι πιο ριζοσπαστικοί και ιδεολογικά δοσμένοι της παράταξής του. Κατάφερε ο καταφρονημένος από τη βραζιλιάνικη Ελίτ, να διαβεβαιώσει τους τραπεζίτες ότι θα συνεχίσουν να κερδίζουν χρήματα, ενώ ταυτόχρονα κράτησε αποστάσεις από τις κρατικοποιήσεις, που μέχρι προ τινός βρίσκονταν ψηλά στις προτεραιότητες του.

Ακόμα κατέφυγε ο Λούλα σε στρατηγικές ουσίας. Έτσι, παρά τη γκρίνια στους κύκλους του κόμματος, ο παληός ζηλωτής των ταξικών αγώνων κατήλθε στις εκλογές με αντιπρόεδρο τον Ζιοζέ Αλενκάρ, τον μεγιστάνα της κλωστοϋφαντουργίας και επικεφαλής του Φιλελεύθερου Κόμ-

ματος. Θα πρέπει να αναφερθεί σχετικά, ότι ο «γάμος» με τον Αλεγκάρ, εκτός του ότι έθεσε στη διάθεση του κόμματος αρκετά χρήματα, είχε ως αποτέλεσμα και την ευμείνεια μιας αλυσίδας τηλεοπτικών σταθμών που από πλευράς τηλεθέασης κατέχουν τη τρίτη θέση στη χώρα. Εξασφάλισε ακόμα ο Λούλα την υποστήριξη των Ευαγγελιστών καθώς και μιας εικοσάδας μη δικών του κοινοβουλευτικών. Ο άκρατος νεοφιλελευθερισμός που για δέκα χρόνια επικράτησε στην Αργεντινή και τελικά κατέστρεψε την οικονομία της χώρας, έκανε ανθρώπους όπως το πρόεδρο της Ομοσπονδίας Βιομηχάνων, του Σάο Πάολο Μάριο Αμάτο, που εκπροσωπεί το ένα τρίτο του βραζιλιάνικου ΑΕΠ, να τον υποστηρίξει κι ας είχε δηλώσει προηγουμένως πως αν εκλεγόταν ο Λούλα, θα εγκατέλειπε τη χώρα! Κάποιες αλλαγές στάσης που του αποδίδονται, ο συγχρωτισμός του με τους σοσιαλδημοκράτες καθώς και το γεγονός ότι το Κ.Ε. δεν θάχει τη πλειοψηφία στο Κογκρέσο και θα αναγκαστεί να συμμαχήσει με πιο μετριοπαθείς καταστάσεις, εξασφάλισαν στο Λούλα και κάποια ανοχή από μέρους των διευθυντών των επιχειρήσεων.

Όσον αφορά τις συμμαχίες που χρειάζονταν για το δεύτερο γύρο των εκλογών, ο Λούλα στράφηκε σε δυο άλλους υποψήφιους που είχαν αποκλείσει: τον Τσίρο Γκόμες του λαϊκοκοινωνικού, πρώην κομμουνιστικού κόμματος που πήρε γύρω στο 12% και τον Ευαγγελιστή, πρώην κυβερνήτη της πολιτείας του Rio de Janeiro Άντονι Γκαροντίνιο, λαϊκιστή της Αριστεράς που πήρε 18%. Από την επομένη του πρώτου γύρου εξέφρασε ο Γκόμες την ένθερμη υποστήριξη του στο Λούλα, ενώ η συγκατάθεση του Γκαροτίνιο εξασφαλίστηκε ύστερα από σκληρό παζάρεμα. Κατά παράδοξο τρόπο ο Λούλα εξασφάλισε και την υποστήριξη του δεξιού συντηρητικού και παλιού προέδρου του Κογκρέσου Αντόνιο Κάρλος Μαγκαλιιάς, που επέλεξε αυτό τον τρόπο για να εκδικηθεί τον απερχόμενο Πρόεδρο ο οποίος τον είχε θέση υπό δυσμείνεια.

Επισημαίνεται ότι, παρόλο που κέρδισε τις προεδρικές εκλογές, μη έχοντας την πλειοψηφία του Κογκρέσου θα πρέπει ο Λούλα να επιζητήσει τη στήριξη του Κέντρου. Κατά ένα παράδοξο τρόπο σ' αυτή του την προσπάθεια οι πιο πιθανοί του σύμμαχοι θα είναι οι κύριοι του αντίπαλοι στις εκλογές, οι σοσιαλδημοκράτες του Cardoso και το Βραζιλιάνικο Δημοκρατικό Κίνημα, που μαζί με το Κ.Ε. ξεπήδησαν και τα τρία μέσα από την αντιπολίτευση εναντίον της δικτατορίας του '64 - '85.

Πως αντίκρυσαν τη νίκη του Λούλα ...

Καταρχάς οι βραζιλιάνικες εκλογές προκάλεσαν το ενδιαφέρον ολόκληρης της Νότιας Αμερικής που μαστίζεται από οικονομικά προβλήματα. Την ίδια στιγμή οι ίδιοι οι οπαδοί του Λούλα, τον αντικρύζουν σαν ένα νέο Μαντέλλα που θα αποτελέσει παράδειγμα για όλη την Λατινική Αμερική. Ο πρώην αντάρτης και νυν γεροϋσιαστής, Κολομβιανός

Συγχαρητήρια δέχτηκε ο Λούλα και από τον αντίπαλο του Ζιοζέ Σέρρα που του τηλεφώνησε για να αναγνωρίσει τη νίκη του και να του ευχηθεί «καλή τύχη στην προεδρία για το καλό της χώρας».

Αντώνιο Ναβάρρο Βολφ, παρατήρησε ότι για πρώτη φορά κερδίζει η Αριστερά στη Ν. Αμερική μια εκλογή με πραγματικές προοπτικές και στα πλαίσια του σεβασμού και της αποδοχής.

Με τη σειρά του ο Φιντέλ Κάστρο παρατήρησε : Θαυμάζω την επιμονή του Λούλα* αλλά ούτε ριζοσπαστικές αλλαγές αναμένω ούτε επανάσταση!

Από τον γερμανό καγκελλάριο Gerhard Schröder προήλθε η πρώτη πρόσκληση, με τη παρατήρηση και ότι θα τον εχαραρποιούσε αν μπορούσε στο σύντομο μέλλον να τον υποδεχθεί στη Γερμανία.

Όσο για το Βενεζουελιανό πρόεδρο Hugo Chavez, σχολιάζοντας κάποιους φόβους της Ουάσιγκτων ότι ο Λούλα μαζί με τον ίδιο, το Κάστρο και τον Λούισο Γκουτιέρρεζ του Ισημερινού θα αποτελούν ένα άξονα του κακού, επατήρησε ότι : Το αντίθετο θα επρόκειτο για ένα άξονα του καλού και ότι η νίκη του Λούλα σηματοδοτούσε μια ώθηση, ένα πέταγμα προς την ελευθερία.

Με τη σειρά του ο Λευκός Οίκος δεν φάνηκε να ενοχλείται από το σχόλιο του Chavez και ο εκπρόσωπος του αμερικανού προέδρου Ari Fleischer συνεχάρει τον Λούλα με ευγένεια : «Ο πρόεδρος συγχαίρει το νικητή των εκλογών και ανυπομονεί να συνεργαστεί εποικοδομητικά με τη Βραζιλία».

Συγχαρητήρια δέχτηκε ο Λούλα και από τον αντίπαλο του τον Ζιοζέ Σέρρα που του τηλεφώνησε για να αναγνωρίσει τη νίκη του και να του ευχηθεί «καλή τύχη στην προεδρία για το καλό της χώρας».

Τέλος θετικά αντέδρασαν και οι χρηματαγορές και η τάση που πριν τις εκλογές επατηρείτο στα λατινοαμερικάνικα χρηματιστήρια επιβεβαιώθηκε και στις ευρωπαϊκές χρηματαγορές, με την ισοτιμία του ρεάλ να αναβαθμίζεται.

Η βραζιλιάνικη οικονομικοπολιτική εικόνα

Η Βραζιλία είναι μια οικονομία στην οποία το 40% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Δεν αντιμετωπίζει βέβαια τις τεράστιες δυσκολίες της γειτονικής Αργεντινής και ως πριν 20 μήνες φαινόταν να βρίσκεται

σε μια υγιή τροχιά οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο η επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και ο εκφοβισμός των επενδυτών από τη κατάρρευση της αργεντινής οικονομίας «μούδιασαν» την ευρύτερη κατάσταση. Το ρεάλ έχασε από την αξία του ενώ ανέβηκαν τα επιτόκια, δυσχεραίνοντας σημαντικά το πρόβλημα αναφορικά με το τεράστιο δημόσιο χρέος των 275 δις, 70% δηλαδή του ΑΕΠ. Μάλιστα εκείνοι που επηρεάστηκαν δεν είναι τόσο οι τράπεζες του εξωτερικού αλλά οι ντόπιες και τα ταμεία συντάξεων, κάτι που εξυπακούει ότι το κόστος από ένα ενδεχόμενο μορατόριουμ πληρωμών θα επωμισθεί το εσωτερικό. Επισημαίνεται ωστόσο ότι αν και ο ρυθμός ανάπτυξης περιορίστηκε το τελευταίο διάστημα στο 1.5%, το ισοζύγιο πληρωμών είναι πλεονασματικό και η φυγή κεφαλαίων περιορισμένη. Από την άλλη πλευρά η οικονομία χαρακτηρίζεται από μια ανεργία που επίσημα ανέρχεται στο 8% αλλά είναι αρκετά υψηλότερη, αν λάβει κανείς υπόψη τη συγκεκαλυμμένη ανεργία. Υπάρχουν μεγάλες οικονομικές ανισότητες, έλλειψη κοινωνικής πρόνοιας και καταπίεση των αυτοχθόνων ινδιάνων. Επιπλέον με τις πιστώσεις που παραχώρησε (30 δις δολάρια), το I.M.F. επέβαλε ταυτόχρονα και σημαντικούς περιορισμούς στις παροχές, που είχαν ως αποτέλεσμα να πληγούν μεγάλες μάζες του πληθυσμού στα φτωχότερα στρώματα.

Συνηθίζεται να θεωρείται η Λατινική Αμερική ως ανήκουσα στην σφαίρα επιρροής των Η.Π.Α. και θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για μια αμφίδρομη αλληλεπίδραση. Μάλιστα μέχρι τα γεγονότα της 11ης του Σεπτεμβρίου 2001, η Λατινική Αμερική φαινόταν να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Ταυτόχρονα όμως, εξαργυρώνοντας τη πολιτιστική της συγγένεια η Ισπανία έγινε για αρκετές χώρες ο πρώτος επενδυτής. Σε μια κίνηση συγκράτησης της επερχόμενης αυτής επιρροής αντέδρασαν οι Η.Π.Α. με τη μεγάλη ζώνη ελεύθερων ανταλλαγών, από την Αλάσκα μέχρι τη Γη του Πυρός, που αναμένεται να κάνει την εμφάνισή της, το 2005. Με τη σειρά τους οι Βρυξέλλες απάντησαν με μια πολιτική εμπορικών συμφωνιών που έγιναν ήδη με τη Χιλή και το Μεξικό και σύντομα θα υπογραφούν και με την Mercosur. Εξού οι ΗΠΑ νιώθουν ότι θα πρέπει να υιοθετήσουν προς την πλευρά της Βραζιλίας μια βραχυπρόθεσμη πολιτική.

Πιο συγκεκριμένα δεν θα ήθελαν να αφήσουν τη Βραζιλία να ακολουθήσει το δικό της δρόμο, γιατί μεταξύ άλλων ενδεχόμενη παράλειψη εξόφλησης των οφειλών της χώρας θα είχε κατά την άποψη τους σοβαρές επιπτώσεις για τη παγκόσμια οικονομία. Εξού και το δάνειο των 30 δις δολαρίων που παραχώρησε τελικά το I.M.F. Επιπλέον κρίνουν

οι ΗΠΑ ότι η Ν. Αμερική χρειάζεται σταθεροποίηση της πολιτικής και της οικονομίας της, κάτι που εξυπακούει μια δυνατή προωστική μηχανή. Κι' αυτή η μηχανή φαίνεται να είναι η Βραζιλία την οποία ιωθούν ότι είναι αναγκασμένες να στηρίξουν.

Όσο για την Ευρώπη, μάλλον είδε με συμπάθεια τις εκκλήσεις του απερχόμενου βραζιλιάνου προέδρου για να ανοίξει τις αγορές της και να βοηθήσει τη Βραζιλία να ξαναβρεί τον οικονομικό της ρυθμό. Επισημαίνεται ότι ο Λούλα, στα πλαίσια των ισορροπημένων προσεγγίσεων στις οποίες αποβλέπει, μάλλον ευνοεί τις σχέσεις με την Ευρώπη, με τη

Βραζιλία να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στα πλαίσια της Λατινικής Αμερικής, κάτι που μέχρι της στιγμής απέφυγε να κάνει.

Ποιος είναι ο Λούλα;

Την ημέρα που κέρδιζε τις εκλογές γιόρταζε ο Λούλα και τα 57 γενέθλια του. Ο Λούλα είναι το όγδοο παιδί της πολυμελούς του οικογένειας και πέρασε τα πρώτα χρόνια της ζωής του μέσα στη φτώχεια στο Σάο Πάολο. Έχει φοιτήσει μόνο στο δημοτικό και άρχισε να εργάζεται από τα 11 του χρόνια σ' ένα εργοστάσιο χρωματουργίας για να περάσει αργότερα στη μεταλλουργία. Προηγουμένως δούλεψε ως λούστρος καθώς και παιδί για θελήματα.

Έγινε γνωστός στα μέσα του '70, όταν ανέλαβε τα ηνία της συντεχνίας μετάλλου στο Σάο Πάολο, κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας. Οι κατεπανάληψη απεργίες του και οι μαζικές συγκεντρώσεις, του στοίχισαν τότε μερικές βδομάδες στη φυλακή.

Ο Λουίς Ινάσιο Λούλα Ντα Σίλβα - αυτό είναι το πλήρες όνομα του - που τη 1η του Γενάρη του 2003 θα δρασκελίσει τη πόρτα του Προεδρικού Μεγάρου για να εγκατασταθεί εκεί, προέρχεται από το «φτωχοκομείο» της Βραζιλίας,

“**Άλλωστε οι Βραζιλιάνοι είναι εκ φύσεως συντηρητικοί: θέλουν την αλλαγή όχι όμως και την επανάσταση, όπως είπε και ο Κάστρο.**”

το Περναμπούκο. Όταν ήταν 7 ετών η μητέρα του και τα 7 του αδελφια μετοίκησαν στη βιομηχανική μητρόπολη του Σάο Πάολο στο Νότο, όπου τότε, με την ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον συνέρρεαν εκατομμύρια φτωχών βραζιλιάνων. Να γράφει και να διαβάζει άρχισε να μαθαίνει όταν ήταν 10 χρονών. Το '75 ως ηγέτης της Συντεχνίας Μετάλλου κατάφερε να εμπλακεί σε διάλογο με τους στρατηγούς και οργανώνοντας μεγάλες απεργίες έσπρωξε το καθεστώς σε κάποια δημοκρατικά ανοίγματα.

Το '80 ήταν ένας από τους συνιδρυτές του Κόμματος των Εργατών. Υπήρξε αντιπρόσωπος στο Εθνικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο, μέλος της Συντακτικής Συνέλευσης και τα χρόνια '89, '94 και '98 προσπάθησε ανεπιτυχώς να διεκδικήσει τη Προεδρία της Δημοκρατίας. Δεν θα ήταν υπερβολή αν ισχυριζόταν κάποιος ότι η ζωή του θα μπορούσε να αποτελέσει το σενάριο για μια ακόμα νοτιοαμερικάνικη σαπουνόπερα ...

Αλλά τι πρεσβεύει ο Λούλα;

Ύστερα από δύο δεκαετίες κεντροδεξιών κυβερνήσεων η ελευση του Λούλα σημαδεύει μια αλλαγή κατεύθυνσης. Από το '97 το μεγαλύτερο μέρος της Λατινικής Αμερικής παραπαίει οικονομικά, εξού και η κάποια στροφή προς τα αριστερά, που με τη σειρά της μπορεί να σπρώξει σε κάποια μορφή Στατισμού. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν είναι ακριβές στη περίπτωση της Βραζιλίας, γιατί ο Λούλα του σήμερα δεν είναι ο Λούλα του χθες. Χαρακτηριστικά, για αρκετές βδομάδες πριν τις εκλογές η ομάδα των οικονομολόγων του Κ.Ε. δεν έκανε τίποτε άλλο από του να δέχεται οικονομολόγους από διάφορα μέρη του κόσμου και να τους διαβεβαιώνει ότι οι παληές «επαναστατικές ιδέες» δεν έχουν λόγο ύπαρξης και ότι δεν θα υπάρξει μορατόριουμ στο εξωτερικό χρέος της χώρας. Χωρίς να μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι δεν υπάρχει στροφή της Βραζιλίας προς τα αριστερά είναι επίσης αλήθεια ότι η Αριστερά έχει την ευκαιρία να κερδίσει από τον εκμοντερισμό του λόγου της. Άλλωστε οι Βραζιλιάνοι είναι εκ φύσεως συντηρητικοί: θέλουν την αλλαγή όχι όμως και την επανάσταση, όπως είπε και ο Κάστρο.

Εν πάση περιπτώσει, αυτή τη στιγμή αντιμετωπίζει ο Λούλα το δίλημμα αν θα πρέπει να προχωρήσει με το πρόγραμμα λιτότητας του Cardoso όπως απαιτεί το I.M.F. ή να ενδώσει

στις προσδοκίες των σπαδών του, οι οποίοι επιθυμούν μια γρήγορη βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους. Ο εκπρόσωπος της αριστερής πτέρυγας του Κ.Ε. και επικεφαλής της κίνησης των ακτημόνων Ζιοάο Πέδρο Στέτιλε εκφράζει αυτό το δίλημμα ως εξής: Δεν θέλουμε να δημιουργήσουμε μεγάλους πονοκεφάλους στο Λούλα αλλά στο βορειοαμερικάνικο κεφάλαιο, στις διάφορες εκφάνσεις του: τις τράπεζες, το I.M.F. τη Διεθνή Τράπεζα και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Εκφράζει δε το φόβο ότι «αν ο Λούλα θελήσει να εξαπατήσει το λαό, θα καταλήξει όπως κι ο Αργεντινός πρόεδρος Φερνάντο ντε λα Ρούα, που τελικά πήρε το καπέλλο του και πήγε στο καλό».

Ωστόσο στις μέρες που προηγήθηκαν των εκλογών ο Λούλα είχαν ήδη προσπαθήσει να καταστείλει τις υπερβολικές προσδοκίες. Μάλιστα ο υπεύθυνος για τη στρατηγική της προεκλογικής του καμπάνιας Ζιοζέ Ντιρσέα ήταν ξεκάθαρος. Το 2003 θα είναι ένας κρίσιμος χρόνος. Η κυβέρνηση θα πρέπει να επιδιώξει το ζητούμενο από το I.M.F. δημοσιονομικό έλλειμμα, που για την ώρα ανέρχεται στο 3.75% του ΑΕΠ και να ελέγξει τον πληθωρισμό. Χρειαζόμαστε κάποιο χρόνο για να μπορέσουμε να αλλάξουμε την οικονομική πολιτική. Επισημαίνεται ότι εξαιτίας της πολύ μεγάλης εξυπηρέτησης του εξωτερικού χρέους τον επόμενο χρόνο, η Κυβέρνηση δεν θα έχει στη διάθεση της για κοινωνικούς σκοπούς περισσότερο από 2 δις. δολάρια. Κι αυτό, τη στιγμή που απόλυτη προτεραιότητα του Λούλα αποτελεί το πρόγραμμα του εναντίον της πείνας που στοχεύει να ανακουφίσει 40 εκ φτωχών βραζιλιάνων. Μάλιστα για να μπορέσει η Βραζιλία να εξοικονομήσει χρήματα, σκέφτεται να προτείνει στους συνεταιίρους της της Mercosur το ανταλλακτικό εμπόριο, προσφέροντας αυτοκίνητα, γεωργικά μηχανήματα και αγαθά κατανάλωσης για να πάρει ρύζι, γάλα και σιτηρά. Και ενώ επανέλαβε ο Λούλα την υπόσχεσή του να σεβαστεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της Βραζιλίας υπέδειξε ταυτόχρονα ότι οι Βραζιλιάνοι χρειάζεται να τρώνε τρεις φορές την ημέρα.!

Στο πρόγραμμα του Λούλα περιλαμβάνεται ακόμα ο πολύ φιλόδοξος στόχος της δημιουργίας 10 εκ. θέσεων εργασίας, η μείωση των ωρών εργασίας εβδομαδιαίως από 44 σε 40 και η δημοσιονομική και αγροτική εξηγίανση. Ακόμη στοχεύει να αυξήσει το μίνιμουμ ωρομίσθιο, να εγγυηθεί ένα μίνιμουμ εισόδημα για κάθε οικογένεια, να βελτιώσει την εκπαίδευση, να υιοθετή-

σει ένα σχέδιο υγείας και να αυξήσει τις συντάξεις. Και βεβαίως αύξηση της φορολογίας δεν είναι νοητή και λόγω του ιδεολογικού πιστεύω του Λούλα, αλλά και γιατί οι φόροι ανέρχονται ήδη στο 35% του ΑΕΠ. Μια κάποια λύση θα μπορούσε να ήταν η συρρίκνωση κάποιων κεκτημένων. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν προσιδιάζει σ' ένα κόμμα της Αριστεράς, για να μη αναφέρουμε ότι όταν ο Cardoso δοκίμασε να μειώσει τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, ο Λούλα αντέδρασε έντονα. Μπορεί να έβγαλε ο Λούλα τα jeans και να φόρεσε κοστούμι αλλά διατηρεί πάντα τα γένια και υπόσχεται κοινωνικές βελτιώσεις.

Έχει ακόμα να αντιμετωπίσει ο Λούλα τη διαφθορά, που σύμφωνα με τους συμβούλους του κατατρώγει το 20 - 30% των δημοσίων εσόδων, τη φοροδιαφυγή και τη στέγαση, αφού πολλοί Βραζιλιάνοι ζουν πάντα στις favellas. Το έγκλημα εξακολουθεί πάντα να βρίσκεται σε μεγάλα ύψη, ενώ την ίδια στιγμή το πολιτειακό σύστημα των φυλακών έχει τα χάλια του, εξού και οι συχνές εξεγέρσεις από μέρους των φυλακισμένων.

Αλλά και στην εξωτερική πολιτική της χώρας αναμένονται κάποιες αλλαγές. Είναι φυσικό μια κυβέρνηση της Αριστεράς να ακολουθήσει μια πολυεπίπεδη εξωτερική πολιτική, με λιγότερη εξάρτηση από τις ΗΠΑ. «Πιστεύω ότι η Βραζιλία μπορεί να διαδραματίσει στην αμερικανική ήπειρο ένα σημαντικό ρόλο για την ειρήνη» επαπατήρησε λίγο μετά την εκλογή του Λούλα. Πιο ξεκάθαρος ακόμα ήταν ο εκπρόσωπος του επί των διεθνών σχέσεων, ο οποίος επαπατήρησε ότι η εισερχόμενη κυβέρνηση θα ήθελε να διαδραματίσει μεσολαβητικό ρόλο στη Κολομβιανή διαμάχη. Εχαρακτήρισε μάλιστα το από τις ΗΠΑ χρηματοδοτούμενο αντιναρκωτικό και αντιεπαναστατικό σχέδιο ως «ανησυχητικό». Εν πάση περιπτώσει, αν και έχει πολλές φορές επαινέσει τον Φιντέλ Κάστρο και διατηρεί εξαιρετικές σχέσεις με τον Chavez - τα απειθάρχητα παιδιά της Ν. Αμερικής, δεν διαφεύγει του Λούλα ότι θα πρέπει να βρει τον τρόπο να διατηρήσει μια καλή λειτουργική σχέση με τις ΗΠΑ. Ως τώρα οι εμπειρίες έχουν καταδείξει ότι, δύσκολα η Αμερική ανέχεται μια ανεξάρτητη πολιτική και ισορροπημένες σχέσεις. Όμως συγκρινόμενη με άλλες χώρες της περιοχής, η Βραζιλία είναι τεράστια και οι Αμερικανοί θα πρέπει να προσέξουν.

Το Κόμμα των Εργατών

Αλλά τι είναι το Κ.Ε. το μεγαλύτερο αριστερό κόμμα της Λατινικής Αμερικής που κατάφερε να στείλει τον Λούλα στο Προεδρικό;

Δημιουργημένο μέσα από τα συνδικάτα της αυτοκινητοβιομηχανίας στα περίχωρα του Σάο Πάολο, το Κ.Ε. χαρακτηρίζεται από τη γέννηση του από μια έντονη σχέση με το εργατικό κίνημα. Όμως, επισημαίνει, η Αμερικανίδα Margaret Keck: «οι εργάτες δεν αποτελούν το μοναδικό συνεκτικό στοιχείο της αρχικής βάσης του κόμματος. Η οργανωμένη αριστερά, οι καθολικοί ακτιβιστές, οι διανοούμενοι, οι προοδευτικοί πολιτικοί καθώς και άλλοι εκπρόσωποι των κοινωνικών κινημάτων, εξακολουθούν πάντα να διαδραματίζουν ένα ρόλο στην οργάνωση του κόμματος». Αξίζει ίσως να προσέξει κάποιος τη σημα-

σία της καθολικής Εκκλησίας, που στα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας κατάφερε να διατηρήσει ένα δίκτυο επικοινωνίας και υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρά τη συμμαχία του Λούλα με το Φιλελεύθερο Κόμμα των Ευαγγελιστών, το κόμμα στηρίζεται από τις εκκλησιαστικές κοινότητες της βάσης, που τροφοδοτούνται από τη θεολογία της απελευθέρωσης. Επισημαίνεται ότι αν και έχει πάρει τη κατιούσα, η Εκκλησία εξακολουθεί να έχει πάντα κάποια επιρροή ανάμεσα στα συνδικάτα του Σάο Πάολο.

Πρόκειται για ένα πληθυντικό και δημοκρατικό σχηματισμό που έμαθε να ελέγχει τις φυγόκεντρες του δυνάμεις τη στιγμή της εκλογικής αναμέτρησης. Και κατά κύριο λόγο, αυτή τη συνοχή οφείλει στον ιστορικό του Πρόεδρο επί τιμή, που οδήγησε το κόμμα σ' ένα δρόμο ριζοσπαστικής επικέντρωσης, που ξεκινείται από την «ερυθρά αριστερά» μέχρι τις παρυφές της σοσιαλδημοκρατίας.

Είναι το μόνο βραζιλιάνικο κόμμα αντάξιο του ονόματος του, τόσο από πλευράς οργάνωσης όσο και λαϊκής βάσης με 300000 μέλη. Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, το Κ.Ε. προβάλλει ένα λιγότερο έντονο σοσιαλιστικό πρόσωπο. Εξαιρέση αποτελεί η αφοσίωση στο πρόσωπο του Κάστρο που παραμένει πάντα αναλλοίωτη. Η άκρα Αριστερά του κόμματος βρίσκεται έτσι περιθωριοποιημένη και τούτο παρά τις επιτυχίες του κόμματος στη πολιτεία του Ρίο Γκράντε του Νότου, όπου οι τροτσκιστές για δεκατρία τώρα χρόνια διοικούν τη πρωτεύουσα Πόρτο Αλέγκρε, έδρα του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ. Τελικά τα τελευταία χρόνια οι εκδηλώσεις και η συμπεριφορά του Κ.Ε. παρουσιάζονται κατά τρόπο περισσότερο «επαγγελματικό» παρά μαχητικό (militant), ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μια απουσία της υπερβολικά ιδεολογικοποιημένης ρητορικής.

Από μian άλλη άποψη το Κ.Ε. είναι υποπροϊόν των δικτατοριών της περιόδου '64 - '85 με την έννοια ότι δεν έπαιρνε καθοδήγηση από τη Μόσχα, το Πεκίνο ή την Αβάνα αλλά η ύπαρξη του εδραζόταν σε μια συμμαχία μεταξύ των συντεχνιών και των ακτιβιστών μιας κοινωνίας που εξέθρεψαν οι αριστεροί διανοούμενοι και η θεολογία της απελευθέρωσης.

Επισημαίνεται ότι σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης το Κ.Ε. έχει ένα καθαρό παρελθόν διακυβέρνησης, που διανθίστηκε με μεταρρυθμίσεις παρά τον ιδεολογικό χρωματισμό.

Συμπερασματικά

Τη πρώτη του Γεννάρη του 2003, ο κοσμοπολίτης και πολύγλωσσος ακαδημαϊκός Cardoso θα παραχωρήσει τη θέση του στο Προεδρικό Μέγαρο στο σκληροτράχηλο, πρώην συνδικαλιστή Λούλα: που δεν μιλά ξένες γλώσσες, είναι «φιλαράκι» με τα «κακά παιδιά» της ηπείρου, το Φιντέλ Κάστρο και τον Hugo Chavez και του οποίου η άνοδος στην εξουσία ως πριν λίγο καιρό θα ήταν αδιανόητη. Το πόσο όμως θα τα καταφέρει ο Λούλα θα εξαρτηθεί από την όλη διαχείριση της οικονομίας παρά οτιδήποτε άλλο. Το ερώτημα κατά πόσο θα μπορέσουν οι αλλαγές που σκοπεύει να επιφέρει να αγγίξουν σε αρκετό βάθος τη Βραζιλία θα απαντηθεί στα επόμενα λίγα χρόνια.

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Παγκοσμιοποίηση, Δημοκρατία
και Νέα Κοινωνικά Κινήματα

Xωρίς καμιά αμφιβολία, η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση των δεκαετιών του '80 και του '90 είχε αρνητικές επιδράσεις στην εργατική τάξη των ανεπτυγμένων κρατών, στον τρίτο κόσμο και στα ανατολικά κράτη. Η μαζική ανεργία και η νέα φτώχεια, οι «ευελιξίες» στο χρόνο και την αγορά εργασίας, η αμφισβήτηση των ρυθμιστικών μηχανισμών του κεϋνσιανού κράτους, η στασιμότητα του ΑΕΠ για δεκαετίες στα αναπτυσσόμενα κράτη, η συρρίκνωση στα ανατολικά κράτη, οι χρηματιστικές κρίσεις και οι οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές ζημιές που επιφέρουν είναι φαινόμενα τα οποία ανέλυσαν και κατήγγειλαν πολλές κριτικές θεωρήσεις της σύγχρονης φάσης του παγκόσμιου καπιταλισμού.

Ωστόσο, σπανίως δίνονται επιστημονικές απαντήσεις στην κριτική ανάλυση, απαντήσεις που να σέβονται την ακαδημαϊκή δεοντολογία και τα εμπειρικά δεδομένα. Τις περισσότερες φορές οι «απαντήσεις» αυτές είναι έξοχα παραδείγματα πολιτικής αφέλειας, αν όχι πολιτικής παραπλάνησης. Στον αστικό τύπο, σε περιοδικά όπως το Economist π.χ, βρίσκει κανείς ισχυρισμούς όπως τον ακόλουθο: «Αν στις ελεύθερες και δημοκρατικές κοινωνίες δεν επωφελείται η πλειοψηφία του πληθυσμού, τότε θα ψηφίσει άλλες κυβερνήσεις για να προωθήσουν άλλες πολιτικές αντίθετες με την παγκοσμιοποίηση». Με άλλα λόγια οι πλειοψηφίες έχουν πάντα δίκαιο. Σ' αυτή την μεταμοντέρνα αντίληψη του κόσμου όπου η γνώμη ταυτίζεται εμμέσως με την γνώση, η έννοια της δημοκρατίας ταυτίζεται με τη δημοσκόπηση. Παρ' όλα αυτά η νομιμοποίηση της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης έχει βαθύτερους λόγους οι οποίοι δεν είναι δυνατό να αποδοθούν στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, στις εφημερίδες και τα περιοδικά. Αυτή η νομιμοποίηση παραπέμπει σε πιο θεμελιώδεις μηχανισμούς του καπιταλιστικού συστήματος, τους οποίους κανείς δεν ανέλυσε καλύτερα από τον Μαρξ. Η θεωρία του φετιχισμού του εμπορεύματος, όπως την διατύπωσε ο

Μάρξ στους τρεις θεωρητικούς τόμους του Κεφαλαίου, περιλαμβάνει τρεις αλληλεξαρτώμενες θεματικές ενότητες οι οποίες επιτρέπουν μια καλύτερη κατανόηση των σύγχρονων διαδικασιών νομιμοποίησης της παγκοσμιοποίησης.

Πρώτη θεματική ενότητα η αδιαφάνεια των κοινωνικών σχέσεων, ή, ακόμη καλύτερα η μεταμφίεση τους: Ας πάρουμε ένα απλό παράδειγμα, το παράδειγμα της υπεραξίας ή του υπερπροϊόντος. Στο Φεουδαρχικό Σύστημα η προέλευση του υπερπροϊόντος είναι ευδιάκριτη και φανερή ακόμη και για τον πιο αγράμματο δούλο-πάροικο, αφού ο τελευταίος παραδίδει το προϊόν κάποιων ημερών εργασίας στο φεουδάρχη, ενώ διατηρεί το προϊόν κάποιων άλλων ημερών εργασίας για τον εαυτό του. Στην σύγχρονη εμπορευματική παραγωγή αντίθετα η υπεραξία κρύβεται μέσα στο εμπόρευμα. Το εμπόρευμα εμφανίζε-

ται καταρχήν στην αγορά με μια τιμή η οποία δεν σχετίζεται με άμεσο και ευδιάκριτο τρόπο με τις ώρες εργασίας που δαπανήθηκαν για την παραγωγή του, δηλαδή με την αξία του. Ανάμεσα στην αξία και την τιμή παρεμβάλλεται μια σειρά διαμεσολαβητικών σταθμών, όπως ο ανταγωνισμός και η διαμόρφωση ενός μέσου ποσοστού κέρδους κ.λπ. που συσκοτίζουν την σχέση της αξίας με την τιμή. Αυτό που φαίνεται εκ πρώτης όψεως δεν συμπίπτει με την επιστημονική ερμηνεία. Με τον ίδιο τρόπο που ήλιος εκ πρώτης όψεως φαίνεται να γυρίζει γύρω από την γη, η τιμή φαίνεται να επηρεάζεται από χιλίους παράγοντες άσχετους με τον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας για την παραγωγή του εμπορεύματος. Η τιμή επομένως μασκαρεύει την αξία, το εμπόρευμα εμφανίζεται στον καρναβαλιστικό χορό της αγοράς με την μάσκα της τιμής. Το ίδιο και η υπεραξία που εμφανίζεται πίσω από μια πληθώρα παραπλανητικών προσδιορισμών που την μασκαρεύουν: το καθαρό κέρδος της παραγωγικής επιχείρησης, το εμπορικό κέρδος, ο τόκος, το μέρισμα κ.λπ.. Το γεγονός ότι όλοι αυτοί οι προσδιορισμοί δεν είναι παρά τμήματα της υπεραξίας με άλλο όνομα δεν είναι καθόλου φανερό. Η αποκάλυψη τους προϋποθέτει σκληρή, επίμονη και ανιδιοτελή επιστημονική δουλειά. Ζούμε λοιπόν σε ένα κόσμο αδιαφανή και σκοτεινό, στον οποίο κυριαρχεί αυτό που ο Μαρξ ονόμαζε «μυστικισμό του εμπορεύματος». Είναι γι αυτόν ακριβώς τον λόγο που ο Μαρξ προσδίδει θρησκευτικό περιεχόμενο στην εμπορευματική παραγωγή. Η σύγχρονη θρησκεία δεν είναι για τον Μαρξ ο χριστιανισμός ή ο μουσουλμανισμός, αλλά μάλλον το ίδιο εμπόρευμα, το οποίο εγκαινιάζει ένα νέο τύπο μυστικισμού και λατρείας.

Δεύτερη θεματική ενότητα η αποξένωση ή η αλλοτρίωση του ατόμου: Επειδή ύψιστη αρχή του κεφαλαίου είναι η αναζήτηση του κέρδους, επειδή το κεφάλαιο είναι προσηλωμένο στο κέρδος με θρησκευτική ευλάβεια, ο άνθρωπος χάνει τον έλεγχο των ιδιών του

των κοινωνικών σχέσεων, τον έλεγχο δηλαδή του κοινωνικού γίνεσθαι. Ο μεμονωμένος βιομήχανος, αν θέλει να επιβιώσει ως επιχειρηματίας, πρέπει να υποταχθεί ο ίδιος στις προσταγές ενός αδυσώπητου ανταγωνισμού και να υποτάξει τον εργάτη στην μοναδικά ισχύουσα λογική δηλαδή αυτή του κέρδους. Το κέρδος τίθεται πάνω από την ανθρώπινη ευημερία, πάνω από κάθε πολιτιστική ή κοινωνική προτεραιότητα, πάνω από την οικολογική ισορροπία του πλανήτη, πάνω ακόμη και από την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη. Η βιομηχανική ιστορία του 19ου καταδεικνύει σε ποιες ακρότητες οδήγησε η θρησκευτική ευλάβεια στην αρχή του κέρδους. Ο εργάτης, καταδικασμένος στην αποβλακωτική επανάληψη της ίδιας υπεραπλουστευμένης παραγωγικής κίνησης, κατόντησε αναλώσιμο εξάρτημα στα γρανάζια του παραγωγικού μηχανισμού. Αποξένωση λοιπόν του εργάτη από τον ίδιο του τον εαυτό, γιατί μια ολόκληρη προσωπικότητα με δημιουργικά ένστικτα, με πνευματικά ενδιαφέροντα, με φιλοδοξίες και ελπίδες πνίγεται κυριολεκτικά στην μονοτονία μιας ατέλειωτης σισύφειας πράξης. Αποξένωση όμως και του ανθρώπου γενικά που χάνει τον έλεγχο των ιδιών του των κοινωνικών σχέσεων.

Τρίτη θεματική ενότητα, η προσωποποίηση των πραγμάτων: Εφόσον ο άνθρωπος, το υποκείμενο δηλαδή, χάνει τον έλεγχο πάνω στο κοινωνικό γίνεσθαι, το κοινωνικό γίνεσθαι φαίνεται να καθορίζεται από τα αντικείμενα. Τα προϊόντα της ανθρώπινης εργασίας υπό μορφή εμπορευμάτων, τα αντικείμενα δηλαδή, εμφανίζονται στην αγορά, όπως στην αρχαία Αθήνα εμφανίζονταν οι ρήτορες. Εκθέτουν τις αρετές τους και ανάλογα με τα αποτελέσματα αυξάνουν ή μειώνουν την επιρροή τους. Έτσι, ο κοινωνικός καταμερισμός της εργασίας, η ανάγκη προσλήψεων ή απολύσεων, η ανάγκη εκσυγχρονισμού ή βελτίωσης της παραγωγικής διαδικασίας προκύπτει από την αντιπαράθεση των εμπορευμάτων στην αγορά. Με άλλα λόγια είναι ωςάν τα εμπορεύματα να είχαν τη δική τους βούληση και να

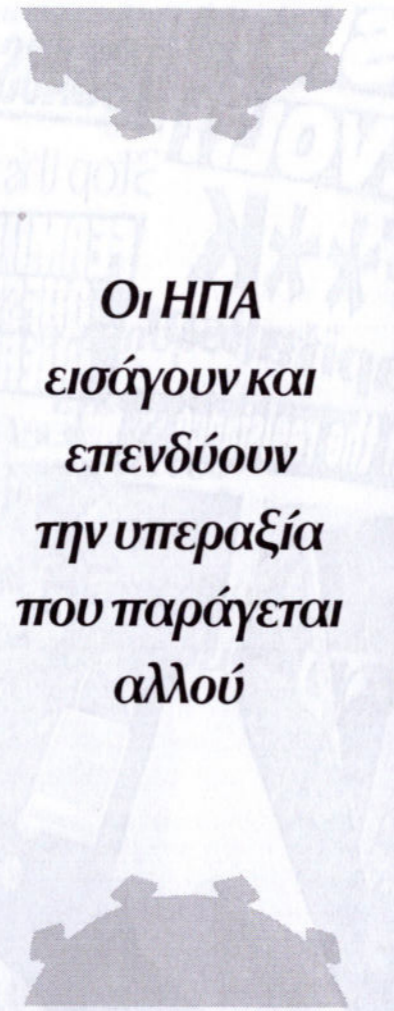
αποφάσιζαν σύμφωνα με τις προσωπικές τους ανάγκες. Οι ανθρώπινες προτεραιότητες αντικαθίστανται από τις ανάγκες των ιδιών των εμπορευμάτων, εξ ου και τα παράδοξα της σύγχρονης εποχής. Επειδή αναπτύχθηκε η μικροηλεκτρονική και το Ίντερνετ, αντί να βελτιώνονται οι συνθήκες διαβίωσης της ανθρωπότητας, αυξάνεται η ανεργία και η φτώχεια. Αυτό είναι το περιβάλλον μέσα στο οποίο επιβλήθηκε η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση. Εξυπηρετεί τις ανάγκες του εμπορεύματος, δηλαδή την θρησκεία του κέρδους. Στα ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη, κατά την κεϋνσιανή μεταπολεμική περίοδο, την λατρεία του κέρδους μετρίαζαν κάπως οι πολιτικο-κοινωνικοί συσχετισμοί των δυνάμεων. Η ύπαρξη ενός ισχυρού και διεκδικητικού συνδικαλιστικού κινήματος έπαιζε καθοριστικό ρόλο. Ωστόσο, το σύνηθες πεδίο άσκησης πολιτικής πίεσης, το κλασικό πλαίσιο της πολιτικής ζωής γενικότερα, ήταν πάντα το έθνος-κράτος. Είναι αυτό το πλαίσιο που σε μεγάλο βαθμό σπάζει σήμερα. Χωρίς ισχυρή πολιτική αντίσταση, η θρησκεία του εμπορεύματος μετατρέπεται σε εμπορευματικό φονταμενταλισμό. Η δημοκρατία κινδυνεύει λοιπόν, στο βαθμό που ευθύνες και αρμοδιότητες μετατίθενται από το εθνικό, στο περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, χωρίς να αναπτύσσονται παράλληλα περιφερειακές και διεθνείς πολιτικές πιέσεις που να μετριάζουν ή να τιθασεύουν τις φονταμενταλιστικές τάσεις και προδιαθέσεις του εμπορεύματος. Τις δύο τελευταίες δεκαετίες η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση επιταχύνθηκε και έτσι μεταφέρονται εξουσίες από το εθνικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ενία Πράξη του 1987 εγκαινιάζει την Μεγάλη Εσωτερική Αγορά της Ευρώπης. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 επιβάλλει πολιτικές λιτότητας και δημοσιονομικών περιοχών με στόχο την νομισματική ενοποίηση. Με την υιοθέτηση του Ευρώ μετατίθεται και επίσημα μια βασικότερη αρμοδιότητα του έθνους-κράτους, η νομισματική πολιτική στο επίπεδο της Ευρώπης και ανατίθεται

στους τεχνοκράτες μιας ανεξάρτητης, Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Από ποιόν όμως είναι ανεξάρτητη αυτή η Τράπεζα; Είναι ανεξάρτητη από τους δημοκρατικούς ελέγχους και τις πολιτικές πιέσεις των λαών της Ευρώπης. Δεν είναι καθόλου ανεξάρτητη από τους θεσμικούς επενδυτές και τις διεθνείς χρηματαγορές, οι οποίες αποφασίζουν, πιέζουν και εκμαιεύουν οικονομικές αποφάσεις. Ποια ιδέα κρύβεται πίσω από αυτήν την ανεξαρτησία; Η ιδέα ότι ο απλός πολίτης δεν καταλαμβάνει τη γλώσσα της οικονομίας και επομένως δεν πρέπει να αναμειγνύεται σε αποφάσεις που σχετίζονται με την οικονομική πολιτική. Αντίθετα, οι τεχνοκράτες της Κεντρικής Τράπεζας συμπεριφέρονται με την αλαζονεία των Πατέρων της Εκκλησίας παρωχημένων εποχών. Κατέχουν τα περίπλοκα οικονομικά μοντέλα της σύγχρονης θεολογίας, δηλαδή της οικονομίας. Είναι, συνεπώς, οι μόνοι ικανοί να μεταφράζουν τον λόγο του Θεού που εκφυλίστηκε πρόσφατα σε ένα αγγλοσαξονικό εσπεράντο: swaps, futures, options, κτλ. Αυτά τα μοντέλα του σύγχρονου οικονομικού δεσποτισμού ούτε την ανεργία μείωσαν, ούτε τη φτώχεια. Αντίθετα μάλιστα, είμαστε αυτή τη στιγμή μάρτυρες μια νέας παγκόσμιας ύφεσης και ενός νέου κύματος μαζικών απολύσεων και στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ.

Η παγκοσμιοποίηση αποσυνδέει τον οικονομικό χώρο από τον κλασικό χώρο πολιτικής αντίστασης και πολιτικού ελέγχου. Είναι γι αυτό που βλέπουμε σήμερα τέτοιες κοινωνικές και εθνικές ανισότητες. Αυτή η αποσύνδεση δεν επηρεάζει όλα τα κράτη με τον ίδιο τρόπο. Ενώ τα αναπτυσσόμενα κράτη εξασθενούν και υφίστανται την πολιτικο-οικονομική επιτήρηση διεθνών οργανισμών όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, άλλα κράτη ενισχύονται και επωφελούνται. Το καλύτερο παράδειγμα αυτής της τελευταίας κατηγορίας είναι αναμφίβολα οι ΗΠΑ.

Ήδη από τη δεκαετία του 1980 οι αμερικανοί παρουσιάζουν ελλείμματα στο

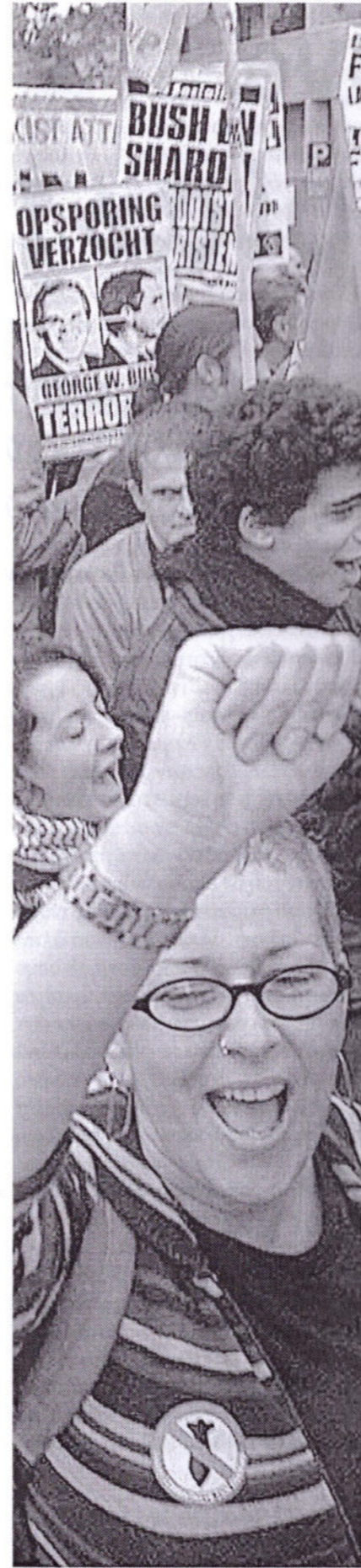
Οι ΗΠΑ εισάγουν και επενδύουν την υπεραξία που παράγεται αλλού

επίπεδο των τρεχουσών συναλλαγών, τα οποία μέσα σε 20 χρόνια ξεπέρασαν το 4% του ΑΕΠ τους. Καμιά άλλη ανεπτυγμένη χώρα δεν παρουσιάζει και δεν μπορεί να παρουσιάσει τέτοια ελλείμματα. Με άλλα λόγια εισάγουν και καταναλώνουν περισσότερα από όσα εξάγουν, παίρνουν περισσότερα από όσα δίνουν. Ζουν δηλαδή πέραν των δυνατοτήτων τους. Πως είναι δυνατό; Είναι απλούστατα σε θέση, λόγω του ηγεμονικού ρόλου της οικονομίας και του νομίσματος τους, να βασίζονται μονίμως στην καθαρή εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό και κυρίως από την Ευρώπη και την Ιαπωνία. Με άλλα λόγια, οι ΗΠΑ εισάγουν και επενδύουν την υπεραξία που παράγεται αλλού. Η κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων και η απορύθμιση της διακίνησης των κεφαλαίων δεν ευνόησαν κανένα κράτος τόσο, όσο τις ΗΠΑ. Μέσα στη δεκαετία του '80 κυρίως, χρησιμοποίησαν σε με-

γάλο βαθμό αυτή την εισροή κεφαλαίων για να επιβεβαιώσουν την στρατιωτική τους υπεροπλία, την οποία χρησιμοποίησαν από τότε σε πολλές περιπτώσεις. Στο Ιράκ (πόλεμος του Κουβέιτ), στη Γιουγκοσλαβία, προσφάτως στο Αφγανιστάν ...και προσεχώς και πάλιν στο Ιράκ. Οι ΗΠΑ επωφελούνται από την παγκοσμιοποίηση και γίνονται ο διεθνής αστυφύλακας της, το οπλισμένο της χέρι. Ποτέ στο παρελθόν δεν είχαν να διαχειριστούν τόσο σύνθετα προβλήματα και σε μια τόσο ευρεία γεωγραφική κλίμακα. Έχουν να διαχειριστούν τον ΠΟΕ, το ΔΝΤ, τον ΟΟΣΑ, την οικολογική κρίση, τις περιφερειακές κρίσεις, την παγκόσμια τάξη και ασφάλεια στο όνομα του μοναδικού έγκυρου και νόμιμου πολιτισμού: του πολιτισμού του παγκοσμιοποιημένου εμπορεύματος, του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου.

Η «παγκοσμιοποίηση» δημιουργεί ωστόσο, όλο και πιο εκρηκτικές συνθήκες. Ενώ οι πληροφορίες διαδίδονται ταχύτατα, οι εθνικές ανισότητες ανάμεσα στα κράτη και οι κοινωνικές ανισότητες μέσα στα κράτη παραμένουν ακραίες. 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν σήμερα, δηλαδή ο μισός πληθυσμός της γης, με ένα ημερήσιο εισόδημα που δεν υπερβαίνει τα 2 δολάρια. Το μισό αυτού του μισού, το δηλαδή της ανθρωπότητας ζει κάτω από το απόλυτο όριο φτώχειας του ενός δολαρίου την ημέρα. Από την άλλη πλευρά μια τάξη προνομιούχων, όχι μεγαλύτερη του 1/5 της ανθρωπότητας, μοιράζεται το 85% του παγκόσμιου εισοδήματος.

Αυτό είναι το έδαφος μέσα στο οποίο αναπτύσσονται ακραίοι εθνικισμοί, ρατσισμοί, θρησκευτικοί φονταμενταλισμοί. Στην Αυστρία κερδίζει τις εκλογές η φασιστική παράταξη, στην Γαλλία ο ναζιστής Λε Πεν περνά στον δεύτερο γύρο των εκλογών, στην Γερμανία πολλαπλασιάζονται οι πυρπολήσεις κατοικιών ξένων εργατών με τους εργάτες μέσα..... και στο Αφγανιστάν ευδοκούν οι Μπεν Λάτεν και οι φονταμενταλιστικές τους οργανώσεις. Όλα αυτά τα φαινόμενα αποτελούν

αντιδραστικές, σκοταδιστικές απαντήσεις στον σκοταδισμό και την αλαζονεία του παγκοσμιοποιημένου εμπορεύματος. Στον διεθνή καρναβαλιστικό χορό των εμπορευμάτων είναι τώρα στην μόδα, το άχαρο βαλς των φονταμενταλισμών. Έχουμε συνηθίσει τόσο πολύ στον κυνισμό του εμπορεύματος που περνά απαρατήρητος ακόμη και όταν εκφράζεται από επίσημα στόματα. Ένας πρώην υπουργός οικονομικών της Ελλάδας, ο κ. Ρουμελιώτης, εξήγησε πρόσφατα ότι οι εξοπλισμοί και τα μέτρα ασφάλειας ενάντια σε επιθέσεις τύπου 11ης Σεπτεμβρίου τονώνουν την επένδυση και την κατανάλωση, επιδρώντας έτσι θετικά στην οικονομία. Το τραγικό σ' αυτή την κυνική ανάλυση είναι ότι είναι ορθή. Ζούμε σ' ένα κοινωνικό σύστημα, που επειδή δεν υπηρετεί τις ανθρώπινες ανάγκες παρά μόνο όταν αυτές έχουν χρηματικό αντίκρισμα, χρειαζόμαστε τους Μπεν Λάτεν και τις τρομοκρατικές οργανώσεις για να τονωθεί η επένδυση και η κατανάλωση. Η ζωή θα ήταν λοιπόν αφόρητη χωρίς Βάρβαρους. Ζήτω ο Μπεν Λάτεν και η Αλ Γκάιτα, ζήτω ο Σατάμ Χουσεΐν.

Τα δημοκρατικά κεκτημένα δεν κινδυνεύουν μόνο από τους Μπεν Λάτεν, κινδυνεύουν και από ένα άλλο φονταμενταλισμό που είναι η γενεσιουργός αιτία της τρομοκρατίας. Κινδυνεύουν από τον φονταμενταλισμό του παγκοσμιοποιημένου εμπορεύματος που σπλιζει σήμερα ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός και οι συνοδοιπόροι του. Επειδή οι διεθνείς σχέσεις είναι ένας χώρος δικαίου πολύ πιο ασαφής και ευάλωτος από τον εθνικό, και από την στιγμή που έσπασε το δόγμα της μη ανάμιξης στα εσωτερικά άλλων χωρών με τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, άνοιξε ο δρόμος για κάθε λογής ιμπεριαλιστική αυθαιρεσία. Σήμερα, παρακάμπτεται ακόμη και ο ΟΗΕ. Έτσι, βρισκόμαστε στο χείλος μια νέας καταστροφής, τον νέο πόλεμο στο Ιράκ. Γιατί όμως χρειάζεται πόλεμος στο Ιράκ; Για προληπτικούς λόγους απαντούν οι ΗΠΑ. Κι αν η Ευρώπη συρθεί σήμερα στον πόλεμο βάζει τη λογική της «πρόληψης», τι θα την εμποδίσει αύριο να παρακολουθεί

τα κομπιούτερ μας, τα τηλέφωνα μας, τα σπία μας; Τι θα την εμποδίσει να συλλαμβάνει ενδεχόμενους εγκληματίες, πιθανούς τρομοκράτες, εν δυνάμει ταραξίες και ταραχοποιούς; Η απάντηση σε αυτές τις απειλές δεν είναι η εθνική περιχαράκωση βεβαίως. Στην Ευρώπη τα πράγματα δεν επιστρέφουν πίσω. Η απάντηση υπάρχει ήδη στην πολιτική σκηνή. Είναι ένας νέος διεθνισμός ο οποίος διαμορφώνεται αργά αλλά σταθερά: από τις πρώτες ευρωπαϊκές διαδηλώσεις ενάντια στην ανεργία μέχρι το Σεάτλ, τη Γένοβα το Πόρτο Αλέγκρε και τώρα το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ. Το γεγονός ότι ναυάγησε η συμφωνία του ΠΟΕ για την μεταρρύθμιση των κανόνων του παγκοσμίου εμπορίου, το γεγονός ότι για να συνεδριάσει το G-8 αυτοεξορίζεται στην πατρίδα της καναδικής ακρούδας, δηλαδή στα βραχώδη όρη, είναι ενθαρρυντικό. Το ερώτημα σήμερα είναι πως συντονίζονται σήμερα όλες αυτές οι δυνάμεις που βάζουν τον άνθρωπο πάνω από το κέρδος, πως συνδυάζεται και πως διαρθρώνεται η ταξική πάλη σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

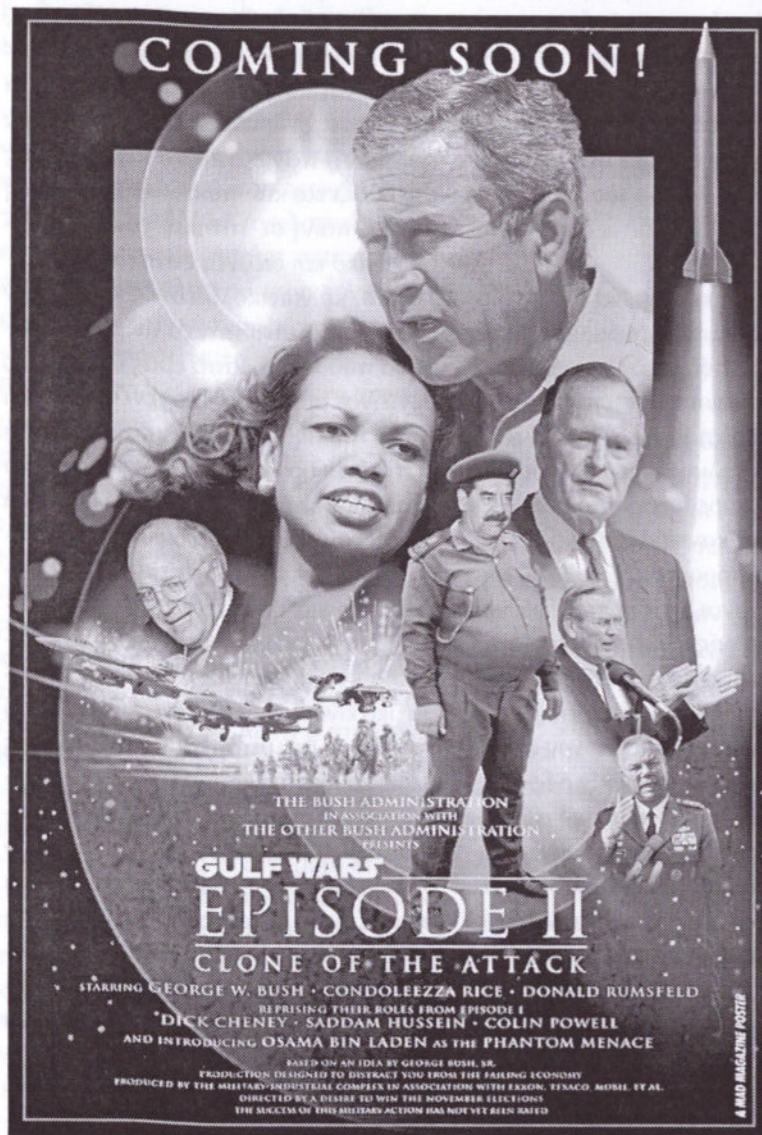
Τα νέο, κοινωνικό, διεθνές κίνημα δεν συμπεριφέρεται πάντα με την ωριμότητα που πολλοί από εμάς θα ήθελαν, δεν είναι αρκετά ομοιογενές, δεν έχει απαντήσεις για πολλά καίρια ζητήματα. Δεν θα ήταν όμως θαύμα αν το έκανε; Σημασία έχει ότι στα πλαίσιά του εγκαινιάζεται μια διεθνής συζήτηση, μια διεθνής αναζήτηση για νέες συγκλίσεις, για ένα νέο συγκερασμό ευαισθησιών, για μια νέα στρατηγική. Σημασία έχει κυρίως ότι είναι ένα πραγματικό κίνημα, δηλαδή ένα κίνημα «από τα κάτω». Δεν υπάρχουν από μηχανής θεοί. Τα ίδια τα κόμματα και οι συνδικαλιστικές ηγεσίες δεν είναι παρά χρησιμα εργαλεία σε έναν αγώνα, στον οποίο εμπλέκονται δραστήρια όλοι όσοι αγωνίζονται να εκτοπίσουν το εμπόρευμα για να εξανθρωπίσουν τον κόσμο. Η πολιτική συνείδηση και το όραμα δεν προϋπάρχουν. Γεννιούνται και αναπτύσσονται στο θόρυβο των γενικών συνελεύσεων και των διαδηλώσεων.

Μια Μεταμοντέρνα «Αυτοκρατορία»;

Book Review του βιβλίου των Τ. Νεγκρι και Μ. Χαρντ
στη σκιά μιας ακόμα ιρακινής κρίσης και ενός καταληκτικού
σχεδίου λύσης του Κυπριακού

Του Αντρέα Παναγιωτου

Το ζήτημα της
πλανητικής
εξουσίας σε μια
εποχή όξυνσης της
αντίθεσης
ανάμεσα στην
«πραγματικότητα
και τις
δυνατότητες»

ούμε σε μια μεταβατική εποχή όπου η ρεαλιστική πλέον δυνατότητα κλωνοποίησης της ανθρώπινης ζωής [σαν αποκορύφωμα της ανάπτυξης της βιοτεχνολογίας], αλλά και η ανάπτυξη της ρομποτικής και της νανοτεχνολογίας¹ συνοδεύονται από τον μαζικό θάνατο χιλιάδων ανθρώπων [ανακοινώνεται λ.χ. επίσημα, με σοβαρότητα και θλίψη, ότι πεθαίνουν 30,000 την ημέρα από την πείνα] τους οποίους όχι μόνο μπορούμε [με την έννοια των τεχνολογικών δυνατοτήτων] να αποτρέψουμε, αλλά και τους παρακολουθούμε να πεθαίνουν - τους καταγράφουμε και τους «δείχνουμε» κατά περιόδους και σαν θέαμα ελεημοσύνης. Είναι μια παράξενη στιγμή: σε άλλες ιστορικές στιγμές λ.χ. οι δούλοι της αρχαιότητας, οι νεκροί της αποικιοκρατίας, η οι νεκροί των στρατοπέδων συγκέντρωσης δεν ήταν αντικείμενο δημόσιας συζήτησης - ηθικής αλλά και τεχνικής/στατιστικής καταγραφής/υπενθυμίσσης. Σε αυτό το στάδιο η παλιά μαρξιστική αντίθεση ανάμεσα στις δυνατότητες των παραγωγικών δυνάμεων [της τεχνολογίας, της γνώσης] και των δομών των ταξικών σχέσεων σε παγκόσμιο επίπεδο φαίνεται να έχει φτάσει σε πρωτοφανή επίπεδα έντασης.

Το να αποκαλέσουμε το σύστημα στο οποίο ζούμε μια «νέα τάξη» η οποία είναι απλά συνέχεια του δυτικού ιμπεριαλισμού θα ήταν ίσως ηθικά δικαιολογημένο. Και σαφώς μια σειρά από αναλυτές τείνουν προς αυτήν την ερμηνεία των διεθνών εξελίξεων: σε ένα πρόσφατο άρθρο στην Le Monde Diplomatique ο I. Ramonet παρατηρεί σε σχέση με τον νέο-ιμπεριαλισμό που εκφράζει η αμερικανική διοίκηση υπό τον Μπους:

«Η θέση της αυτοκρατορίας, η οποία εθεωρείτο άλλοτε χαρακτηριστική κατηγορία ενός «πρωτόγονου αντιαμερικανισμού» διεκδικείται ανοιχτά από τα γεράκια που αφθονούν γύρω από τον πρόεδρο Μπους.»

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο όμως είναι επίσης σαφές ότι έχουμε μπει σε ένα νέο στάδιο διεθνούς συγκρότησης και ιδεολογικής νομιμοποίησης των αντιπαραθεσε-

ων/επιδράσεων. Υπήρχε λ.χ. μια μικρή ομοιότητα του σχεδίου Αναν και του ψηφίσματος για το Ιράκ - και τα δυο είχαν σαφή χρονοδιαγράμματα και σαφείς εισηγήσεις ότι η διεθνής κοινότητα έχει δικαιώματα να παρεμβαίνει είτε για να ελέγξει τον σπλιισμό είτε για να λύσει συνταγματικά προβλήματα - διορίζοντας μέχρι και δικαστές για να αποφεύγονται συνταγματικά αδιέξοδα. Αυτό το νέο πλαίσιο είναι βέβαια ρευστό αλλά μπορεί να το διαγνώσει κανείς στις δυο αντιπαραθέσεις του τέλους του 20 αιώνα: στην γιουγκοσλαβική κρίση του 99 και στην εμφάνιση ενός μαζικού κινήματος που έθεσε το ζήτημα της παγκοσμιοποίησης σαν ζητούμενο προς καθορισμό παρά σαν ένα δεδομένο. Στην γιουγκοσλαβική κρίση είχαμε μια ξεκάθαρη παραβίαση της βασικής αρχής πολιτικής συγκρότησης του παγκόσμιου συστήματος από το 1648, της αρχής της κρατικής κυριαρχίας/sovereignty, αλλά αυτή η αμφισβήτηση διεκπεραιώθηκε μέσα από το νομιμοποιητικό φίλτρο της ρητορικής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το ίδιο λίγο πολύ έγινε και με το Αφγανισταν - η αμερικανική εισβολή δικαιολογήθηκε με αναφορά στα δικαιώματα των γυναικών. Οι προβληματισμοί για την παγκοσμιοποίηση από την άλλη αναγνωρίζουν τους ραγδαίους πλέον ρυθμούς ενοποίησης του πλανήτη και θέτουν ξανά επί τάπητος το ζήτημα της τοπικής κυριαρχίας αλλά και το ζήτημα της σχέσης πολιτικής βούλησης και οικονομίας όχι μόνο σε τοπικό αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι ακόμα και όταν το ζήτημα είναι τοπικό, η αφορά την τοπική κυριαρχία, το πλαίσιο ερμηνείας και πράξης είναι εξ ανάγκης παγκόσμιο.

Και σίγουρα αν οι αμερικανοί αποφασίσουν τελικά να ρισκάρουν ένα ακόμα πόλεμο στην κόλπο, ο λόγος τους θα αναζητά νομιμοποίηση σε υποσχέσεις «εκδημοκρατισμού» κοκ. Η ένταση στο εσωτερικό της αμερικανικής ελίτ [και ανάμεσα στους λίγους διεθνείς της συμμάχους] είναι χαρακτηριστική: από την μια τα «γεράκια» εκφράζοντας την παραδοσιακή ιμπεριαλιστική λογική λένε λίγο πολύ τα εξής: «αφού έχουμε την στρατιωτική υπε-

ροπλία ως επιτεθούμε και για να ελέγξουμε τις πηγές ενέργειας και για να δώσουμε ένα μήνυμα για την παγκόσμια ηγεμονία». Από την άλλη οι πιο «ρεαλιστές», και ιδιαίτερα οι εν δυνάμει σύμμαχοι, προσαθούν να υποδείξουν στους αμερικανούς ότι οφείλουν να κινηθούν μέσα στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών/θεσμών. Μια ενδεχόμενη επίθεση θα οδηγήσει σαφώς σε μια περαιτέρω κατάρρευση των αρχών της διεθνούς ασφαλείας καθώς οι διάφορες περιφερειακές δυνάμεις θα αρχίσουν να συμπεριφέρονται σαν τοπικοί ηγέμονες [ήδη λ.χ. η Ρωσία άρχισε να θέτει ζήτημα επέμβασης στην Γεωργία] οδηγώντας το παγκόσμιο σύστημα σε ένα πολυπολικό γεωπολιτικό διαχωρισμό. Κάτι ανάλογο είχε προβλέψει ο Χαντιγκτον² από τα μέσα της δεκαετίας του 90 προσδιορίζοντας τις νέες ισορροπίες σαν μια «αντιπαραθέση πολιτισμών». Στην αντίθετη τάση είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι ουσιαστικά η παγκόσμια κοινωνία είναι σήμερα τόσο δεμένη με βάση τις οικονομικές και τεχνολογικές διασυνδέσεις ώστε ζούμε de facto σε ένα νέο σύστημα - έστω και υπό κυοφορία. Μια από τις πιο πειστικές διατυπώσεις αυτής της δεύτερης άποψης είναι το βιβλίο των Νεγκρι και Χαρντ [από εδώ και μπρος η αναφορά θα γίνεται σε Ν/Χ] «Αυτοκρατορία» το οποίο ξεκινά ουσιαστικά από την αντίθεση δυνατοτήτων και πραγματικότητας που σημειώσαμε πιο πάνω. Το βιβλίο αξίζει σε μεγάλο βαθμό την σχεδόν θριαμβευτική υποδοχή της οποίας έτυχε. Ίσως γιατί ήταν καιρός να εμφανιστεί ένα έργο που να γεφυρώνει την μεταμοντέρνα κριτική με τον νεομαρξισμό απαντώντας ταυτόχρονα στο καιρίο πολιτικό ερώτημα της εποχής μας: την μορφή του υπό διαμόρφωση παγκόσμιου πολιτικού συστήματος. Το κύριο χαρακτηριστικό της «Αυτοκρατορίας» σαν έννοιας όπως την χρησιμοποιούν οι Ν/Χ είναι ότι δεν έχει ορια/συνορο - και αυτή η διασπαση [η εξαφανισι των οριων/συνορων μέσα από την ενσωμάτωση] είναι και η κεντρική αναλυτική μεταβλητή του βιβλίου. Η «Αυτοκρατορία» είναι ένα σύστημα θεσμών το οποίο έχει κατακτήσει τον χώρο και

¹Nanoseconds είναι το χρονικό πλαίσιο λειτουργίας των computers. Ένα nanosecond είναι ένα δισεκατομμυριοστό του δευτερολέπτου.

²Ανκαι σήμερα φαίνεται να διαφωνεί με το ενδεχόμενο επίθεσης εναντίον του Ιράκ.

διεκδικεί επίσης την κατάκτηση του χρόνου – συμπεριλαμβάνει δηλαδή ολόκληρο τον πλανήτη και εμφανίζεται σαν ένα σύστημα στο οποίο ολοκληρώνεται ο ιστορικός χρόνος. Στην λειτουργία της η «Αυτοκρατορία» δεν προσπαθεί απλά να ρυθμίσει ..

«...ανταλλαγές, αλλά προσπαθεί άμεσα να κυβερνήσει την ανθρώπινη φύση. Το αντικείμενο της διακυβέρνησης της είναι η κοινωνική ζωή στην ολότητα της και κατά συνέπεια η Αυτοκρατορία παρουσιάζει μια υποδειγματική μορφή βιοεξουσίας.»

Η δυνατότητα ρυθμίσης/αναπαραγωγής της ίδιας της φύσης κάνει την σημερινή μεταμοντέρνα «Αυτοκρατορία» ουσιαστικά διαφορετική από άλλες μορφές του παρελθόντος - και ανοίγει τον δρόμο για την διαλεκτική της υπέρβαση σαν ένα σύστημα που ολοκλήρωσε την ανάπτυξη των τεχνολογικών/παραγωγικών δυνάμεων. Η βασική ιδεολογική συνιστάμενη της «Αυτοκρατορίας» είναι η υπόσχεση ειρήνης [και κυριαρχίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων] και στηρίζεται σε ένα μείγμα διαπλοκής ηθικής και νομικής για να κατοχυρώνει αστυνομικές επεμβάσεις «επιλύσης κρίσεων». Όταν εκδόθηκε βέβαια το βιβλίο, το 2000, η κρίση που κυριαρχούσε στα μυαλά των αναλυτών ήταν η γιουγκοσλαβική του 1999 - και σε εκείνο το πλαίσιο η «Αυτοκρατορία» μπορούσε να γίνει αντιληπτή και σαν μια μετεξέλιξη της αμερικανικής ηγεμονίας. Σήμερα όμως, στην σκιά της ιρακινής κρίσης, είναι αναγκαίο να τοποθετηθεί η προβληματική του βιβλίου στο πλαίσιο της ανόδου και της κρίσης της αμερικανικής ηγεμονίας. Και εδώ μπορεί να εστιάσει κάποιος μια κριτική για το βιβλίο: το βιβλίο το οποίο γράφτηκε την δεκαετία του 90 φαίνεται να απεικονίζει περισσότερο την τάση που έκφρασε η προεδρία Κλίντον. Σε μια πρόσφατη συνέντευξη ο Νεγκρι έχει σημειώσει ότι η τάση γύρω από τον Μπους εκφράζει ουσιαστικά μια επιστροφή σε ένα παλιού τύπου ιμπεριαλισμό παρά την λογική της «Αυτοκρατορίας» - κινείται δηλαδή προς μια παραδοσιακή αντιμετώπιση της κρίσης της αμερικανικής ηγεμονίας : την

χρήση της στρατιωτικής δύναμης. Μια ανασκόπηση της ανόδου και της κρίσης της αμερικανικής ηγεμονίας στα πλαίσια της συγκρότησης πλανητικών πολιτικών θεσμών

Σύμφωνα με τον Βαλλερστεϊν, η καινοτομία της καπιταλιστικής κοσμοοικονομίας που άρχισε να συγκροτείται από τον 15ο αιώνα είχε ακριβώς αυτή την ειδοποιό διαφορά από άλλα συστήματα: ενώ ήταν ένα οικονομικό σύστημα που απλωνόταν παγκόσμια η πολιτική του συγκρότηση στηρίχτηκε στην ύπαρξη ανεξαρτητών/κυριαρχών³ εθνών-κρατών αντί λ.χ. μιας ενιαίας και καθολικής αυτοκρατορίας. Είχαμε/έχουμε δηλαδή ένα ενιαίο οικονομικό χώρο/σύστημα αλλά μια πολιτική [και πολιτιστική] δομή που βασιζόταν/βασίζεται στον κατακερματισμό με βάση την πολιτική κυριαρχία [και την συνακόλουθη πολιτιστική αυτονομία] των κρατών. Αυτό το σύστημα είχε την λει-

τουργία/function του όπως παρατηρούν και οι Ν/Χ - δημιουργούσε συνεχώς σχέσεις «εσωτερικού-εξωτερικού» οι οποίες βοηθούσαν τον καπιταλισμό να ξεπερνά την πτώση του ποσοστού του κέρδους [με την εξαγωγή] αλλά και την εξουσία να αποφεύγει τις προοπτικές της εξέγερσης με την μετουσίωση/υπερβαση των παραδοσιακών μορφών εξουσίας σε κρατική κυριαρχία. Τι γίνεται όμως σε αυτά τα πλαίσια όταν σταματήσει να υπάρχει εξωτερικό; Όταν το σύνορο δεν έχει νόημα - όταν δηλαδή ο καπιταλισμός έχει ολοκληρώσει την κατάκτηση του κόσμου τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά. Η για να το θέσουμε με μαρξιστικούς όρους: τι πολιτικό εποικοδόμημα ταιριάζει σε μια οικονομική βάση στην οποία οι παραγωγικές δυνάμεις [στο εσωτερικό] κατακτούν την φύση και αναπαράγουν την ζωή πλέον, ενώ στο εξωτερικό έχει ενοποιηθεί/ενταχθεί ολόκληρος ο πλανήτης στις δομές της καπιταλιστικής κοσμοοικονομίας; Η απάντηση των Ν/Χ είναι η «Αυτοκρατορία»...

Η «Αυτοκρατορία» δεν είναι η αμερικανική ηγεμονία. Θα μπορούσε κάποιος να πει βέβαια ότι είναι ένα στάδιο πέρα από αυτήν. Για τους Ν/Χ η «Αυτοκρατορία» είναι ένα νέο σύστημα το οποίο έχει κληρονομήσει βασικά χαρακτηριστικά του από την αμερικανική εμπειρία. Σύμφωνα με τους Ν/Χ η «Αυτοκρατορία» αντλεί τόσο θεσμικά όσο και ιστορικά από την αμερικανική εμπειρία - ιδιαίτερα την συνταγματική αλλά και την ιστορική εμπειρία των «ανοιχτών συνόρων». Για να κατανοήσουμε καλύτερα την συνέχεια/ασυνεχία της αμερικανικής ηγεμονίας με την έννοια της «Αυτοκρατορίας» ας δούμε τον ιστορικό κύκλο και την συστηματική λογική της πρώτης. Στο πλαίσιο του παγκόσμιου συστήματος θεωρείται ότι κάπου ανάμεσα στο 1873 [οταν άρχισε ένας κύκλος μεγάλης ύφεσης] μέχρι το 1945 [όταν και επίσημα οι ΗΠΑ εμφανίστηκαν σαν ο διάδοχος των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών στην παγκόσμια μονομαχία με την ΕΣΣΔ] οι ΗΠΑ διαδέχθηκαν την Βρετανία σαν η ηγεμονική δύναμη στο παγκόσμιο σύστημα. Και

³Η κεντρική έννοια εδώ είναι αυτή της «κυριαρχίας»/sovereignty η οποία εμπεδώθηκε και σαν διεθνής πολιτική αρχή με την συνθήκη της Westphalia το 1648 η οποία οριστικοποίησε την συγκρότηση της Ευρώπης [και μετά του πλανήτη] σε κυρίαρχα κράτη.

αυτή η ηγεμονία είχε πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές διαστάσεις. Οι πολιτικές διαστάσεις εμφανίστηκαν ήδη από την εποχή της ρωσικής επανάστασης όταν ο τότε αμερικανός πρόεδρος, ο Γ. Ουίλσον, «απάντησε» στην έκκληση του Λένιν για παγκόσμια επανάσταση με το «όραμα» της αυτοδιάθεσης των εθνών. Οι ΗΠΑ εμφανίστηκαν έτσι στο προσκήνιο διεκδικώντας το τέλος της αποικιοκρατίας⁴ με ένα ευρύτερο πολιτικό όραμα που στηριζόταν στην ιστορική συνέχεια των δημοκρατικών επαναστάσεων του 18ου και 19ου αιώνα. Το «αμερικανικό οραμα/εισηγήση» βασιζόταν βέβαια στην αρχή της κρατικής κυριαρχίας [αυτό υπονοούσε η έννοια της αυτοδιάθεσης] αλλά στην ολική του μορφή [όπως εκφράστηκε και από τον Ρούσβελτ μετά] συνεπαγόταν ένα ενοποιημένο πολιτικό κόσμο, μια παγκόσμια τάξη με την «καλοπροαίρετη ηγεμονία»/benevolent hegemony των ΗΠΑ. Αυτή η πρόταση βασιζόταν σε ένα οικονομικό μοντέλο ελεγχου του καπιταλισμού το οποίο συμπεριλάμβανε το κενυσίανο κράτος αλλά και ευρύτερες δομές οικονομικής οργάνωσης - τόσο στο επίπεδο της παραγωγής [όπως εκφραζόταν από τον ευλορισμό] αλλά και της διανομής [όπως εκφραζόταν από την ανάδυση των vertically integrated bureaucratic corporations⁵]. Πολιτιστικά η αμερικανική ηγεμονία ενοποίησε φαντασιακά τον πλανήτη μέσα από το Χολλυγουντ και τον κόσμο της «διαφημιστικής υπόσχεσης» όπου ο μοντερνισμός [σαν τεχνική] συνάντησε τον καπιταλισμό [σαν καταναλωτισμό]. Το απόγειο αυτού του μοντέλου ήταν η περίοδος 1945-1973. Οι βάσεις τέθηκαν το 1945 όταν στις ΗΠΑ [και υπό την ηγεσία τους] δημιουργήθηκαν οι θεσμοί που είναι ακόμα η βάση των διεθνών πολιτικών και οικονομικών σχέσεων - ο

ΟΗΕ, το ΔΝΤ, η Διεθνής Τράπεζα. Η κρίση άρχισε στα τέλη της δεκαετίας του 60 και κορυφώθηκε στην δεκαετία του 70. Η υποτίμηση του δολαρίου σήμαινε ουσιαστικά την αδυναμία/απροθυμία των ΗΠΑ να συνεχίσουν να τηρούν μια «υπεύθυνη» [άρα ηγεμονική] στάση «απέναντι στην διεθνή νομισματική τάξη που οι ιδιες είχαν επιβάλει στο Bretton Woods»⁶. Η κρίση του πετρελαίου όξυνε την οικονομική αλλά και ιδεολογική κρίση. Στο πολιτικό πεδίο η ήττα στο Βιετνάμ [και μετά στο Ιράν] αλλά και η εσωτερικές πολιτικό-πολιτιστικές κρίσεις [αστάθεια της δεκαετίας του 60, η κρίση της προεδρίας Νίξον] έκαναν την Αμερική να μοιάζει με ένα ηγεμόνα σε κρίση. Την δεκαετία του 80 η έννοια της «κρίσης» έγινε μέρος της αμερικανικής πολιτικής καθώς στον ορίζοντα άρχισε πλέον να γίνεται σαφής η ύπαρξη σοβαρών οικονομικών ανταγωνιστών. Σε αυτό το πλαίσιο στο εσωτερικό των ΗΠΑ άρχισαν ουσιαστικές ανακατατάξεις. Ο ρηγκανισμός σήμανε την εγκατάλειψη του κενυσίανου οράματος τόσο εσωτερικά [με την μορφή του κράτους πρόνοιας⁷] όσο και στο εξωτερικά [με την έννοια της ενθαρρυνσης/επιχορήγησης της προσπάθειας για ανάπτυξη στον «πρώτο κόσμο»]. Οι ΗΠΑ άρχισαν να υιοθετούν μια πολιτική προσέλκυσης ξένου κεφαλαίου και να γίνονται μια χώρα χρεώστης. Έτσι οι ΗΠΑ από στυλοβατή του παγκόσμιου συστήματος άρχισε να συμπεριφέρεται σαν ένα προβληματικό μέρος του. Και η ηγεμονική τους θέση οδηγούσε ουσιαστικά σε μια στασιμότητα το ίδιο το υπό διαμόρφωση σύστημα. Η ήττα της Σοβιετικής Ένωσης την δεκαετία του 90 έκανε βέβαια τις ΗΠΑ να φαντάζονται σαν η «μοναδική υπερδύναμη» αλλά όπως παρατήρησε και ο Χαντινγκτον⁹ αυτό ήταν μια στιγμή/moment -συγκυρία. Ο Βαλλερστεϊν¹⁰ είδε την στιγ-

⁴Το οποίο οικονομικά σήμαινε βεβαίως την υπονόμευση του ελέγχου των αγορών και των πρώτων υλών στην Αφρική και την Ασία από τις ευρωπαϊκές αποικιοκρατικές μητροπόλεις.

⁵Giovanni Arrighi. 1996. *The Long Twentieth Century*. Verso. London

⁶Μαρσελλο Ντε Σέκο. *Οι πιθανές Όψεις της Νέας Οικονομικής Διεθνούς Τάξης*. Στο *Η Επόμενη Μέρα*. 1992. Παρατηρητής. Θεσσαλονίκη. σ. 271

⁷Αν και θα έπρεπε να είναι δυο - αλλά η Γερμανία δεν έγινε τότε επίκεντρο ανησυχίας.

⁸Δημιουργείται βέβαια σαν αντίβαρο [για οικονομικούς αλλά και λόγους νομιμοποίησης] ένα είδος στρατιωτικού κενυσίανου με έμφαση στην πολεμική παραγωγή - η ακόμα και την αστυνόμευση αν δει κανείς το νέο υπερπαιγιο του Μπους σε αυτά τα πλαίσια.

⁹Σαμιουελ Χαντινγκτον. 1999. *Η μοναξιά της Υπερδύναμης*. ΝΡQ αρ.11. Αθήνα.

¹⁰Ιμμανουελ Βαλλερστεϊν. 1992. *Ο Μαρξισμός - Λενινισμός πέρασε. Ζήτω τι!*. Στο *Η Επόμενη Μέρα*.

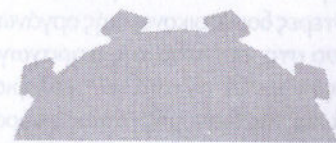

μή της κατάρρευσης της ΕΣΣΔ σαν το τέλος της δομής του μοντέλου της Γιάλτας που «επέτρεπε/χρειαζόταν» την αμερικανική ηγεμονία – όσον αφορά τουλάχιστον τον μη σοσιαλιστικό κόσμο. Μια δεκαετία μετά το ζήτημα των πλανητικών θεσμών τίθεται πιο επιτακτικά: από την οικονομία, στην οικολογία, στον έλεγχο της πολεμικής τεχνολογίας, στην εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων η απαίτηση για παγκόσμιους θεσμούς αυξάνεται. Και αν επί προεδρίας Κλίντον οι ΗΠΑ φάνηκαν να υιοθετούν μια πολιτική συλλογικής οικοδόμησης της αναγκαίας «νέας πλανητικής τάξης» – αναγνωρίζοντας έμμεσα το αναπόφευκτο τέλος της ηγεμονίας τους - επί Μπους [και ιδιαίτερα μετά την 11/9] έχει επανεμφανιστεί δυναμικά η συντηρητική τάση που φαίνεται διατεθειμένη να παλέψει για να περισώσει ότι, και όσο, μπορεί από την αμερικανική ηγεμονία. Και το μόνο που φαίνεται να έχει απομείνει πια σε αυτήν την τάση είναι η στρατιωτική δύναμη.

Εδώ ίσως να μπορούσε κάποιος να τοποθετήσει μια δεύτερη κριτική για την ορολογία: αν και το ίδιο το βιβλίο έκανε τον όρο πιο ευκολοχρηστο στον δημόσιο λόγο, εντούτοις υπήρχαν σαφώς αναλυτές που χρησιμοποιούσαν τον όρο για να περιγράψουν τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό. Η υιοθέτηση του όρου λοιπόν τείνει συχνά να δημιουργεί σύγχυση αφού αυτό που υπονοεί ο δημόσιος λόγος με αυτοκρατορία όταν αναφέρεται στην αμερικανική ηγεμονία είναι αναλυτικά αντίθετο από την έννοια των Ν/Χ. Οι συγγραφείς αντλούν την λογική της ορολογίας τους από την δυτική ιστορία: ο όρος «Αυτοκρατορία» παραπέμπει στην ρωμαϊκή αυτοκρατορία και στην θεσμική της κληρονομιά. Σε αυτό το πλαίσιο οι συγγραφείς επικαλούνται τον Πολύβιο ο οποίος προσδιορίζει την «Αυτοκρατορία» σαν την συνύπαρξη στοιχείων «της μοναρχίας, της αριστοκρατίας και της δημοκρατίας» σε ένα ιεραρχικό πλαίσιο. Σε αυτό το πλαίσιο οι Ν/Χ βλέπουν μια πυραμίδα θεσμών και δυνάμεων: στο πάνω, το «μοναρχικό» μέρος, υπάρχουν οι στρατιωτικές δυνάμεις [και εδώ κατατάσσουν τις ΗΠΑ σε ένα ρόλο διεθνούς χωροφύλακα] αλλά και οι «οργανισμοί των πλουσίων εθνών-κρατών» [η ομά-

**Η «Αυτοκρατορία»
σε αυτά τα πλαίσια
είναι η συγκρότηση
του μεταμοντέρνου
πλανητικού
πολιτικού
συστήματος
που αντιστοιχεί στην
οικονομική βάση ενός
μεταβιομηχανικού/με-
ταφορντικού,
καταναλωτικού
καπιταλισμού**

δα των 7, τα clubs του Νταβός, του Λονδίνου, του Παρισιού κλπ] οι οποίοι «ελέγχουν τα διεθνή νομισματικά όργανα και έτσι έχουν την ικανότητα να ρυθμίζουν τις διεθνείς ανταλλαγές». Ταυτόχρονα στην κορυφή της πυραμίδας ανήκουν και οργανισμοί των ιδίων δυνάμεων που ασκούν πολιτιστική ηγεμονία πλάι στην στρατιωτική και την νομισματική. Κάτω από την κορυφή της πυραμίδας, στο μεσαίο μέρος, υπάρχουν οι «αριστοκρατικοί» θεσμοί οι οποίοι διαχέουν την εξουσία που πηγάζει από την κορυφή στον υπόλοιπο πλανήτη. Σε αυτήν την δεύτερη «ομάδα» υπάρχουν δυο βασικές συνισταμένες: οι πολυεθνικές [οι οποίες έχουν τον ηγετικό ρόλο στην διάχυση της εξουσίας μέσα από την οργάνωση των αγορών] και τα τοπικά έθνη κράτη λειτουργούν σαν «φίλτρα» της διακίνησης και ρυθμιστές της έκφρασης της παγκόσμιας εξουσίας. Στο τρίτο, το «δημοκρατικό» μέρος, στην βάση της πυραμίδας δηλαδή, υπάρχουν θεσμοί όπως η γε-

νική συνέλευση του ΟΗΕ, μη κυβερνητικές οργανώσεις [NGO's], τα διεθνή ΜΜΕ και άλλοι θεσμοί μιας εν δυνάμει παγκόσμιας «κοινωνίας των πολιτών»...

Μεθοδολογικές ρίζες: Αυτονομία και Μεταμοντέρνο

Στην συνηθισμένη ερμηνεία της λέξης βέβαια ο όρος «Αυτοκρατορία» παραπέμπει σε δυο χαρακτηριστικά που δεν συμπεριλαμβάνονται στον όρο των Ν/Χ: την αναφορά σε ένα κέντρο [Ρώμη, Κωνσταντινούπολη/Ιστανμπούλ] και την αναφορά στην εξουσία [μέσα από κάποιου είδους κατάκτηση] ενός «λαού/έθνους/πολιτιστικής-πολιτικής ομάδας» πάνω στους υπόλοιπους. Στο βιβλίο αντίθετα η υπό διαμόρφωση αυτοκρατορία δεν έχει κέντρο και δεν έχει μια συγκεκριμένη ηγετική ομάδα. Οι Ν/Χ μιλούν για ένα σύστημα το οποίο έχει μεν χαρακτηριστικά του παρελθόντος [για να ονομασθεί αυτοκρατορία] αλλά είναι ένα σαφώς νέο σύστημα το οποίο βασίζεται στην μεταμοντέρνα πραγματικότητα των ροών [ανθρώπων, εξουσίας, κεφαλαίων, συμβόλων] και των μειγμάτων/υβριδίων. Η «Αυτοκρατορία» σε αυτά τα πλαίσια είναι η συγκρότηση του μεταμοντέρνου πλανητικού πολιτικού συστήματος που αντιστοιχεί στην οικονομική βάση ενός μεταβιομηχανικού/μεταφορντικού, καταναλωτικού καπιταλισμού του οποίου το κεντρικό εμπόρευμα ανήκει στην σφαίρα της βιοπολιτικής παρά των γνωστών υλικών αγαθών της νεωτερικότητας. Για να κατανοήσουμε αυτό το αναλυτικό πλαίσιο είναι αναγκαίο να ανοιχτούμε τώρα προς την αντίθετη κατεύθυνση της μέχρι τώρα ανάλυσής μας – αντί στην ανάγνωση των πολιτικών μορφών εξουσίας, προς τις μεθοδολογικές ρίζες των συγγραφέων που αντικατοπτρίζουν τις ιστορικές μορφές αμφισβήτησης της εξουσίας από όπου πηγάζει η ανάλυση τους.

Οι δυο συγγραφείς του βιβλίου έρχονται από μια κοινή ιστορικά εμπειρία [τα κινήματα αμφισβήτησης των δεκαετιών 60-70] – αλλά με διαφοροποίηση στο βίωμα λόγω γεωγραφίας [Ιταλία/Ευρώπη, ΗΠΑ]. Ο Τόνι Νεγκρι είναι ένας από τους θεωρητικούς του κινήματος της ιταλικής «αυτονομίας» και στα τέλη της δεκαετίας του 70 είχε συλληφθεί σαν «ηγε-

της/θεωρητικός» των Ερυθρών Ταξιαρχιών. Δικάστηκε και καταδικάστηκε με βαρυστικά τεκμήρια τα ίδια τα βιβλία του. Βγήκε από την φυλακή όταν το Ριζοσπαστικό κόμμα τον έκλεξε βουλευτή σαν μια μορφή διαμαρτυρίας ενάντια στο κλίμα καταστολής. Μετά διέφυγε στην Γαλλία και στην περασμένη δεκαετία επέστρεψε ξανά στην Ιταλία όπου ζει υπό επιτήρηση εκτός φυλακής. Πλάι σε αυτήν την περιπετειώδη ζωή ο Νεγκρι συνέχισε να γράφει και να αναζητά τρόπους ερμηνείας των μεταμορφώσεων του καπιταλισμού από την οπτική γωνία της ταξικής συγκρότησης του «επαναστατικού υποκειμένου». Αυτή η αναζήτηση είναι και η ουσιαστική διαφορά του ρεύματος της «αυτονομίας» από άλλες μαρξιστικές τάσεις της εποχής: η προβληματική της «αυτονομίας» ξεκινά από την θέση ότι η ταξική πάλη δεν είναι κάτι το στατικό – ότι είναι ένα διάχυτο [συμπεριλαμβάνει λ.χ την απεργία αλλά και το σαμποτάζ] αλλά και μεταβαλλόμενο φαινόμενο. Έτσι το κεφάλαιο αλλάζει όχι μόνο στρατηγικές αλλά και συνθήκες οργάνωσης της παραγωγής για να μπορέσει να αντιμετωπίσει την εξέγερση των επαναστατικών μορφών του προλεταριάτου. Σε αυτήν την διαμάχη ο πραγματικός δημιουργός της ιστορίας είναι οι προλετάριοι/καταπιεσμένοι αφού οι καινοτομίες του κεφαλαίου είναι ουσιαστικά «απαντήσεις» στα ζητήματα που θέτουν οι επαναστατικές τάσεις/αμφισβήτηση της εξουσίας. Σύμφωνα με αυτήν την ανάλυση η βασική «μορφή» που κυριάρχησε στο εργατικό κίνημα από το 1920 μέχρι την δεκαετία του 1970 ήταν ο «εργάτης-μάζα»: ο εργάτης του μαζικού εργοστασίου, της αλυσίδας παραγωγής. Αυτός ο εργάτης ήταν ουσιαστικά το προϊόν της προσπάθειας του κεφαλαίου να ελέγξει την προηγούμενη επαναστατική φιγούρα - τον ειδικευμένο η ημειδικευμένο εργάτη-τεχνίτη που ελεγχε εν μέρει την παραγωγή του μέσα από την ειδικέυση. Από την δεκαετία του 70, μετά την κρίση του «εργάτη-μάζα», μπαίνουμε στην περίοδο του «κοινωνικού-εργάτη» η του «κοινωνικού προλεταριάτου» - ένα μόρφωμα το οποίο αναγνωρίζει [έστω και «ενστυχωδικά» ακόμα] την διάχυση της λογικής του εργοστασίου στην κοινωνία και θέτει ζητήματα που αφορούν ένα νευραλγικό αί-

τημα για τον Νεγκρι: το ζήτημα του «κοινωνικού μισθού». Σε αυτή τη κοινωνική μορφή/διεκδικητικό υποκείμενο μπορεί να τοποθετηθεί τόσο η «άγρια νεολαία» των μεγαλουπολεων/μητροπολεων [το στρώμα το οποίο έπαιξε τον καθοριστικό ρόλο στην έκρηξη του κοινωνικού κινήματος του 1977 στην Ιταλία το οποίο πήρε το όνομα της «αυτονομίας»] όσο και τα ζητήματα που θέτει το γυναικείο κίνημα. Και με την «Αυτοκρατορία» τοποθετούνται και οι μετανάστες σε αυτό το κοινωνικό μόρφωμα.

Στην «Αυτοκρατορία» η συνέχεια της μεθοδολογικής προβληματικής του Νεγκρι [με στόχο την αναζήτηση του νέου επαναστατικού υποκειμένου] φαίνεται καθαρά: η θέση του βιβλίου είναι ότι τις συνθήκες για την δημιουργία της «Αυτοκρατορίας» δεν τις δημιούργησε η εξουσία [η οι αστοί/κεφαλαίο] αλλά οι καταπιεσμένοι με τον αγώνα [με την αμφισβήτηση λ.χ. των δομών εξουσίας και εργασίας τις δεκαετίες του 60 και 70] η με την «έξοδο» τους από τους θεσμούς της εξουσίας η από τα κρατικά σύνορα – όπως το μεταναστευτικό φαινόμενο στο οποίο οι Ν/Χ αποδίδουν μια σημασία ανάλογη με αυτή του σαμποτάζ στην ιστορία της ταξικής πάλης.

Ο Μαικλ Χαρντ από την άλλη, είναι κριτικός λογοτεχνίας και «εκπροσωπεί» την μεταμοντέρνα κριτική που άνθισε στις ΗΠΑ. Το «μεταμοντέρνο» πέρα από τις εμπορικές/θεαματικές του χρήσεις, έχει εν μέρει τις ρίζες του στην ανατρεπτική αιχμή πολλών κινήματων και προβληματικών που αναδύθηκαν την 20ετία 1960-80. Μεταμοντέρνες τάσεις όπως η αποδομηση του κυρίαρχου λόγου, η απομυθοποίηση των νεωτερικών υποσχέσεων [είτε του καπιταλιστικού κράτους ευημερίας είτε του υπαρκτού σοσιαλισμού] και η αμφισβήτηση της μονοθεϊστικής κυριαρχίας του ορθολογισμού, ήταν μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικής κριτικής η οποία γεννήθηκε σε κινήματα που διεκδικούσαν το δικαίωμα στην διαφορετικότητα [όπως τα κινήματα των μειοψηφιών η το φεμινιστικό] η την επαναδιατύπωση του απελευθερωτικού οράματος. Την δεκαετία του 80, ωστόσο, τέτοιες κριτικές άρχισαν να αφομοιώνονται και να εκφράζουν την λογική του καταναλωτικού καπιταλισμού των αποσπασμάτων όπως παρατήρησε ο

Μια Μεταμοντέρνα «Αυτοκρατορία»

Jameson¹¹. Η μεταμοντέρνα κριτική, ωστόσο, παραμένει μια μέθοδος απομυθοποίησης και κριτικής της θεομοποίησης της όποιας εξουσίας.

Το βιβλίο παίρνει από την μεταμοντέρνα ανάλυση δυο βασικά στοιχεία: την μεθοδολογία της αποδομησης και την έννοια της υβριδικής ταυτότητας. Η ανάλυση για το έθνος είναι χαρακτηριστική. Οι συγγραφείς όχι απλά αποδομούν την έννοια του έθνους αλλά καταθέτουν και με σαφήνεια [αν όχι

εορταστική καθαρότητα] την άποψή τους: το έθνος ήταν ένας αντεπαναστατικός συμβιβασμός και η υπονόμηση του [από τις δυναμικές της παγκοσμιοποίησης λ.χ.] δεν είναι λόγος για λύπη αλλά για ανακούφιση για την αριστερά και το επαναστατικό κίνημα. «Καλό κατευόδιο» φαίνεται να λένε λίγο πολύ οι Ν/Χ. Σε αυτό το πλαίσιο η ανάλυση τους φαίνεται να επικροτεί την προβληματική για την πολυπολιτισμική κοινωνία, το δικαίωμα στην διαφορετικότητα και τους συνακόλουθους αγώνες και αιτήματα πολλών μη-κυβερνητικών οργανώσεων [NGO's]. Πριν όμως προλάβει ο αναγνώστης να πάρει ανάσα, η ανάλυση γυρίζει στην άλλη πλευρά της διαλεκτικής και αυτές οι τάσεις εμφανίζονται σαν προπομποί των δυναμικών της «Αυτοκρατορίας» –έστω και αν δεν το καταλαβαίνουν οι συμμετέχοντες. Αλλά μιας «Αυτοκρατορίας» την οποία οι Ν/Χ δεν θεωρούν ένα «αποτρέψιμο κακό». Αντίθετα, ξεφεύγοντας σαφώς από τον μεταμοντέρνο σχετικισμό βλέπουν στο

νέο σύστημα την προϋπόθεση για την πιθανότητα διάρρηξης νέων δρόμων απελευθέρωσης. Μια ιστορική αντίληψη που κτίζει σαφώς πάνω στην ανάλυση του Μαρξ για την ιστορική διαλεκτική [και άρα αναγκαιότητα] του καπιταλισμού:

«Παντού όπου η αστική τάξη ήρθε στην εξουσία, κατέστρεψε όλες τις φεουδαρχικές, πατριαρχικές και ιδυλλιακές σχέσεις.... Η αστική τάξη δε μπορεί να υπάρχει χωρίς να επαναστατεί αδιάκοπα τα εργαλεία παραγωγής, δηλαδή τις σχέσεις παραγωγής, δηλαδή όλες τις

κοινωνικές σχέσεις... Κάθε τι το κλειστό και το στεκούμενο εξαιμίζεται, κάθε τι που ήταν ιερό βεβηλώνεται και τέλος οι άνθρωποι αναγκάζονται να αντικρίσουν με νηφάλιο μάτι τη θέση τους στη ζωή και τις αμοιβαίες σχέσεις τους.»
Ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην ιταλική επαναστατική εμπειρία και την αμερικανική μεταμοντέρνα κριτική είναι η γαλλική κριτική διάνοηση. Οι αναφορές εδώ επικεντρώνονται σε 3 μορφές: στον Μ. Φουκω το αναλυτικό πλαίσιο του οποίου για την θεσμίση των μορφών εξουσίας υιοθετείται και ιστοριοποιείται για να περιγράψει την ανάδυση της μεταμοντέρνας «Αυτοκρατορίας», στον Γκυ Ντεμπορ του οποίου οι θέσεις/αναλυση για την «κοινωνία του θεάματος» χρησιμοποιείται για να αναλυθεί η δύναμη φανταστικής και ιδεολογικής συγκρότησης της νέας εξουσίας και ο Φ. Γκουαταρι οι θέσεις του οποί-

ου για τις σημερινές μορφή της εξουσίας και επαναστατικής πράξης, διανθίζουν ολόκληρο το βιβλίο. Αντίθετα το άλλο [στην αντιπαράθεση ιδιαίτερα με τον Φουκω] «ιερό τέρας» του διαλόγου για το μοντέρνο/μεταμοντέρνο, ο Γ. Χαμπερμας, πιστώνεται με μια μικρή μόνο αναφορά.

Η ιστορική διαλεκτική

[η μια αναφορά στην δομή του βιβλίου]

Το βιβλίο αποτελείται από 4 μέρη. Στο πρώτο μέρος τίθενται οι προβληματικές: το ερώτημα, το πλαίσιο, και οι δυναμικές αντίστασης και ανατροπής που ενυπάρχουν στον νέο «υπό ανάδυση» σύστημα. Στο δεύτερο μέρος σκιαγραφούνται οι τάσεις που καταδεικνύουν την μετάβαση σε ένα νέο καθεστώς πλανητικής τάξης. Αυτό το μέρος αποτελεί ουσιαστικά μια ιστορική περιγραφή της διαδικασίας διαμόρφωσης των τάσεων για το καθεστώς της «Αυτοκρατορίας». Η βασική διαλεκτική εδώ εστιάζεται σε μια αντίθεση στο εσωτερικό της ίδιας της νεωτεριότητας η οποία παρήγαγε την έννοια της κυριαρχίας. Αυτή η αντίθεση όμως δεν είναι η κλασική μαρξιστική θέση για την ταξική πάλη. Εδώ έχουμε περισσότερο μια πολιτικό-πολιτιστική διαμάχη η οποία βασίζεται βέβαια σε μια καπιταλιστική βάση, αλλά η έμφαση είναι σαφώς σε στοιχεία του μαρξιστικού εποικοδομηματος. Η ιστορική διαλεκτική ξεκινά από την εποχή της Αναγέννησης και σε αυτήν αντιπαράθενται από την μια ένας «immanent ανθρωπισμός» και από την άλλη μια «υπερβατικότητα» που θεομοιοεί και νομιμοποιεί την εξουσία. Η πορεία της απελευθερωτικής «θέσης» περνά από 3 θεωρητικές μορφές: τον Μακιαβέλι, τον Σπινόζα και τον Μαρξ. Σύμφωνα με τους Ν/Χ η κοινωνική/πολιτική μορφή του «πλήθους»/multitude [που κατέγραψε ο Σπινόζα και πρόβλεψε Μακιαβέλι] αντικατοπτρίζει την «απελευθερωτική θέση». Για να αντιμετωπιστεί αυτή η ουσιαστικά αντί-ιεραρχική

εξέγερση, η εξουσία μεταμορφώθηκε σε κυριαρχία και οργάνωσε το «πλήθος» σε «λαό» και μετά σε «έθνος». Αυτή η ιστορική αφήγηση που χρησιμοποιεί δημιουργικά τις αναλύσεις του Φουκω, στοχεύει ουσιαστικά στο να καταδείξει ότι η έννοια της κρατικής κυριαρχίας /sovereignty [η οποία αντιπαραβάλλεται σήμερα στο ξεπέραςμα των εθνικών συνόρων και την εμπέδωση της «Αυτοκρατορίας»] ήταν/είναι ένας αντεπαναστατικός συμβιβασμός και άρα το επαναστατικό κίνημα [και η Αριστερά] δεν έχει κανένα λόγο να την υπερασπιστεί.

Αυτή η αντίδραση της εξουσίας οικοδομήθηκε σε συνάρτηση με την δημιουργία του βασικού μοντέλου διαχωρισμού ανάμεσα στο εσωτερικό και το εξωτερικό - με τον «αποκλεισμό» δηλαδή των «Άλλων». Σε αυτό το πλαίσιο αναλύεται και η εμπειρία του ιμπεριαλισμού/αποικισμού [πως η Ευρώπη οικοδόμησε την εξουσία της προσδιορίζοντας τον υπόλοιπο πλανήτη σαν «Άλλους» –υπό κατάκτηση πληθυσμούς] και των αντιαποικιακών κινήσεων του 20ου αιώνα. Και αν εδώ η ανάλυση παραχωρεί στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα ελαφρυντικά λόγω του ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού, ο απολογισμός της «νίκης» τους δεν είναι το ίδιο επιεικής. Τα μετααποικιακά καθεστώτα απέτυχαν και μέρος της ευθύνης ανήκει στην ίδια την εθνική ιδεολογία η οποία είναι μια μορφή νομιμοποίησης νέων δομών εξουσίας λένε οι Ν/Χ. Η δημιουργία σήμερα υβριδικών μορφών ταυτότητας παρουσιάζεται σαν υποσχόμενη πραγματικότητα στην οποία οι παλιοί διαχωρισμοί του εντος/εκτος δεν λειτουργούν πλέον. Η ανάλυση του φαντασμαλισμού σε αυτό το πλαίσιο είναι ενδιαφέρουσα: οι Ν/Χ δεν παραπέμπουν στα γνωστά κλισέ μιας αντιδραστικής πίστης για «επιστροφή σε ένα μαγικό παρελθόν» αλλά αντίθετα αναλύουν το φαινόμενο σαν μια μεταμοντέρνα αντίδραση στην υβριδική πραγματικότητα του σήμερα. Σε μια προκλητική διατύπωση μάλιστα κάνουν ένα παραλληλισμο-σύγκριση ανάμεσα στον μεταμοντερνισμό/πολυπολιτισμο των εύπορων και τον φαντασμαλισμό των φτωχών/αποκλεισμένων θεωρώντας τους σαν προϊόντα των ίδιων καταστάσεων

με ταξική διαφοροποίηση στον τρόπο εκφρασης/διεκδίκησης.

Στο τρίτο μέρος η έμφαση είναι περισσότερο στην περίοδο μετά το 1945 και σε αυτήν αναλύεται ουσιαστικά η αναδόμηση της βάσης του συστήματος που προχωρεί πλέον στην παραγωγή/αναπαραγωγή της ίδιας της ζωής παρά απλά υλικών αγαθών. Και εδώ ο κεντρικός άξονας συζήτησης είναι το σύνορο διαχωρισμού του Μεσα/Εξω. Ετσι η ανάλυση ξεκινά από την ανάλυση του κλασικού ιμπεριαλισμού ο οποίος, σύμφωνα με την Λουξεμπουργκ, λειτουργούσε με την εξαγωγή της κρίσης του κεφαλαίου από την πτώση του ποσοστού κέρδους. Μετά το 1945, σύμφωνα με την ανάλυση, ο παλιός ιμπεριαλισμός μπήκε σε κρίση και εμφανίστηκε ένα νέο μοντέλο διαχείρισης του συστήματος το οποίο αποκαλούν [με σαφή παραπομπή στον Φουκω] «πειθαρχική διακυβέρνηση»/disciplinary governability. Αυτό το μοντέλο ταυτίζεται με αυτό που ονομάζουμε «κράτος πρόνοιας». Η κρίση της δεκαετίας του 60-70 [η οποία γεννήθηκε ακριβώς από την αντίσταση στο κεφάλαιο και την εξουσία και όχι από μια αυτόνομη κίνηση του κεφαλαίου] οδήγησε σε μια νέα μεταμόρφωση. Είναι σημαντικό εδώ να δούμε ότι οι συγγραφείς δεν παραγνωρίζουν ότι μια σειρά πρακτικές που το κεφάλαιο και η δεξιά υιοθέτησαν την δεκαετία του 80 ήταν αρχικά αιτήματα των κινήσεων αμφισβήτησης – όπως η κριτική προς το πατερναλιστικό κράτος αλλά και τα αιτήματα για πιο χαλαρές μορφές εργασίας. Το κεφάλαιο αλλά και η εξουσία αναδομήθηκαν ουσιαστικά υιοθετώντας το νέο πεδίο που άνοιξαν οι κοινωνικοί αγώνες της προηγούμενης περιόδου. Και εδώ έχουμε την ενσωμάτωση στην ανάλυση της βασικής θέσης του Νεγκρι [κι όχι μόνο] ότι περάσαμε από την μορφή του «εργατή-μάζα» στην μορφή του «κοινωνικού-εργατή» σαν την βασική μορφή του επαναστατικού υποκείμενου. Αυτή η κίνηση υπογραμμίζεται έντονα και ταυτίζεται με την μεταμόρφωση της ίδιας της έννοιας της εργασίας: την εμφάνιση της «αύλης εργασίας» που περιλαμβάνει και την πνευματική εργασία που ταυτίζεται συνήθως με την λειτουργία της πληροφορικής, αλλά και με άλλες μορφές

¹¹Fredric Jameson. 1983. Postmodernism and Consumer Society. In The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture. Bay Press.

¹²Το κείμενο δημοσιεύτηκε και στο Εξ Υπαρχης: Μικαέλ Χατ. Πόρτο Αλεγκρε: το σημερινό Μπαντουγκ; Στο Εξ Υπαρχης, αρ.35.

εργασίας – όπως την συναισθηματική – την οποία ανέδειξαν κινήματα όπως το φεμινιστικό. Η ανάδυση αυτών των «άλλων μορφών εργασίας πέρα από την υλική» οδηγεί ουσιαστικά σε μια ανάλυση του τριτογενή τομέα. Με μαρξιστικούς όρους η κίνηση προς την «μεταβιομηχανική κοινωνία» είναι ουσιαστικά μια νέα μορφή οργάνωσης τόσο της οικονομικής βάσης όσο και του πολιτικό-πολιτιστικού εποικοδομημάτος. Σε αυτό το νέο σύστημα η «βάση» δεν είναι πλέον διαχωρισμένη από το εποικοδόμημα αφού μέρος της λειτουργίας της ζωής και η αναπαραγωγή της είναι σε αυτό το πλαίσιο που διαμορφώνονται οι δυναμικές της «Αυτοκρατορίας» [και το υπό εξελιξη «μειχτό σύνταγμα» της] και έχουμε μια μετατόπιση από την κοινωνία της «πειθαρχικής διακυβέρνησης» προς την «κοινωνία του ελέγχου»/society of control, στην παρουσίαση της οποίας [ιδιαίτερα στους τομείς της νομιμοποίησης της] οι Ν/Χ φαίνονται σε αρκετά σημεία να αντλούν από την ανάλυση του Γκυ Ντεμπορ για την «κοινωνία του θεάματος».

Στο τελευταίο μέρος οι συγγραφείς επικεντρώνονται στο νέο επαναστατικό υποκείμενο. Αυτό το υποκείμενο συνδέεται με την μορφή του κοινωνικού προλεταριάτου αλλά οι συγγραφείς προτιμούν την έννοια του «πλήθους» [ανκαι ίσως η μετάφραση του multitude σε «πολύχρωμο πλήθος» να ήταν πιο κοντά στο πνεύμα των συγγραφέων]. Οι δυνατότητες αυτού του «πλήθους» αντλούνται από την ίδια την νέα βάση του συστήματος – είναι δυνατότητες πέρα από τα «όρια» και η έννοια την οποία διαπραγματεύονται οι συγγραφείς σε αντιδιαστολή με την κλασική φιλοσοφική έννοια του ορίου/μέτρου/measure είναι η εικονικότητα/virtuality. Η υπόσχεση και η φαντασία που κρύβει μέσα της η εικονική πραγματικότητα, λειτουργεί, νομίζω, πλαίσιο της ανάλυσης των Ν/Χ σαν ένα είδος πρώιμου εδάφους για την συνειδητοποίηση ότι έχουμε σαν ανθρωπότητα φτάσει σε ένα οριακό σημείο περάσματος. Σε παλιότερες εργασίες του ο Νεγκρι ήταν άλλωστε σαφές ότι το κεντρικό ζήτημα του επαναστατικού κινήματος σήμερα δεν είναι να ξεπεράσει ένα ακόμα στάδιο, αλλά να συνειδητοποιήσει την ρεαλιστική προοπτική του κομμουνισμού «εδώ και τώρα» αφού οι τεχνολογικές/παραγωγικές δυνατότητες «είναι εδώ». Και οι συγγραφείς δεν φαίνονται να πτοούνται από τις συνέπειες αυτών των δυνατοτήτων/προοπτικών. Η εικόνα ενός ανθρώπινου είδους που θα είναι υβριδικό πολιτιστικά, συνοδεύεται και από την εικόνα ενός υβριδικού ανθρώπου και μηχανής το οποίο θεωρούν αυτονόητο. Παρ' όλα όμως τα αναλυτικά και θεωρητικά πλαίσια, έχω την εντύπωση ότι η έννοια του πλήθους παραμένει ασαφής – κινείται κάπου ανάμεσα στο κοινωνικό προλεταριάτο και μια νέα παγκόσμια συμμαχία φτωχών και διαφορετικών, αλλά σίγουρα θα ήταν βοηθητικό και ένα κοινωνιολογικό κείμενο/ανάλυση για το επαναστατικό υποκείμενο στο τελευταίο μέρος. Πρόσφατα ο Χαρντ έχει δημοσιεύσει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα

εξ υπαρχής

“Αν δεν ξέρετε να χορεύετε, δεν θέλω να είμαι μέρος στην επανάστασή σας”

ανάλυση¹² των δυο τάσεων που διαγωνίσει στο κίνημα «ενάντια στην νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση», το οποίο είναι ένα βήμα προς μια πιο κοινωνιολογική ανάγνωση των μορφών αυτού του «πλήθους» όταν μεταβάλλεται σε κοινωνικό κίνημα.

Επίλογος: Το ιστορικό σημείο περάσματος

Κλείνοντας αξίζει να δει κανείς και τις ιστορικές παραπομπές για την ευρύτερη κατανόηση της ιστορικότητας του φαινομένου το οποίου ισχυρίζονται οι Ν/Χ ότι βρίσκεται μπροστά μας. Έμμεσα οι συγγραφείς παραλληλίζουν την σημερινή ιστορική συγκυρία με την περίοδο της ανόδου του χριστιανισμού στην ρωμαϊκή αυτοκρατορία, η την περίοδο της κρίσης των μεσαιωνικών θεσμών και της ανόδου της νεωτερικότητας μετά την Αναγέννηση - εξ ου και οι αναφορές στον Μακιαβέλι και τον Σπινόζα. Ο Φουκω είχε κάμει ένα ανάλογο παραλληλισμό. Αυτοί οι ιστορικοί παραλληλισμοί ίσως να εξηγούν εν μέρει και τους μυστικιστικούς/θρησκευτικούς παραλληλισμούς με τον Αυγουστίνo και τον Φραγκίσκο της Ασίζης. Γιατί η εικόνα του επαναστατικού κινήματος που προβάλλουν οι Ν/Χ είναι σαφώς πέρα από το ασκητικό μοντέλο του κομμουνιστή του 20ου αιώνα που έμοιαζε περισσότερο σαν χριστιανός μάρτυρας παρά σαν σύντροφος της αναρχικής και φεμινίστριας Εμμας Γκολντμαν η οποία είχε εκφράσει κάποτε την ηδονιστική αρχή της επανάστασης λέγοντας: «αν δεν ξέρετε να χορεύετε, δεν θέλω να είμαι μέρος στην επανάστασή σας». Ενώ η υπεράσπιση της κομμουνιστικής ταυτότητας είναι σαφής και περήφρανη από τους δυο συγγραφείς, εντούτοις, και παρά τις διαψεύσεις, μπορεί κάποιος να δει τόσο στο μοντέλο που προβάλλεται [του αμερικανούς Wobblies] όσο και στη κραυγή «down with big government» η ακόμα και στην παιχνιδιάρικη αναδιατύπωση της επαναστατικής ταυτότητας, μια σαφέστατα πιο αναρχική διάσταση/μορφή του επαναστατικού κινήματος του μέλλοντος.

Zivania
LOEL
45
GRADUS
η πρώτη επιλογή

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Η πρώτη και καθιερωμένη πια Ζιβανία που δίνει στην Κύπρο την οίνοΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ της ταυτότητα.

Με την προσεγμένη διαλογή των στεμφύλων (Ζίβανα), την περίτεχνη διαδικασία απόσταξης και την επιστημονική παρατήρηση των συστατικών για την απομόνωση των ανεπιθύμητων ουσιών και την τόνωση των ελκυστικών χαρακτηριστικών της.

Η μοναδική μας λοιπόν Ζιβανία, πέρα από την πρωτιά στη ΛΟΕΛ, δίνει στην Κύπρο ένα προϊόν απόλυτα άξιο για ευνοϊκές συγκρίσεις στο στίβο των οίνοπνευματωδών οποιασδήποτε χώρας.

- ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΗ
- ΦΥΣΙΚΗ
- ΥΓΙΕΙΝΗ

ΛΟΕΛ ΛΤΔ, ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ 18,
Τ.Κ. 50139, 3601 ΛΕΜΕΣΟΣ
ΤΗΛ.: 25579344, 25579345, 25579346
ΦΑΞ: 25564042
e-mail: loel @ zenon. logos. cy. Net

εξ υπαρχής

Πολυαγαπημένοι μου
συνδρομητές και συνδρομήτριες,
νιώθω τη θέρμη των χεριών σας
στο σώμα μου και αντικαθρεφτίζω
το ενδιαφέρον της ματιάς σας
στο πρόσωπό μου.

Θα ήταν άραγε πολύ να σας ζητήσω
να μου βρείτε ακόμα ένα
συνδρομητή/συνδρομήτρια ο καθένας σας
ή η κάθε μια σας; Τώρα που περάσαμε
τις δυσκολίες των βουνών, συνοδέψτε με
για λίγο στις δυσκολίες των πεδιάδων.

